

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 20

FÖRSTA KAMMAREN

1964

24—28 april

Debatter m. m.

Fredagen den 24 april	Sid.
Minnesord över herr Lindahl	5
Svar på interpellation av herr Källqvist om förbättrade studie- och arbetsbetingelser vid konsthögskolan, m. m.	6
Stat för försvarets fastighetsfond	9
Anslag under åttonde huvudtiteln till högre utbildning och forskning:	
Om inrättande av vissa professurer vid Uppsala universitet, m. m.	9
Om inrättande vid Lunds universitet av en professur i embryologi och missbildningslära, m. m.	25
Om inrättande vid Stockholms universitet av en preceptor i internationell politik, m. m.	29
Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet.	31
Utbildningsorganisationen vid konsthögskolan	32
Om restitution av skatt på bensin för motorsågar, m. m.	33
Värderingen av varulager vid beskattningen	42
Allmänna riktlinjer för skattepolitiken	46
Anslag under tredje huvudtiteln till internationell biståndsverksamhet:	
Internationell biståndsverksamhet	47
Förenta Nationernas Särskilda fond	68
Förenta Nationernas barnfond (UNICEF)	69
Nämnden för internationellt bistånd (NIB)	69

	Sid.
Meddelande ang. enkla frågor:	
av herr Skårman ang. ämnet teckning i grundskolans högsta- dium	74
av herr Sundin ang. de allmänna barnbidragens ekonomiskt ut- jämnande effekt	74
av herr Dahlén ang. tryckning av den parlamentariska kommis- sionens rapport i Wennerströmaffären	74
av herr Åkerlund ang. svar å förut framställd interpellation	74

Tisdagen den 28 april

Svar på frågor:

av herr Sundin ang. de allmänna barnbidragens ekonomiskt ut- jämnande effekt	77
av herr Dahlén ang. tryckning av den parlamentariska kommis- sionens rapport i Wennerströmaffären	78
av herr Skårman om översiktlig planering rörande främst kust- trakternas användning för fritidsbebyggelse eller industri ..	79
av herr Skårman ang. ämnet teckning i grundskolans högsta- dium	80
av herr Åkerlund ang. svar å förut framställd interpellation	82
Anslag under åttonde huvudtiteln till frivilligt folkbildningsarbe- te, ungdomsverksamhet m. m.:	
Utbildning av ungdomsledare	84
Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet	87
Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet	90
Om viss utredning rörande oljehandeln, m. m.	100
Almanacksprivilegiet	110
Jakten på rådjur	112
Interpellation av herr Åkerlund ang. sammanslagningen till kom- munblock	115

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 24 april

Val av ledamöter och suppleanter i särskilda utskottet	5
Statsutskottets utlåtande nr 54, ang. stat för försvarets fastighets- fond	9
— nr 55, ang. anslag till högre utbildning och forskning	9
— nr 56, ang. avtal med Stockholms stad rörande vissa markbyten m. m.	33

	Sid.
Bevillningsutskottets betänkande nr 32, om restitution av skatt på bensin för motorsågar, m. m.	33
— nr 34, ang. rätten till avdrag för kommunal skatt vid statlig inkomstbeskattning	42
— nr 40, ang. värderingen av varulager vid beskattningen	42
— nr 41, ang. allmänna riktlinjer för skattepolitiken	46
Statsutskottets utlåtande nr 53, ang. anslag till Internationell biståndsverksamhet	47

Tisdagen den 28 april

Statsutskottets utlåtande nr 57, ang. lån till Svenska vanförevårdens centralkommitté för vissa byggnadsarbeten	83
— nr 58, ang. anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.	83
— nr 59, ang. fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag	83
— nr 60, ang. vissa anslag till civilförsvaret m. m.	83
— nr 61, ang. försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter	84
— nr 62, ang. anslag till frivilligt folkbildningsarbete, ungdomsverksamhet m. m.	84
— memorial nr 63, ang. gemensam votering i fråga om anslag till Utställningar av svensk konst i utlandet	100
Bankoutskottets utlåtande nr 25, ang. val av huvudmän i sparbank	100
— nr 26, om viss utredning rörande oljehandeln, m. m.	100
Första lagutskottets utlåtande nr 22, ang. ändrade beräkningsgrunder för löneavdrag vid arrest och disciplinbot	109
— nr 23, ang. förslag till lag om behandling i fångvårdsanstalt ..	109
Andra lagutskottets utlåtande nr 43, om införande i arbetarskyddslagen av bestämmelser om minimitemperatur för arbetslokal ..	109
— nr 44, om översyn av bestämmelserna rörande utfärdande av recept	110
— nr 45, ang. märkningen av läkemedel	110
— nr 46, ang. almanacksprivilegiet	110
Tredje lagutskottets utlåtande nr 26, om viss skärpning av förbudet mot användande av otillåtna jaktmetoder	112
— nr 27, ang. stängselskyldigheten för järnväg	112
— nr 28, ang. jakten på rådjur	112
— nr 29, ang. bostadsförhållandena i Sverige för i utlandet tjänstgörande svenska medborgare	114
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 21, om kompensation till kommuner med fritidsbebyggelse	114
— nr 22, om ersättning av statsmedel för skada på kommunal egendom	114

Fredagen den 24 april

Kammaren sammanträdde kl. 11.00.

Herr TALMANNEN yttrade:

I dag på morgonen nådde oss budet att ledamoten av denna kammare Lars Lindahl, Laxå, avlidit. Lars Lindahl representerade Örebro län i andra kammaren åren 1937—1950 och har tillhört första kammaren från och med år 1951. Sammanlagt har han bevistat 31 riksdagar. Tredje lagutskottet har han tillhört sedan år 1951.

I sin hembygdskommun Laxå har han under många år varit den ledande kraften. Han tillhörde kommunalfullmäktige sedan 1920 och var bl. a. sedan år 1944 ordförande i kommunalnämnden.

Även inom Örebro läns landsting har han varit mycket verksam; bland annat under de senare åren som ordförande i förvaltningsutskottet och andra centrala förvaltningsorgan.

Här i riksdagen har vi lärt oss uppskatta honom som en god arbetskamrat och medarbetare. Personligen har jag betraktat honom som en mycket god vän.

Vi lyser frid över hans minne.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

Företogos val av tio ledamöter och tio suppleanter i det särskilda utskott, kamrarna beslutat tillsätta.

Beträffande dessa val begärdes ordet av herr FÖRSTE VICE TALMANNEN, som anförde:

För vartdera av de två val som skall förrättas vid detta plenum ber jag att få avlämna en gemensam lista, vilken godkänts av de av kammaren valda ledamöterna i talmanskonferensen. Var-

dera listan upptar namn på så många personer som det ifrågavarande valet avser.

Sedan herr förste vice talmannen avlämnat ifrågavarande listor, båda försedda med partibeteckningen »Den gemensamma listan», och desamma blivit var för sig av herr talmannen upplästa och av kammaren godkända, befanns, att följande personer, vilkas namn i här angiven ordning upptagits å respektive listor, utsetts till

ledamöter i särskilda utskottet:

herr Näsström
 » Bergman
 fru Hamrin-Thorell
 fröken Ljungberg
 » Ranmark
 herr Larsson, Lars
 » Larsson, Thorsten
 » Wärnberg
 » Stefanson
 » Jacobsson, Gösta

suppleanter i särskilda utskottet:

herr Hedström
 » Johansson, Tage
 » Hilding
 » Wallmark
 » Palm
 » Hjorth
 » Carlsson, Eric
 » Jansson, Paul
 » Skärman
 » Holmberg

Justerades protokollet för den 17 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda fram-

Om förbättrade studie- och arbetsbetingelser vid konsthögskolan, m. m.

ställningar rörande utgifterna för budgetåret 1964/65 inom inrikesdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner;

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1963/64, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstatligande av Vetenskapsakademiens forskningsinstitut för experimentell fysik m. m.;

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1964/65 till Statistiska centralbyrån: Centralt företagsregister m. m. och till Bidrag till skattetyngda kommuner, m. m. jämte vissa motioner;

nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inrättande av institut för verkstadsteknisk forskning;

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nybyggnad för Chalmers provningsanstalt, m. m.; och

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1964/65 till ersättning i anledning av nedläggning av viss tullstation.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 136, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 17 maj 1963 (nr 114) om semester, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 26 juli 1947 (nr 529) om allmänna barnbidrag;

nr 140, i anledning av väckta motioner om förbättring av folkpensionärernas ställning inom sjukförsäkringen; och

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 7 § förordningen den 20 juni 1935 (nr 395) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel m. m.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 145, i anledning av väckta motioner beträffande alkohollagstiftningen; samt

nr 146, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal mellan Sverige och Island för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet.

Om förbättrade studie- och arbetsbetingelser vid konsthögskolan, m. m.

Herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet EDENMAN, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr Källqvists den 11 mars framställda interpellation om förbättrade studie- och arbetsbetingelser vid konsthögskolan, m. m., erhöll ordet och yttrade:

Herr talman! I en interpellation har herr Källqvist frågat huruvida jag är beredd att medverka till att studie- och arbetsbetingelserna vid konsthögskolan snarast möjligt förbättras, i första hand genom att lokal-, material- och verktygsbristen vid högskolan bringas att upphöra och att den högre konstundervisningen i övrigt erhåller bättre villkor.

Den högre utbildningen på bildkonstens och arkitekturens område utgör en viktig del av det utbildningsfält, där staten genom sin nya kulturpolitik under de senaste åren tagit avgörande initiativ. I likhet med vad som nu senast gjorts för skådespelarutbildningen i landet bör även konstnärsutbildningen

Om förbättrade studie- och arbetsbetingelser vid konsthögskolan, m. m.

få ökat stöd. Redan har i årets statsverksproposition ökade medel föreslagits för bl. a. fri materiel åt eleverna vid konsthögskolan. Skolan har även fått särskilt anslag över lotterimedelsfonden för en förbättrad pedagogisk verksamhet. Påtagliga brister vidlåder otvivelaktigt konsthögskolans lokaler, med undervisningslokalerna fördelade på provisoriska utrymmen på Skeppsholmen och på utrymmen i de gamla akademilokalerna på Fredsgatan. Konsthögskolans slutliga förläggning till Skeppsholmen kommer emellertid att ta flera år i anspråk och är beroende av den tid som åtgår för flottstationens bortflyttning från Skeppsholmen. Redan i höst kan dock konsthögskolans avdelning för arkitektur flytta från Fredsgatan till sjökartverkets lokaler på Skeppsholmen, vilket innebär en förbättring av localsituationen. Vidare diskuteras möjligheterna att för de större ateljéerna vid målarskolan skapa utrymme på Skeppsholmen. Vad jag nu anfört visar, att väsentliga om än ännu ej tillräckliga förbättringar gjorts och görs för den högre konstutbildningen i landet.

Herr KÄLLQVIST (fp):

Herr talman! Till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet framför jag mitt tack för svaret, som ju innehöll ett erkännande av de förhållanden som jag påtalat samt även ett löfte om vissa förbättringar.

Denna fråga har ju aktualiserats bl. a. genom en allmän debatt som väl hade till anledning en i bokform utkommen redogörelse för förhållandena dels vid Fredsgatan och dels ute på Skeppsholmen. När man läste denna framställning fick man kanske först ett intryck av att det var något av ungdomlig överdrift i den, både då det gäller saken och kanske ännu mera i fråga om ordvalet. Men när man sedan tar litet närmare del av förhållandena så som de gestaltat sig måste man medge att det

i stort sett var ganska motiverat, även om man formellt sett skulle kunnat framföra det på ett annat sätt.

Jag har nämligen tittat litet närmare på lokalerna på Skeppsholmen, eftersom jag tyckte det var nödvändigt att på ort och ställe göra sig förtrogen med förhållandena, så att man inte talar om något som man inte vet något om. Jag måste säga att jag fick ett starkt intryck av att det rädde mycket svåra förhållanden där ute. Där fanns en rätt stor ateljé. I den skulle flera personer arbeta. Det var stora saker som var på väg. I den ateljén förvarade man dessutom allt material. Där låg höga travar och säckar med material, och dessutom fick man där förvara de arbeten som man ställt undan och som var färdiga. Det var stor brist på lagringsmöjligheter, och detta inverkade givetvis på förhållandena vid ateljén. I en liten ateljé arbetade ensam en elev, som var där på fjärde året. Men han var föga ensam i ateljén, ty han hade en hel del verk som han själv höll på med, och dessutom hade han en del material. Det var nästan så att man hade ett intryck av att det trängde sig in i ateljén.

Givetvis kommer detta att inverka på elevernas möjligheter att arbeta. Man fick det intrycket att någon ro kan de väl knappast räkna med att kunna få därute.

En annan sak som man nog i detta sammanhang måste titta litet närmare på är den tillgång på material som finns och ävenså verktyg. Jag har nämnt det i min interpellation. Givetvis bör en konsthögskola också ge möjlighet till en viss forskning — man måste kalla det så. Man försöker därute att ta vara på nya material. Bl. a. har man gjort en del försök med plast, och där har man vunnit en viss erfarenhet. Man tror att även detta material har möjlighet att ges en viss konstnärlig utformning, och dessutom är det ytterst billigt att använda. Jag såg på en del verk man höll på med, och jag blev ganska imponerad över resultaten.

Om förbättrade studie- och arbetsbetingelser vid konsthögskolan, m. m.

Så går jag då över till svaret. Det innehöll som jag nyss nämnde ett erkännande av att det råder svåra förhållanden, och jag själv anser att det är på det sättet. Men jag måste dock säga att när jag fick höra de möjligheter som ecklesiastikministern här redovisade för att kunna åstadkomma litet förbättringar, blev jag ganska pessimistisk. I höst, står det här i svaret, skall konsthögskolans avdelning för arkitektur flytta från Fredsgatan till Skeppsholmen, och just detta förhållande oroar mig, ty på det sättet kommer ju de lokala möjligheterna ute på Skeppsholmen att ytterligare belastas. Jag tror inte man där har funnit några nya lokaler, där eleverna vid denna avdelning kan finna tillräckligt goda förutsättningar för sina studier. Man har ju diskuterat olika möjligheter därute. Att flytta ut avdelningen till Skeppsholmen innebär alltså i viss mån en försämring av de möjligheter som finns där ute. Givet är att det ute på Skeppsholmen finns byggnader som — om de kunde frigöras — vore lämpliga för de olika behov som konsthögskolan har i fråga om verkstäder och i fråga om ateljéer. Man fick det intrycket därute att man snabast möjligt måste göra upp en plan för utbyggnad av konsthögskolan, och enligt vad jag kan förstå måste planen sikta på att få en nybyggnad till stånd. Nu är det, som ecklesiastikministern säger, givetvis svårt att kunna börja med den, ty det är en hel del saker som då måste flyttas från Skeppsholmen. När man gör upp denna plan är det alldeles nödvändigt att man dock innan man kan börja bygga en ny skola försöker ordna de provisorier som är möjliga. Man löper då givetvis risken att dessa provisorier försinkar möjligheterna till en ny byggnad, men man måste ändå lösa det som är aktuellt. Jag har ett intryck av att både elever och lärare gör det bästa möjliga av de förhållanden som råder.

När man gör upp denna plan är det väl nödvändigt att det bedrivs ett

samarbete mellan dem som projekterar och att man även får till stånd ett samarbete mellan lärare och elever. På det stadium och i fråga om den kategori elever det här gäller har man mycket stora förutsättningar att få till stånd ett samarbete. Elever och lärare sysslar ju med konst, och just detta förhållande är en tillgång då man syftar till ett samarbete. Det är väl högst få högskolor där man har så stora förutsättningar för ett samarbete som här är fallet. Elever och lärare är bekanta med varandra, och de umgås på ett speciellt sätt. Man kan knappast heller konstatera någon skillnad dem emellan i viljan att skapa goda förutsättningar för ett samarbete.

Jag tackar ecklesiastikministern för svaret och för de möjligheter till förbättrade förhållanden som han redovisat. Om jag till sist skulle tillåta mig en mycket from önskan skulle denna gälla att ecklesiastikministern i det vackra vårvädret tar en promenad till Skeppsholmen för att själv bese förhållandena där — det är möjligt att ecklesiastikministern redan har varit där. Jag skulle tro att det intryck som jag har fått och det intryck som ecklesiastikministern kommer att få blir samstämmiga, och därmed skulle det kanske bli möjligt att något snabbare få till stånd bättre förhållanden.

Jag ber att åter få tacka så mycket för svaret.

Herr statsrådet **EDENMAN**:

Herr talman! Bara en kommentar. Anledningen till att lokalfrågan är så pass besvärlig att lösa för vår konsthögskola är ju de egendomliga äganderättsförhållanden som tidigare har rått beträffande byggnaden på Fredsgatan. Sedan några år är ju detta problem ur världen genom att det gamla palatset där är — som det heter — inbokat i byggnadsstyrelsens fastighetsfond. Därmed kan byggnaden kontinuerligt bli föremål för reparationer, men på lång sikt löser inte

Ang. stat för försvarets fastighetsfond
Om inrättande av vissa professorer vid Uppsala universitet, m. m.

detta något problem. Förklaringen till att så litet hänt på detta område är alltså att staten förut inte haft ansvaret för byggnaden.

Jag har också, herr Källqvist, flera gånger varit på Skeppsholmen. Där finns faktiskt en plan för konsthögskolan. Det är avsikten att bygga en ny konsthögskola på det gamla varvsområdet. Byggnadsstyrelsen räknar härmed, och det gör också Skeppsholmsutredningen. Emellertid sitter vi på kultursektorn fast i avvaktan på att marinen lämnar Skeppsholmen, vilket, tyvärr, kommer att gå långsammare än vi hade beräknat. Någon ändring i planen föreligger däremot inte.

I avvaktan på den slutliga lösningen av konsthögskolans lokalfråga genom förläggning till Skeppsholmen får man dra sig fram med provisorier. Det provisorium som kommer till stånd i höst genom inflyttning i sjökarteverkets lokaler är enligt min uppfattning ändå en ganska acceptabel lösning.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. stat för försvarets fastighetsfond

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1964/65 jämte i ämnet väckt motion.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr SÖDERBERG (s):

Herr talman! Jag kan på denna punkt fatta mig mycket kort och bara hänvisa till vad jag beträffande kasernupprustningarna anförde i förra onsdagens försvarsdebatt. Nu vill jag därför bara understryka att den långtidsplan statsutskottet efterlyser bör för att undvika felinvesteringar även innefatta en ut-

redning om den för framtiden lämpligaste organisationen av fredsutbildningen vid krigsmakten.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1964/65 till högre utbildning och forskning jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Om inrättande av vissa professorer vid Uppsala universitet, m. m.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr 1 föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Uppsala universitet, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1964 anförts, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för Uppsala universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65, dels ock till Uppsala universitet: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 36 870 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Edström* (I:149) och den andra inom andra kammaren av herr *von Friesen* (II:197),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Ljungberg* och herr *Hübinette*

Om inrättande av vissa professurer vid Uppsala universitet, m. m.

(I: 276) samt den andra inom andra kammaren av herr *Nordstrandh m. fl.* (II: 332),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hilding* (I: 322) och den andra inom andra kammaren av herr *Tobé m. fl.* (II: 340),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av av fröken *Ljungberg m. fl.* (I: 362) och den andra inom andra kammaren av herr *Anners m. fl.* (II: 478),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Wallmark* och *Ferdinand Nilsson* (I: 363) samt den andra inom andra kammaren av herr *Anners m. fl.* (II: 477),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av av herrar *Hilding* och *Nils Hansson* (I: 398) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Tobé* och *Hyltander* (II: 431),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Holmberg* och *Kaijser* (I: 400) samt den andra inom andra kammaren av herr *Anners m. fl.* (II: 464),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Hübinette m. fl.* (I: 401) och den andra inom andra kammaren av herr *Anners m. fl.* (II: 476),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 408) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 542),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Hultell* och herr *Kaijser* (I: 486) samt den andra inom andra kammaren av herr *Edlund* (II: 573),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström m. fl.* (I: 492) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 605),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Svanström* (I: 499) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Fälldin* och *Boo* (II: 577),

dels en inom andra kammaren av fru *Johansson m. fl.* väckt motion (II: 133),

dels en inom andra kammaren av herr *Frödning m. fl.* väckt motion (II: 200),

dels en inom andra kammaren av herr *Lundberg m. fl.* väckt motion (II: 325),

dels en inom andra kammaren av herrar *Mattsson* och *Dahlgren* väckt motion (II: 328),

dels en inom andra kammaren av herrar *Antonsson* och *Dahlgren* väckt motion (II: 566),

dels en inom andra kammaren av herrar *Björkman* och *Anners* väckt motion (II: 568),

dels ock en inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* väckt motion (II: 603).

I motionerna I: 149 och II: 197 hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om 1. en skyndsam utredning om inrättande av en professur i invärtesmedicin, särskilt invärtesmedicinsk allergologi, och om framläggande av det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning samt 2. en allsidig utredning rörande den hittillsvarande utvecklingen av de resurser för forskning och undervisning, som funnes i Sverige på allergologiens område och om de riktlinjer den fortsatta utvecklingen på detta område borde följa.

I motionerna I: 362 och II: 478 hade anhållits, såvitt här vore i fråga, att riksdagen måtte besluta, att den år 1938 beslutade professuren i internationell rätt vid Uppsala universitet skulle uppföras på stat från och med budgetåret 1964/65.

I motionerna I: 398 och II: 431 hade yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse

Om inrättande av vissa professurer vid Uppsala universitet, m. m.

till Kungl. Maj:t begära förslag till nästa års riksdag rörande en fast organisation av ledningen av idrott och fysisk fostran vid universitet och högskolor med utgångspunkt ifrån att minst två idrottsinstruktörer borde finnas att tillgå på varje studieort, en för manliga och en för kvinnliga studenter.

I motionerna I: 400 och II: 464 hade föreslagits, såvitt här vore i fråga, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t 1. hemställa om förslag om inrättande av en professur i kriminologi vid vardera av universiteten i Uppsala och Lund, samt 2. anhålla om utredning av utbyggnaden på längre sikt av den kriminologiska forskningen och undervisningen jämte därmed sammanhängande problem beträffande forskarrekryteringen.

I motionerna I: 401 och II: 476 hade hemställts, att riksdagen måtte a) beivra Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Uppsala universitet, som föranleddes av ett bifall till universitetskanslerns förslag beträffande tjänsterna vid limnologiska institutionen; b) godkänna en därav följande höjning av avlöningsstaten för Uppsala universitet, utöver vad Kungl. Maj:t äskat, med 87 200 kronor; c) besluta, att följande tjänster skulle inrättas vid limnologiska institutionen vid Uppsala universitet från och med budgetåret 1965/66, nämligen 1) en laboratur i Bo 1 i tillämpad limnologi (tillika föreståndare för avdelningen för vattenvårdsfrågor), 2) en tjänst som forskarassistent i Ae 21, föreståndare för vattenkemiska avdelningen, 3) en tjänst som forskarassistent i Ae 21, föreståndare för bakteriologiska avdelningen, 4) en tjänst som forskningsingenjör i Ae 21, föreståndare för radioaktiva avdelningen; d) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsamt utredning av åtgärder för att förstärka de personella och tekniska resurserna vid limnologiska institutionen i Lund.

I motionerna I: 408 och II: 542 hade anhållits, med hänvisning till den i de likalydande motionerna I: 451 och II: 541 anförda motiveringen, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning och förslag rörande inrättande av professurer i geriatrik.

I motionen II: 133 hade yrkats, att riksdagen skulle besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande snarast möjligt av förslag till anordnande av forskning i geriatrik genom inrättandet av en professur i nämnda ämne vid någon av rikets medicinska högskolor.

I motionen II: 325 hade föreslagits, att riksdagen skulle besluta, att en professur i anesthesiologi med docent Martin Holmdahl som förste innehavare skulle inrättas vid Uppsala universitet.

I motionen II: 566 hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om inrättande av en professur i geriatrik.

I motionen II: 603 hade anhållits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till nästa års riksdag om en förstärkning av elektronikens ställning vid universiteten.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 362 och II: 478, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t snarast, helst till 1965 års riksdag, måtte framlägga förslag om slutligt inrättande av en professur i internationell rätt vid universitetet i Uppsala;

II. att motionen II: 325, i vad den avsåg inrättande från och med den 1 juli 1964 av en professur i anesthesiologi med docenten M. Holmdahl som förste innehavare, icke måtte bifallas av riksdagen;

III. att motionerna I: 401 och II: 476, i vad de avsåg en förstärkning av personalen vid limnologiska institutionen

Om inrättande av vissa professurer vid Uppsala universitet, m. m.

vid universitetet i Uppsala från och med den 1 juli 1964 samt principbeslut om en ytterligare personalförstärkning från och med den 1 juli 1965, icke måtte bifallas av riksdagen;

IV. att motionen II: 328 om inrättande snarast möjligt av en laboratur i tillämpad limnologi vid limnologiska institutionen vid universitetet i Uppsala samt om en skyndsam ytterligare personalförstärkning därstädes icke måtte bifallas av riksdagen;

V. att motionerna I: 322 och II: 340, i vad de avsåge omvandling från och med den 1 juli 1964 av en tjänst som idrottslärare i Ae 18 vid universitetet i Uppsala till motsvarande tjänst i Ao 20, icke måtte bifallas av riksdagen;

VI. att motionerna I: 398 och II: 431 om en fast organisation av ledningen av idrott och fysisk fostran vid universitetet och högskolor icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

VII. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 362 och II: 478, II: 325, I: 401 och II: 476 samt I: 322 och II: 340, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att — med förbehåll för vad riksdagen kommer att besluta rörande ytterligare ändringar i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1964: 50 — vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Uppsala universitet, som föranleddes av vad departementschefen föreslagit i statsverkspropositionen, bilagan 10, punkten 166;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för Uppsala universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

c) till Uppsala universitet: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 36 870 000 kronor;

VIII. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad ut-

skottet i punkten anfört rörande en prövning av möjligheterna till utvidgning av systemen med forskargrupper och särskilda forskartjänster;

IX. att motionerna I: 276 och II: 332 om införande av normer för automatisk lärarkrafttilldelning vid de teologiska fakulteterna och utredning om upprustning av dessa fakulteter icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

X. att motionerna I: 363 och II: 477 om utredning om inrättande av professurer i rättssociologi vid de juridiska fakulteterna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

XI. att motionerna I: 149 och II: 197 om utredning om inrättande av en professur i invärtesmedicinsk allergologi, m. m. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

XII. att motionerna I: 408 och II: 542 samt II: 133 och II: 566 om särskilda riksdagsskrivelser till Kungl. Maj:t med hemställan om förslag till inrättande av professurer i geriatrik icke måtte bifallas av riksdagen;

XIII. att motionerna I: 486 och II: 573 om inrättande av professurer i språk i kombination med litteratur vid vissa lärosäten icke måtte bifallas av riksdagen;

XIV. att motionerna I: 499 och II: 577 om utredning om inrättande av professurer i samhällsplanering icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

XV. att motionerna I: 400 och II: 464, i vad de avsåge inrättande av en professur i kriminologi vid vardera av universitetet i Uppsala och Lund, icke måtte bifallas av riksdagen;

XVI. att motionerna I: 400 och II: 464, i vad de avsåge utredning om utbyggnad av den kriminologiska forskningen och undervisningen, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

XVII. att motionen II: 603 om en förstärkning av elektronikens ställning vid universitetet icke måtte bifallas av riksdagen;

Om inrättande av vissa professurer vid Uppsala universitet, m. m.

XVIII. att motionerna I: 492 och II: 605 om principbeslut om en ny medicinsk högskola i förslagsvis Linköping-Norrköping eller Örebro samt omedelbar planläggning av ytterligare en sådan högskola m. m. icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

XIX. att motionen II: 200 om uttalande från riksdagens sida om önskvärdheten av att även mellersta Norrland komme i åtanke vid utbyggnaden av det högre undervisningsväsendet icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

XX. att motionen II: 568 om uttalande från riksdagens sida för förläggning av ett universitet till Visby icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

a) av fröken *Andersson*, herrar *Ivar Johansson*, *Axel Johannes Andersson*, *Thorsten Larsson*, *Per-Olof Hanson*, *Åkerlund*, *Harry Carlsson* och *Staxäng*, fröken *Elmén*, herr *Larsson* i Hedenäset, fröken *Karlsson* samt herrar *Andersson* i Knäred och *Löfroth*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under XII hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna II: 133 och II: 566 samt i anledning av motionerna I: 408 och II: 542, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om inrättande av en professur i geriatrik;

b) av fröken *Andersson*, herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per-Olof Hanson*, *Åkerlund*, *Harry Carlsson* och *Staxäng*, fröken *Elmén*, herr *Larsson* i Hedenäset, fröken *Karlsson* samt herr *Andersson* i Knäred, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under XV och XVI hemställa,

XV. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 400 och II: 464, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag om

inrättande av professurer i kriminologi vid universiteten i Uppsala och Lund;

XVI. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 400 och II: 464, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan om utbyggnad på längre sikt av den kriminologiska forskningen och undervisningen jämte därmed sammanhängande problem beträffande forskarrekryteringen;

c) av fröken *Andersson*, herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per-Olof Hanson*, *Åkerlund*, *Harry Carlsson* och *Staxäng*, fröken *Elmén*, fröken *Karlsson* samt herr *Löfroth*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under XVII hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionen II: 603, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till nästa års riksdag om en förstärkning av elektronikens ställning vid universiteten;

d) av herr *Hjorth*, beträffande en professur i anesthesiologi;

e) av herr *Staxäng*, beträffande automatisk lärarkrafttilldelning vid de teologiska fakulteterna m. m.;

f) av fröken *Karlsson*, beträffande personalförstärkning för limnologiska institutionen, de tre sistnämnda reservationerna utan angivna yrkanden.

Herr **HJORTH** (s):

Herr talman! Jag har på denna punkt i statsutskottets utlåtande nr 55 avgivit en blank reservation. Den avser moment II i utskottets hemställan och gäller motionen II: 325 angående inrättande av en professur i anesthesiologi med docenten Martin Holmdahl som förste innehavare.

Statsutskottets andra avdelning ansåg sig inte heller i år kunna tillstyrka framställningen. Mot en enig avdelning ansåg jag det därför utsiktslöst att försöka omvända utskottet i sin helhet, och jag tänkte därför nöja mig med att

Om inrättande av vissa professurer vid Uppsala universitet, m. m.

anlägga några synpunkter på frågan i kammaren. Emellertid har jag under de sista dagarna fått sådana bevis för det angelägna i denna professurs inrättande, vilka därtill så väl dokumenterat docent Holmdahls kompetens, att jag vill yrka bifall till motionen i fråga.

Förra året förekom samma motion, undertecknad av 19 ledamöter i andra kammaren. Utskottet var ganska välvilligt och skrev bl. a. i sitt utlåtande: »att anesthesiologien sedan ett flertal år varit en erkänd, självständig specialitet av stor betydelse för sjukvårdens utveckling. Ifrågavarande ämne har likväl hittills icke haft någon akademisk representation i vårt land, till skillnad från vad som är förhållandet flerstädes i utlandet».

Framställningar förelåg föregående år från vederbörande vid universiteten i Uppsala och Lund samt från karolinska institutet om inrättande vid dessa lärosäten av professurer i ämnet. Universitetskanslern fann också starka skäl för att, åtminstone till en början, en professur i anesthesiologi inrättades. Han förordade att professuren skulle knytas till karolinska institutet, och såväl departementschef som utskott och riksdag följde detta förslag. Utskottet var av den mening att det utan tvivel fanns goda skäl för att professurer i anesthesiologi successivt kom till stånd vid våra medicinska högskolor. Man ville dock inte tillstyrka ytterligare en professur i ämnet utan ansåg att det borde få ankomma på Kungl. Maj:t att besluta om en fortsatt utbyggnad.

Statsutskottet är även i år mycket välvilligt i sitt utlåtande. På s. 11 säger utskottet att det kan förtjäna att allvarligt övervägas att vidga kretsen av ämnesföreträdare, men man anser att det närmast bör prövas av kanslern.

Nu var det, enligt vad som upplysts mig, meningen att denna professur vid Uppsala universitet skulle upptas i universitetskanslerns petita i år. Genom någon olyckshändelse blev dock detta inte

gjort. Det finns flera omständigheter som nu talar för att det inte bör dröja ännu ett år. Behovet av narkosläkare — anesthesiologien är läran om bedövningsmedel och bedövningsteknik — stegras upphörligt, inte minst genom de svåra skador som inträffar i trafiken.

I årets motion, som 34 motionärer ur skilda partier står bakom, framhålles narkosläkarens dominerande roll vid alla plötsligt inträffade sjukdomstillstånd och olycksfall. Narkosens utveckling och många användningsmöjligheter har vidgat möjligheterna för komplicerade kirurgiska ingrepp i t. ex. hjärta och hjärna. Den moderna kirurgiens snabba frammarsch nödvändiggör en snabbt utbyggd undervisning och forskning om narkos. Detta kräver att en lärare- och institutionsorganisation för ämnet tillkommer vid samtliga medicinska fakulteter.

Nu kommer det väl att invändas att det här måste bli fråga om avvägning och att alla krav från olika håll inte kan tillgodoses. Jag vill dock framhålla att det här gäller att rädda människoliv och att vi bör stå så väl rustade som det är möjligt för att möta den tyvärr mörka olycksfallstrenden.

Det hör också till bilden att den förra året beslutade professuren vid karolinska institutet ännu ej tillsatts. Om detta beror på kandidatbrist eller på andra omständigheter vet jag inte. Att en eventuellt beslutad tjänst vid Uppsala universitet skulle bli besatt tror jag mig dock veta. Kandidat finns — en docent som därtill är synnerligen väl meriterad för tjänsten i fråga. Docent Holmdahls produktion kännetecknas av en hög vetenskaplig standard med arbeten av högt nyhetsvärde som är kliniskt banbrytande. Han har på ett utmärkt sätt styrkt sin kompetens som den förste innehavaren till professuren i anesthesiologi.

Jag ber, herr talman, med det anförda att få yrka bifall till motionen II: 325.

Om inrättande av vissa professurer vid Uppsala universitet, m. m.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHAN-
NES, (fp):

Herr talman! Det föreligger några reservationer vid detta utlåtande. Den första, reservationen a, gäller en fråga som torde vara kammaren väl bekant, nämligen inrättande av en professur i geriatrik. Denna fråga har, som sagt, tidigare varit uppe till behandling flera gånger. Förslagen har avslagits av riksdagen, men jag har ändå ett intryck av att man börjar få allt större förståelse för de problem det här gäller och att frågan så att säga fallit framåt. Tidigare har vi motionärer inte representerat alla partier, men i år föreligger också en motion från socialdemokratiskt håll, där man trycker på nödvändigheten av att en professur i geriatrik kommer till stånd. Jag skall ta mig friheten att citera några rader ur den socialdemokratiska motionen. Man pekar där på att man visserligen har förbättrat de ekonomiska villkoren för de gamla genom höjda folkpensioner, genom sjukpension, genom bättre bostäder o. s. v., men man konstaterar att dessa åtgärder i det långa loppet inte är till fyllest utan att det väsentliga är ett ökat stöd åt forskningen och en kontinuerlig hälsokontroll för att möjliggöra behandling på ett tidigt stadium, då de s. k. ålderssjukdomarna ger sig till känna.

Man pekar vidare på att detta är ett samhällsintresse av utomordentlig betydelse och att förutsättningen för att kunna skapa goda och stimulerande arbetsförhållanden på geriatrikens område är att en professur i ämnet inrättas.

Det landsting som jag tillhör fattade i tisdags ett principbeslut om att överta åldringssjukvården. Det var ett enhälligt beslut, men under debatten i det utskott som hade att behandla denna fråga kom det fram många, ibland rätt motstridiga synpunkter. Det visade sig helt enkelt att man egentligen vet mycket litet om den fråga som vi skulle fatta ett principbeslut om. Vi visste att det var nödvändigt att göra vissa saker, men på vil-

ket sätt det bäst skulle kunna ske var bl. a. de två läkarna, som var med i utskottet, inte riktigt på det klara med.

Jag tycker att med så mycket som det görs för detta inom andra områden, måste det vara ekonomiskt mycket försvarbart att här satsa på forskningen. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation a, som går ut på en anhållan hos Kungl. Maj:t om inrättande av en professur i geriatrik.

När jag ändå har ordet skall jag också be att få säga ett par ord om reservation c. Den gäller elektronikens ställning.

Elektroniken är företrädd hos de tekniska högskolorna, men ämnet är klart underförsörjt vid universiteten. Elektroniken får en allt större betydelse och tränger in på allt fler områden.

Tredje avdelningen av statsrevisorerna var i går ute hos Svenska väginstitutet för att göra sig underkunnig om vad man där sysslade med. Vi fick också tillfälle att se på en del av den apparatur man använde. Bland annat håller man på med en för trafiksäkerheten mycket intressant forskning och provning, som avser att försöka få fram så halkfria vägar som möjligt. Vi vet ju vilket problem detta är i vårt land, och det måste betyda mycket för trafiksäkerheten om vi lyckas få fram en sådan beläggning på våra vägar, som i största möjliga utsträckning minskar halkriskerna.

Man höll också på att prova däck och inte minst de på senare tid så omtalade dubbarna, som också skall motverka riskerna under besvärliga förhållanden på vägarna.

Man hade själv utarbetat metoder. En av dessa hade fått så gott betyg att man nu exporterade apparatur för den till en rad andra länder i världen.

Det skulle emellertid över huvud taget inte ha varit möjligt att arbeta på dessa problem, om man inte hade kunnat ta elektroniken till sin hjälp, och det gäller naturligtvis inte bara på detta begränsade område. På ett otal andra

Om inrättande av vissa professurer vid Uppsala universitet, m. m.

områden utnyttjas elektronikens möjligheter för att göra betydande landvinningar.

Jag ber, herr talman, med det anförda att också få yrka bifall till reservation c, som går ut på en anhållan hos Kungl. Maj:t om förslag till nästa års riksdag om en förstärkning av elektronikens ställning vid universiteten.

Fröken LJUNGBERG (h):

Herr talman! Som kammarens ärade ledamöter kan se finns det under denna punkt i statsutskottets utlåtande nr 55 en ovanligt stor mängd motioner, och det är inte särskilt märkvärdigt att så är förhållandet. Samtliga motioner handlar om utvidgning på utbildningens eller forskningens område på det akademiska planet.

När ifrån regeringen och närmast ifrån vår värderade chef för eklestikdepartementet några nya reformförslag kommer på detta område, så brukar de vara väl underbyggda. De är underbyggda också med en klarsyn på att vi lever i vad som brukar karakteriseras som utbildningssamhället. Det är ett exploderande krav ifrån ungdomens sida på utbildning på olika områden, och behovet ifrån samhällets sida av utbildat folk är trots det ännu större.

Det finns intet att säga emot den argumentering som här förs, den är alldeles riktig, men när man ifrån riksdagsmännens sida för fram förslag på samma område och ofta med samma motivering, så blir kanske argumenteringen en annan när avböjandena kommer. Man har en annan terminologi. Man talar om överbud och om brist på kontakt med verkligheten, och man talar inte så sällan om att tiden ännu inte är inne.

Ja, regeringsrepresentanterna är självklart i sin fulla rätt att tala på detta sätt och även då den utskotts majoritet som ofta hjälper till att avböja förslag från oppositionens sida, men, det skall gärna erkännas, också förslag från det

egna partiets sida. Det har vi just haft exempel på.

Jag vill när herr eklestikministern är här konstatera att det finns ett utomordentligt starkt intresse för dessa frågor från alla håll, och jag tycker nog att departementschefen har anledning att i sin verksamhet känna sig stärkt av det intresse som han möter från riksdagens sida på sitt område. Att det sedan i konkreta fall måste göras avvåganden är självklart, men det är lika självklart att enskilda motionärer måste tala med värme och iver för just de äskanden som de har gjort sig till tolk för och som kanske gäller områden där de av alldeles speciella skäl har fått en särskild inblick i behovet.

Jag föreställer mig fördenskull att det kommer att bli ganska många talare här, när vi nu sysslar med frågan om nya tjänster under punkten »Uppsala universitet: Avlöningar». Jag är också alldeles övertygad om att statsutskottets företrädare i detta ärende får anledning att säga, att så och så många nya professurer, laboraturer, forskartjänster o. s. v. är föreslagna i år och av utskottet förordade, och så och så många har begärts från oppositionens sida etc. Det är alldeles naturligt av den värderade ordföranden i statsutskottets andra avdelning att säga så.

Efter denna något syrliga inledning är det emellertid roligt att kunna konstatera att det så småningom sker en hel del. Det finns också sådant som har understötts från andra partiers sida i år och som sannerligen inte har partipolitisk karaktär. Jag vill därför börja med att varmt yrka bifall till det första momentet under denna punkt som går ut på en klar anhållan till Kungl. Maj:t att snarast, helst till 1965 års riksdag, lägga fram förslag om slutligt inrättande av en professur i internationell rätt vid universitetet i Uppsala. Det vore glädjande om departementschefen skulle kunna tillgodose denna klara beställning så att vi får denna utomordentligt behövliga professur och förstärkning

Om inrättande av vissa professurer vid Uppsala universitet, m. m.

på forskningsområdet innan vi kan fira 30-årsjubileum av den vördade kammarledamoten Undéns initiativ.

Det är också en annan fråga som jag skulle vilja beröra. Herr Andersson har nyss talat för två reservationer. Jag ber att få instämma, herr talman, i vad herr Andersson på de två punkterna har sagt, men det finns ytterligare en reservation, och jag skulle vilja stryka under något av bakgrunden till denna. Den handlar om kriminologi och kriminologisk forskning. Jag åsyftar alltså reservation b vid punkten 1.

Jag vill vidare fästa uppmärksamheten vid att departementschefen har fört fram i årets statsverksproposition förslaget om inrättandet av en professur i allmän kriminologi vid Stockholms universitet, gemensam för den filosofiska och den juridiska fakulteten vid universitetet. Detta förslag har utskottet kommit att biträda. Man kan då fråga sig om vi inte kunde nöja oss med detta förslag. Ja, visst kan man väl nöja sig om man vill att utvecklingen skall stå stilla, men det vill väl egentligen ingen. Jag har aldrig hört talas om någon här i riksdagen som står upp och säger att vi skall nöja oss med innebörden att vi skall låta utvecklingen stå stilla.

Även om nu denna professur i kriminologi kommer till stånd vid Stockholms universitet, vilket är ytterligt tacknämligt, så är det alltså på längre sikt otillräckligt. Det är otillräckligt därför att behovet av forskning och utbildning på kriminalvårdens område ökar med en katastrofal acceleration. Vi kan inte täcka behovet, om vi inte försöker planlägga med stor effektivitet.

Motionen nr 464 i andra kammaren av herr Anners och nr 400 i denna kammare av herrar Holmberg och Kaijser, som ligger till grund för den reservation jag nu talar för, är mycket lång och mycket detaljerad, och jag har ingen anledning att referera den i detalj. Den tar emellertid upp just frågan om nödvändigheten av att sätta i gång en planläggning på kriminologiens område

i vårt land. Bland argumenten, som ju alla känner väl till, vill jag särskilt framhäva att den straffrättsliga lagstiftningen i vårt land i princip bygger på att personer som har begått brott skall förbättras genom omhändertagande för vård, och att den vården skall differentieras efter brottslingarnas behov — man talar om kriminalvård i frihet och kriminalvård på anstalt. Vi har en hel del vårdformer som skall tillgodose lagens syften här, men en allvarlig sak är att vi egentligen inte vet någonting om den effekt som våra gängse vårdformer har. Erfarenhetsmässigt kan man kanske säga en del, men vid en punktundersökning visar det sig att man inte vet om det är den eller den åtgärden som är den väsentliga eller om det är kombinationen av åtgärder som är det väsentliga. Eftersom detta område ur samhällets synpunkt är kostsamt, ur allmänpreventionens synpunkt viktigt och ur individualpreventionens synpunkt ytterst angeläget, så är det viktigt att man så snart som möjligt verkligen försöker komma underfund med vilka vårdformer vi bör satsa på för att, med de goda avsikter som lagen har, kunna åstadkomma litet bättre resultat.

Jag vill också dröja vid en annan sak som berörs i den här motionen. I den brottsbalk som riksdagen nyligen har antagit finns en ny vårdform som heter skyddstillsyn, vilken enligt brottsbalken skall kombineras med korttidsbehandling i anstalt under en period om minst en månad och högst två månader. Vi skall få ett antal anstalter med ett visst antal platser för denna nya vårdform, men det visar sig utomordentligt svårt att realisera planerna, eftersom vi i nuvarande läge inte kan täcka behovet av psykologisk expertis på fängvårdens område. Det är alldeles tydligt att kriminologisk forskning är en viktig förutsättning för en effektiv utbildning av psykologer på detta nya område liksom på fängvårdens stora område över huvud taget.

Det skulle kunna sägas mycket mer

Om inrättande av vissa professurer vid Uppsala universitet, m. m.

om denna sak, herr talman, men jag begränsar mig till detta och yrkar bifall till reservation b till statsutskottets utlåtande nr 55, där det föreslås principbeslut om inrättande av professurer i kriminologi också vid universiteten i Uppsala och Lund. Vi har kanske dålig erfarenhet av principbeslut, men de har betydelse framför allt på det sättet att de stimulerar rekryteringen på nya forskningsområden. Det andra momentet i reservationen gäller den långsiktiga planläggningen efter en begärd utredning om hur den kriminologiska forskningen skall byggas ut.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna a, b och c under punkt 1. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag kan i stort sett instämma i allt vad de föregående talarna har sagt. Jag vill bara komplettera med en del ytterligare synpunkter.

Först vill jag då i likhet med fröken Ljungberg rikta en komplimang till herr statsrådet Edenman för det krafttag som han här tagit då det gäller den högre utbildningens och forskningens utbyggnad, något som vi är synnerligen tack samma för. Utvecklingen är ju synnerligen intensiv på dessa områden. Det är svårt att följa med. Här har nu tagits ett ordentligt krafttag, även om det naturligtvis vore önskvärt att ännu mer skulle kunna göras. Ju mer som göres på detta område, desto bättre för samhällets framtid.

Fröken Ljungberg talade om de exploderande krav på ökad högre utbildning som kommer från såväl ungdomen som samhället i dess helhet. Jag skulle vilja poängtera att i ännu högre grad har vi exploderande krav på ökade resurser för vetenskaplig forskning. Det är ju den vetenskapliga forskningen som skapar vardagssamhället av i morgon. Ju mer ett samhälle kan satsa på den vetenskapliga forskningen av i dag,

desto bättre får vi det i morgon. I den högre utbildningen nyttiggör man och använder praktiskt de resultat, som den vetenskapliga forskningen har åstadkommit.

Det är därför ganska förklarligt att antalet motioner under detta avsnitt av åttonde huvudtiteln är mycket stort. Det skulle vara synnerligen beklagligt om så inte vore fallet, ty det skulle betyda att riksdagen inte förstode vad som verkligen ligger i tiden.

Jag vill, herr talman, därtill något närmare beröra ett par delpunkter under det avsnitt av utskottets utlåtande som vi nu närmast diskuterar och som gäller Uppsala universitet.

Delpunkten II gäller inrättande av en *professur i anesthesiologi*. Jag kan där helt instämma i herr Hjorths anförande.

Jag vill därefter beröra punkten XI som gäller inrättande av en *professur i invärtesmedicinsk allergologi* samt punkt XII, gällande inrättande av en *professur i geriatrik*.

I fråga om sistnämnda punkt må jag säga, att jag är högst förvånad över att utskottet kan skriva som det har gjort. Utskottet skriver nämligen att utskottet har »funnit sig böra understryka det heterogena forskningsfältet en professur i geriatrik skulle ha att spänna över — i själva verket torde det allvarligt kunna ifrågasättas om detta fält någonsin kan så avgränsas, att professuren skulle kunna få en helt kompetent innehavare». Jag tillåter mig att säga — även om det kanske inte uppfattas så väl — att utskottet här måste haft mindre goda rådgivare. Vi har ämnesområden inom olika universitetsfakulteter, även inom så reellt betonade fakulteter som de medicinska, vilkas forskningsområden är mycket mer heterogena. Jag kan inte underlåta att tänka på professurer som riksdagen speciellt varit synnerligen angelägen att skapa, nämligen professurerna i socialmedicin. Forskningsområdet för dem är väl om möjligt ännu mera heterogent än det som en professur i geriatrik skulle få. Jag tycker

Om inrättande av vissa professurer vid Uppsala universitet, m. m.

att utskottet här har överskattat sin kompetens på vetenskapens område.

Sedan vill jag, herr talman, ta upp den punkt som jag här vill speciellt tala för, nämligen punkt XI, som gäller en professur i invärtesmedicinsk allergologi. De allergiska sjukdomarna har blivit allt vanligare i vårt samhälle, beroende på teknikens utveckling. Vi har nämligen även nackdelar av den fortskridande tekniken. En mycket stor nackdel är de överkänslighetsreaktioner som uppstår mot alla dessa nya kemiska ämnen. Genom att vi i vårt vardagsliv umgås med så många artificiella kemiska substanser drabbas många människor av överkänslighet för just dessa ämnen. Dessa kemiska ämnen skapar stora överkänslighetsproblem. Det gäller bl. a. vår föda. Vi har ej minst i pressen diskuterat biocidernas skadeverkningar både direkt och indirekt. Men det är inte bara biociderna som skapar födoämnesallergier och vållar skador inom organismen, utan även många andra ämnen som tillsätts våra livsmedel för att motverka förstöring av födan. Just denna typ av ämnen har tyvärr ofta den egenskapen att också de framkallar allergier. Som läkemedel används även för närvarande en mängd kemiska produkter som även de i mycket större utsträckning än tidigare skapar allergier.

Allt detta gör att de allergiska sjukdomarna har blivit allt vanligare i vårt samhälle. I ett högt utvecklat kultursamhälle måste de också bli mer vanliga än i ett underutvecklat samhälle. Vi har nyligen fått en del påminnelser om detta problem. 1953 års lärarinneutbildningskommitté påpekar i sitt för kort tid sedan framlagda betänkande bl. a. den stora betydelse som födoämnesallergierna fått i vårt samhälle. Vi har nyligen haft ett sammanträde i kungl. medicinalstyrelsen, där man med representanter för medicinalstyrelsen, huvudmannarådet, centrala sjukvårdsberedningen m. fl. diskuterade såväl allergisjukdomarnas stora betydelse för

samhället som allergologiens praktiska organisation. Där underströks hur viktigt det var att man fick speciellt utbildade läkare, invärtesmedicinska allergologer, vid varje regionsjukhus.

Ännu viktigare anser jag det vara att vi här i landet får en professur i invärtesmedicinsk allergologi vilken kan leda och stimulera forskningen på detta ytterst betydelsefulla område i vårt land.

Nu är det ju inte alls någonting nytt att riksdagen tar initiativ i sådana här fall. Vi har redan en professur i allergologi som inrättades för tio år sedan genom ett motionsinitiativ i riksdagen, nämligen professuren i allergologisk dermatologi, ett ämnesområde som är mycket litet i jämförelse med den stora invärtesmedicinska allergologien. Därför skulle riksdagen göra forskningen en oerhört stor tjänst genom att nu, tio år senare, gå vidare och fatta ett analogt beslut om en professur i invärtesmedicinsk allergologi i vårt land, speciellt som vi har verkligt kompetenta forskare på detta område; inte minst tänker jag på den mycket framstående forskare som finns här i staden, docenten Colldahl.

Jag anser att alltsammans ligger mycket väl till för att vi så snart som möjligt skall få en sådan professur och därmed hjälpa forskningen på detta område framåt. Motionsyrkandet om en skyndsam utredning och framläggande av förslag för riksdagen om en sådan professur så snart som möjligt är alltså enligt min mening i hög grad motiverat.

Utskottet säger att frågan lämpligen först bör prövas av vederbörliga universitetsmyndigheter, men jag tror inte att det är den alldeles riktiga vägen. I den situation som nu råder prövar nämligen universitetsmyndigheterna alla sådana här frågor först och främst med tanke på utbildningen och undervisningen. Vi har ju en rad uppgifter då det gäller undervisningen som är mycket krävande och påkallar åtgärder. Därför måste ett lärarkollegium eller en

Om inrättande av vissa professurer vid Uppsala universitet, m. m.

fakultet i första rummet praktiskt tänka på undervisningens krav, medan forskningen kommer i andra rummet. Ett önskemål om en sådan här professur kommer aldrig fram så fort den vägen, just därför att man ur undervisningens synpunkt har angelägnare sektorer att ta hänsyn till.

Med det anförda skulle jag därför vilja yrka bifall till motionen under moment II i denna punkt 1 — alltså samma yrkande som herr Hjorth tidigare har framställt om inrättande av en professur i anesthesiologi — vidare bifall till motionerna I: 149 och II: 197 beträffande skyndsamt utredning om inrättande av en professur i invärtesmedicin, särskilt invärtesmedicinsk allergologi, och slutligen bifall till reservationen beträffande delpunkt XII som gäller inrättande av en professur i geriatrik.

Herr KAJSER (h):

Herr talman! Jag skall också be att få säga några ord med anledning av de föreliggande motionerna om inrättande av olika professurer.

Jag kan förstå att det med hänsyn till den stora floden av sådana motionsyrkanden har varit svårt för utskottet att välja ut några ytterligare önskemål utöver dem som Kungl. Maj:t har tillgodosett, men jag ber i alla fall att på några punkter få tillstyrka motionsyrkandena.

Man talar ju gärna om det som ligger en själv allra närmast, och även jag skulle därför vilja säga några ord om professuren i anesthesiologi. För den som i sin vanliga gärning arbetar såsom kirurg står det klart hur betydelsefullt det varit att anesthesiologien fått utvecklas så som fallet har varit här i Sverige under det senaste decenniet — det gäller ju inte bara sövning, bedövning o. s. v. utan också vården av akuta, livshotande tillstånd där anesthesiologerna tack vare sin teknik att hålla luftvägarna fria har genomfört, man kan säga,

en helt ny behandlingsprincip som blivit av den allra största betydelse både vid olycksfall och i andra sammanhang. Det är enligt min mening ingen tvekan om att anesthesiologien behöver utvecklas vidare på det sätt som kan ske genom den forskning en professur möjliggör. Även jag ber alltså att få ansluta mig till det yrkande som redan har framställts av herr Hjorth och herr Edström på den punkten.

Jag kommer så till allergologien, som herr Edström utförligt talat om. Han sade att särskilt födoämnesallergologien är högst väsentlig och betydelsefull, och den som för ett antal år sedan disputerade om födoämnesallergologi hyser helt naturligt ett personligt intresse för den frågan — jag disputerade för övrigt samma år som herr statsrådet! Men det har ju gått en del år sedan dess, åtskilligt har hänt under tiden, och eftersom jag kommit att syssla med andra saker ligger allergologien nu till väsentlig del utanför mitt verksamhetsområde. Men betydelsen av allergologien som sådan — inte bara födoämnesallergologien utan även allergologi av annan art — kommer man aldrig ifrån. Jag har fortfarande många gånger en viss glädje av att tack vare den kunna vinna ökad förståelse av sjukdomsfall som för övrigt inte har klarats upp.

Jag skulle också vilja säga några ord om professuren i geriatrik, men jag råkade tala om för herr Edström vad jag skulle säga, och sedan knöck han alla mina argument.

Det är emellertid inte riktigt att säga att en sådan professur skulle få ett så vidsträckt område, att man aldrig kan få någon fullt kompetent innehavare. Här finns i allra högsta grad en gemensam nämnare, nämligen de förändringar som följer med åldrandet och den betydelse dessa förändringar har för olika sjukdomar, både när det gäller sjukdomsförloppet och när det gäller hur man skall behandla sjukdomarna. Om vi ser på ett sådant ämne som den invärtes medicinen, så är ju den

Om inrättande av vissa professurer vid Uppsala universitet, m. m.

oerhört vittomfattande, minst lika omfattande som geriatriken, och på det området har vi ju professurer. Vi kan också se på andra fakulteter. Även om geografien har delats upp i kulturgeografi och naturgeografi, så omfattar naturgeografien ändå en mängd olika delområden. Ämnets omfattning kan därför inte vara något motiv för att inte inrätta en professur.

Jag ber alltså att få yrka bifall till reservationen a, som handlar om inrättandet av en professur i geriatrik.

Beträffande professuren i kriminologi, där jag också är motionär, ber jag att få hänvisa till vad fröken Ljungberg har anfört.

Herr HUBINETTE (h):

Herr talman! Till detta utlåtande har fogats en blank reservation av fröken Karlsson. Den är föranledd av utskottets ställningstagande till en motion rörande limnologiska institutionen i Uppsala.

Sedan nu flera mycket kvalificerade akademiska krafter har diskuterat statsutskottets utlåtande nr 55, blir jag, herr talman, en sparv i tranedansen. Jag vill därför från början säga ifrån att min befattning med detta ärende och mina ställningstaganden i frågan får ses mot bakgrunden av att jag är kommunalman och praktisk näringsutövare. Som sådan tycker jag först och främst att om man bygger en institution för stora pengar, vilket har skett i Uppsala, och utrustar den ordentligt, bör man väl rimligtvis också se till att det finns människor i den, så att både forskning och undervisning kan fungera. Det har inte varit fallet här, trots att det ingivits en personalplan till departementet, som bygganden i stort sett fick utformas efter. Det är inte riktigt som utskottet skriver att det är de stora lokalutrymmena som har tagits till inräkning för en begäran om mer personal.

Om man ser rent praktiskt på uppgifterna måste med skärpa framhållas att hushållningen med våra vattentillgång-

ar hör till det mest angelägna i vårt moderna samhälle. Det är inom den limnologiska institutionen som utbildningen av vetenskapligt kvalificerad arbetskraft skall ske, vilken sedan skall tagas i anspråk inom skilda sektorer i samhället för att i någon mån försöka råda bot mot den vattenförstöring som redan skett och för framtiden rädda det som är orört av våra vattentillgångar. För allt detta behövs det forskning. Utrymme och utrustning finns, som jag nyss sade, men personal saknas. Det förefaller mig mycket irrationellt.

Med detta lilla inlägg, herr talman, har jag bara velat uttrycka en förhoppning om att det viktiga ändamål som det här faktiskt är fråga om skall kunna tillgodoses till nästa år.

Fru NILSSON (s):

Herr talman! Jag vill inte underlåta att säga ett par ord om motionerna rörande inrättandet av en professur i geriatrik, eftersom jag år 1962 i denna kammare väckte en motion i frågan.

Motionen har ju nu kommit tillbaka, men jag är en smula förvånad över att det mäktiga statsutskottet i år har ungefär samma motivering som utskottet hade i fjol och även år 1962.

Åldrandet och dess problem har onekligen många aspekter. Den som tillhör styrelsen för ett hälso- och sjukvårdsutskott i ett landsting och som där kommer i kontakt med åldringsvården står många gånger inför stora problem. Ofta träffar man läkare och andra sakkunniga på området som säger: Det finns ingen professur i geriatrik, vi har ingenting att tillgå, fru Nilsson får motionera om den saken. Det har jag gjort och många flera med mig, men frågan tycks ändå inte gå framåt.

Med hänsyn till åldrandets problem och den stora befolkningsförskjutning mot allt högre åldrar som skett och som leder till ett ökat behov av en fullgod hälso- och sjukvård för åldringarna, ter det sig angeläget att stödet åt

Om inrättande av vissa professurer vid Uppsala universitet, m. m.

forskningen rörande åldrandet och dess sjukdomar kraftigt förstärkes. Här står vi i själva verket inför frågor som forskningen hitintills inte lyckats besvara annat än fragmentariskt. Vad är ett normalt åldrande? Hur inverkar sjukdomar på åldrandet, varför leder åldrandet till en allt större sjukdomsrisk? Hur kan åldrandets olika sjukdomar lämpligen förebyggas och behandlas? Detta är frågor som var och en av oss nästan dagligen kommer i kontakt med.

När jag läste årets motioner tänkte jag att statsutskottet måhända i år skulle komma med något positivt förslag, men jag finner samma motivering för avslag som tidigare. Jag hoppas emellertid att statsutskottet till ett annat tillfälle, kanske nästa år, tar sig en grundlig tankeställare i den här frågan. Jag har inget direkt förslag att framställa, därför att jag vet att det inte går att genomdriva någonting utan statsutskottets medgivande, och majoriteten har ju avstyrkt med samma motivering som utskottet har haft nu i två år. Det är emellertid min förhoppning, herr talman, att frågan om en professur i geriatrik kommer att lösas.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill bara säga några ord i anledning av fröken Ljungbergs intressanta anförande. Hon gjorde två konstateranden. Det första var att avdelningen och statsutskottet inte tog hänsyn till varifrån motionerna kom utan avlog även socialdemokratiska motioner. Jag fattar det på det sättet, att fröken Ljungberg erkände att det var det rent sakliga innehållet, som var avgörande för statsutskottet, och var detta andemeningen som låg bakom så finns det anledning att vara glad.

Sedan gjorde fröken Ljungberg mig en stor tjänst. Hon talade också om vad jag skulle komma att säga, och det förkortar ju diskussionen avsevärt. Jag tackar också härför.

Jag vill även säga några ord till herr Edström. Han framhöll, att avdelningen var inkompetent att yttra sig om de saker som herr Edström hade vidrört. Får jag då påpeka, att vi under flera år hade förmånen att få räkna med herr Edström som suppleant i vår avdelning. Av någon anledning som jag inte känner till förflyttades han till en annan avdelning. Nu utgår jag ifrån att de som förflyttat honom räknade med att det skulle bli en kvalitetshöjning i båda avdelningarna.

Vad beträffar de argument, som här framförts, påstod herr Kaijser, att herr Edström stulit hans argument. Jag har för min del ingen anledning att lägga mig i den striden. Jag måste emellertid säga, att det är första gången jag från kammarens talarstol har hört, att någon här har anklagats för stöld. Detta om detta.

Vi brukar alltid ha en stor diskussion på denna punkt, och så har det blivit även i år. Nu behöver jag som sagt inte räkna upp de många professurer, docenturer, laboraturer o. s. v. som tillkommit — fröken Ljungberg har ju varit vänlig att göra detta. Får jag bara nämna att anslagsökningen på denna punkt sedan föregående år är inte mindre än 2 760 000 kronor. Även i vårt tidevarv har vi kanske respekt för miljonerna — i varje fall har jag det. Jag skulle ha önskat att vi på samtliga punkter, som statsutskottet har att behandla, hade kunnat få göra en så stor procentuell förhöjning, men alla förstår att detta inte är möjligt.

Jag tror inte att det egentligen råder några delade meningar på dessa punkter. Det är bara frågan om i vilken takt vi kan komma fram till det mål, som vi föresatt oss att nå under den närmaste tiden. Det mera långsiktiga målet vågar jag inte ha någon mening om. Jag skulle tro att det kommer att bli mycket stora förändringar under ett antal år framåt.

Herr talman! Jag tror inte det är möjligt att vi från någondera sidan kan

Om inrättande av vissa professurer vid Uppsala universitet, m. m.

övertala någon av kamrarnas ledamöter, och därför ber jag endast att få yrka bifall till utskottets samtliga punkter.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Jag är väldigt glad över vad fru Nilsson hade att anföra när det gällde professuren i geriatrik. Däremot var jag inte riktigt nöjd med den slutsats hon kom till, nämligen att det inte finns någon möjlighet att göra någonting gentemot statsutskottets majoritet. Jag tror att om fru Nilsson och åtskilliga andra nu röstar för reservationen, så kan vi visa att det går att göra någonting emot statsutskottets majoritet. Jag hoppas därför att inte bara hon utan många andra också ansluter sig till reservanterna. Då kommer det att hända någonting på den här punkten.

Sedan tycker jag ju också, att det här lilla gruffet — eller vad man skall kalla det — mellan de bägge läkarna i stöldfrågan vittnar om att vi behöver en professur i kriminologi!

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Den brottsbeskrivning som också utskottets talesman nyss gjorde föranleder mig att ta till orda igen. Även om jag själv skulle anse att de argument, som jag skulle ha kommit med, varit oerhört värdefulla, är jag övertygad om att kammarens ledamöter inte tycker att det som hänt kan betraktas som stöld, kanske inte ens som snatter! — Gud vet, om det inte bara var litet egenmäktigt förfarande!

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag vill bara erinra om att den s. k. stöldfrågan gäller ett citat av vad utskottet hade skrivit, vilket jag kritiserade. Herr Kaijser besparades därigenom detta citat.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan komme att framställas först särskilt rörande ettvar av momenten II, XI, XII, XV, XVI och XVII samt därefter särskilt i fråga om utskottets hemställan i övrigt.

Därefter gjordes enligt de beträffande mom. II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionen II: 325; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Vidare gjordes i enlighet med de avseende mom. XI framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 149 och II: 197; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

I fråga om mom. XII, anförde nu herr talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av fröken Andersson m. fl. vid punkten avgivna, med a betecknade reservationen.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr Andersson, Axel Johannes, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 55 punkten 1 mom. XII, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Om inrättande av vissa professurer vid Uppsala universitet, m. m.

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fröken Andersson m. fl. vid punkten avgivna, med a be-tecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 58;
Nej — 61.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Ytterligare gjorde herr talmannen enligt de rörande mom. XV förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av fröken Andersson m. fl. vid punkten avgivna, med b be-tecknade reservationen i förevarande del; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Ljungberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 55 punkten 1 mom. XV, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fröken Andersson m. fl. vid punkten avgivna, med b be-tecknade reservationen i förevarande del.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 62;
Nej — 55.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Med avseende å mom. XVI, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av fröken Andersson m. fl. vid punkten avgivna, med b be-tecknade reservationen, såvitt nu vore i fråga.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Ljungberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 55 punkten 1 mom. XVI, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fröken Andersson m. fl. vid punkten avgivna, med b be-tecknade reservationen, såvitt nu är i fråga.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Om inrättande vid Lunds universitet av en professur i embryologi och missbildningslära, m. m.

Då emellertid fröken *Ljungberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 64;
Nej — 54.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Härpå gjorde herr talmannen i enlighet med de beträffande mom. XVII framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av fröken *Andersson* m. fl. vid punkten avgivna, med c betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Axel Johannes*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 55 punkten 1 mom. XVII, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fröken *Andersson* m. fl. vid punkten avgivna, med c betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Andersson, Axel Johannes*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröst-

ningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;
Nej — 43.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i övrigt hemställt i denna punkt.

Punkterna 2—5

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6

Om inrättande vid Lunds universitet av en professur i embryologi och missbildningslära, m. m.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Lunds universitet, som föranleddes av vad departementschefen i statsverkspropositionen, bilagan 10, punkten 171, anfört, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för Lunds universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65, dels ock till Lunds universitet: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 36 011 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet — utöver vissa för universiteten gemensamma motioner, som närmare redovisats under punkten 1 i det föregående — till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Edström* (I: 97) och den andra inom andra kammaren av herr *von Friesen* (II: 130),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Edström* (I: 98) och den andra inom andra kammaren av herr *von Friesen* (II: 129),

Om inrättande vid Lunds universitet av en professur i embryologi och missbildningslära, m. m.

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Edström* (I: 99) och den andra inom andra kammaren av herr *Blidfors m. fl.* (II: 127),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Edström m. fl.* (I: 100) och den andra inom andra kammaren av herr *Regnéll m. fl.* (II: 140),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Edström m. fl.* (I: 101) och den andra inom andra kammaren av herr *Regnéll m. fl.* (II: 141),

dels de under punkten 1 redovisade likalydande motionerna I: 322 och II: 340,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Per-Olof Hanson* (I: 360) och den andra inom andra kammaren av herr *Zetterberg m. fl.* (II: 493),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Ljungberg m. fl.* (I: 362) och den andra inom andra kammaren av herr *Anners m. fl.* (II: 478),

dels de under punkten 1 redovisade likalydande motionerna I: 401 och II: 476,

dels en inom andra kammaren av herr *Braconier m. fl.* väckt motion (II: 312),

dels en inom andra kammaren av herr *Regnéll m. fl.* väckt motion (II: 335),

dels ock en inom andra kammaren av herr *Wachtmeister* väckt motion (II: 491).

I motionerna I: 97 och II: 130 hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag i fråga om inrättande av en lärostol i oligofrenologi (professur eller laboratur) vid något av universitetet eller karolinska institutet, i första förslagsrummet vid Lunds universitet.

I motionerna I: 98 och II: 129 hade anhållits, att riksdagen måtte besluta, att från och med den 1 juli 1964 skulle vid Lunds universitet inrättas en professur i embryologi och missbildningslära, vars innehavare tillika skulle vara föreståndare för Lunds universitets embryologiska institution, Tornblad institutet; att som förste innehavare av denna professur måtte kallas docenten, med. dr Bengt Källén, samt att därav föranledda kostnader skulle täckas genom motsvarande höjning av anslaget till Lunds universitet, avlöningar etc. under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1964/65.

I motionerna I: 99 och II: 127 hade föreslagits, att riksdagen skulle besluta om inrättandet från och med budgetåret 1964/65 vid Lunds universitet av en för teknologie doktor Guy von Dardel personlig professur i fysik med samtidigt vakanssättande av laboraturen i fysik.

I motionerna I: 100 och II: 140 hade yrkats, att riksdagen skulle vid behandlingen av ifrågavarande punkt besluta, att en professur i internationell rätt vid Lunds universitet omfattande folkrätt och internationell privaträtt skulle inrättas från och med budgetåret 1964/65.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att motionerna I: 360 och II: 493, i vad de avsåge inrättande av en docentur med företräde för religionsfilosofi från och med budgetåret 1964/65, icke måtte bifallas av riksdagen;

II. att motionerna I: 100 och II: 140, i vad de avsåge inrättande av en professur i internationell rätt vid universitetet i Lund från och med budgetåret 1964/65, icke måtte bifallas av riksdagen;

III. att motionerna I: 362 och II: 478, om inrättande av en professur i internationell rätt vid universitetet i Lund från och med den 1 juli 1965 eller den senare tidpunkt som Kungl. Maj:t be-

Om inrättande vid Lunds universitet av en professur i embryologi och missbildningslära, m. m.

stämde, icke måtte bifallas av riksdagen;

IV. att motionerna I: 101 och II: 141, i vad de avsåge inrättande av en preceptor i processrätt från och med den 1 juli 1964, icke måtte bifallas av riksdagen;

V. att motionerna I: 98 och II: 129, i vad de avsåge inrättande från och med den 1 juli 1964 av en professur i embryologi och missbildningslära med docenten B. Källén som förste innehavare, icke måtte bifallas av riksdagen;

VI. att motionerna I: 99 och II: 127, i vad de avsåge inrättande från och med budgetåret 1964/65 av en för teknologie doktorn Guy von Dardel personlig professur i fysik, icke måtte bifallas av riksdagen;

VII. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i punkten anført rörande inrättande av en personlig professur för laboratorn Guy von Dardel;

VIII. att motionen II: 491, i vad den avsåge inrättande från och med budgetåret 1964/65 av en tjänst som förste trädgårdsintendent, icke måtte bifallas av riksdagen;

IX. att motionerna I: 322 och II: 340, i vad de avsåge omvandling från och med den 1 juli 1964 av en tjänst som lärare i gymnastik och idrott i Ae 18 till motsvarande tjänst i Ao 20, icke måtte bifallas av riksdagen;

X. att motionen II: 335, i vad den avsåge anvisande av medel till arvoden åt ledare av gymnastik och idrott, icke måtte bifallas av riksdagen;

XI. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 360 och II: 493, I: 100 och II: 140, I: 101 och II: 141, I: 98 och II: 129, I: 99 och II: 127, II: 491, I: 322 och II: 340 samt II: 335, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att — med förbehåll för vad riksdagen måtte komma att besluta rörande ytterligare ändringar i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner 1964: 50 och 1964: 73 — vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Lunds universitet, som föranleddes av vad departementschefen föreslagit i statsverkspropositionen, bilagan 10, punkten 171;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för Lunds universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

c) till Lunds universitet: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 36 011 000 kronor;

XII. att motionen II: 312, om inrättande av en professur i idéhistoria, icke måtte bifallas av riksdagen;

XIII. att motionerna I: 97 och II: 130, om utredning om inrättande av en professur eller laboratur i oligofrenologi vid i första hand universitetet i Lund, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

XIV. att motionerna I: 401 och II: 476, i vad de avsåge utredning om förstärkning av resurserna vid limnologiska institutionen vid universitetet i Lund, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Den professur som föreslagits i embryologi och missbildningslära har avstyrkts av utskottet, om också med en mycket välvillig skrivning. Jag tänker inte komma med något yrkande utöver vad utskottet yrkat. Jag vill bara, eftersom ecklesiastikministern är här, framföra hur viktig jag anser denna professur vara och uttala förhoppningen att ecklesiastikministern nästa år skall ta upp frågan till förnyad, välvillig granskning.

Det gäller här en ur vetenskaplig synpunkt mycket väl meriterad person.

Om inrättande vid Lunds universitet av en professur i embryologi och missbildningslära, m. m.

Det gäller också en vetenskap som under senare år har fått allt större betydelse. Tidigare har embryologien varit en vetenskap med i huvudsak rent teoretiskt intresse. Den har varit av stor betydelse för förståelsen av utvecklingen, både sedd ur de enskilda individernas synpunkt och med hänsyn till den s. k. fylogenetiska utvecklingen, alltså rasernas utveckling. I båda dessa avseenden har den ur rent vetenskaplig synpunkt ett utomordentligt stort intresse. Det kan också sägas att den Tornbladiska institutionen i Lund förvaltar ett mycket värdefullt arv när det gäller vetenskapliga insatser på just detta område.

Med den utvidgning som skett genom att bestämningen »missbildningslära» tillfogats har emellertid ämnet också fått en praktisk betydelse, som man tidigare inte kunnat ana. Neurosedyntragedien kastade ett blixtiljus över våra bristande kunskaper på detta område. Vi behöver här satsa på forskning, det är ställt utom allt tvivel. Redan de insatser som gjorts i Lund av docent Källén har varit av stor betydelse, och inte mindre betydelse har det haft att han kunnat sammanställa forskningsresultat som han, som arbetar inom detta forskningsområde, kunnat värdera och kritiskt bedöma på ett helt annat sätt än en som varit alldeles främmande på området. Vi har kunnat dra nytta av hans insatser när det gällt att bedöma just situationen i samband med neurosedynfallen.

Jag vill ännu en gång säga till ecklesiastikministern, att jag hoppas att han ser på denna fråga med välvilja vid nästa års granskning av petita.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Det må vara mig tillåtet att något tala om Lunds universitet, som kanske står mitt hjärta närmare än Uppsala universitet. Petita från Lunds universitet har blivit något snävare be-

handlade än petita från Uppsala universitet — det är i varje fall min subjektiva uppfattning.

Vi har i Lund vissa saker, som vi är ledsna över att vi inte fått igenom. Det är särskilt ett par ting som jag vill understryka här. Det ena är att vi i motsats till Uppsala universitet inte kunnat få en *professur i internationell rätt*. Det andra är att vi inte fått vad vi i flera år önskat, nämligen en *professur i embryologi och missbildningslära* — även i år har jag tillsammans med herr von Friesen motionerat härom. Doktor Kaijser har redan berört de aktuella problem, som gäller denna professur. Vi har dock i år från utskottet fått en så positiv skrivning som möjligt, och vi hoppas att Kungl. Maj:t nästa år skall framkomma med förslag, så att vi verkligen får denna professur i embryologi och missbildningslära.

Det är inte bara de rätt nyligen timade tragedierna med neurosedynskadade barn som har lärt oss vad teoretiska forskningar betyder rent praktiskt. Vem som helst av oss kan få ett olämpligt läkemedel med skador som inte varit klarlagda på grund av att vi haft alltför begränsade vetenskapliga resurser. Det är ett minimikrav ur forskningssynpunkt att vi inom landet får åtminstone en enda professur, som sysslar med denna för vårt samhälle och framför allt för det blivande samhället och för våra barns framtid så oerhört viktiga sak.

Det är inte betydelselöst att vi plötsligt kan få hundratals missbildade barn på grund av en otillfredsställande forskning. Det är en mycket allvarlig sak.

Sedan har vi ett annat problem som jag också gärna skulle vilja ta upp till diskussion. Det gäller en *läraryrkesutbildning i oligofrenologi*, alltså forskning över de psykiskt utvecklingsstörda — idioterna, de imbecilla m. fl. Vi har där ett mycket tacksamt forskningsområde som tyvärr ännu beaktats i alldeles för liten utsträckning. Till det sjukhus som är det största och förnämsta i hela nor-

Om inrättande vid Stockholms universitet av en preceptur i internationell politik, m. m.

ra Europa på detta speciella område, Vipeholms sjukhus i Lund, finns fortfarande inte någon akademisk tjänst anknuten. Det vore i högsta grad önskvärt med hänsyn till forskningen att så bleve fallet, så vi därmed finge möjlighet att använda detta för forskningen så värdefulla material för att hjälpa oss själva, vårt samhälle och vår framtid.

Jag vill sluta med att under mom. II yrka bifall till motionerna I: 100 och II: 140 angående en professur i internationell rätt vid universitetet i Lund.

Under mom. XIII, som gäller en professur eller laboratur i obligofrenologi, yrkar jag bifall till motionerna I: 97 och II: 130.

Vad gäller mom. V, som avser inrättande av professur i embryologi och missbildningslära, tycker jag att utskottets skrivning är så positiv att jag inte har något yrkande.

Beträffande mom. VI, som gäller en personlig professur i fysik för teknologie doktor Guy von Dardel, har jag på grund av utskottets positiva skrivning inte heller något yrkande.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan komme att framställas först särskilt i fråga om vartdera mom. II och XIII samt därefter särskilt angående utskottets hemställan i övrigt.

Sedermera gjordes i enlighet med de rörande mom. II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 100 och II: 140; och förklarades den förra propositionen, som upprepad, vara med övervägande ja besvarad.

Därefter gjordes enligt de avseende mom. XIII framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 97 och II: 130; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Härpå bifölls på gjord proposition vad utskottet i övrigt hemställt i denna punkt.

Punkterna 7—16

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17

Om inrättande vid Stockholms universitet av en preceptur i internationell politik, m. m.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Stockholms universitet, som föranleddes av vad departementschefen i statsverkspropositionen, bilagan 10, punkten 182, förordat, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för Stockholms universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65, dels ock till Stockholms universitet: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 22 195 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Segerstedt Wiberg m. fl.* (I: 263) och den andra inom andra kammaren av herr *Svensson* i Kungälv *m. fl.* (II: 337), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att A. inrätta en preceptur i internationell politik vid Stockholms universitet och därtill hörande 500 assistenttimmar från och med den 1 juli 1964; B. bereda Stockholms universitet möjlighet att inbjuda en »visiting pro-

Om inrättande vid Stockholms universitet av en preceptur i internationell politik, m. m.

fessor» inom området freds- och konfliktforskning; C. uppräknat anslaget till Stockholms universitet under åttonde huvudtiteln med 115 000 kronor för ifrågavarande ändamål,

dels ock de under punkten 1 redovisade likalydande motionerna I: 322 och II: 340.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt,

I. att motionerna I: 263 och II: 337, i vad de avsåge inrättande från och med den 1 juli 1964 av en preceptur i internationell politik m. m. samt tillskapande av möjlighet att inbjuda en »visiting professor», icke måtte bifallas av riksdagen;

II. att motionerna I: 322 och II: 340, i vad de avsåge inrättande av två tjänster som idrottslärare vid universitetet i Stockholm, icke måtte bifallas av riksdagen;

III. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 263 och II: 337 samt I: 322 och II: 340, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att — med förbehåll för vad riksdagen måtte komma att besluta rörande ytterligare ändringar i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1964: 50 — vidtaga de ändringar i personalförteckningen för Stockholms universitet, som föranleddes av vad departementschefen föreslagit i statsverkspropositionen, bilagan 10, punkten 182;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för Stockholms universitet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

c) till Stockholms universitet: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 22 195 000 kronor.

Herr WIRMARK (s):

Herr talman! I motionerna I: 263 och II: 337 har begärts att vid Stockholms

universitet skulle dels få inrättas en preceptur i internationell politik och därtill hörande 500 assistenttimmar, dels att man skulle bereda Stockholms universitet möjlighet att inbjuda en »visiting professor» inom området freds- och konfliktforskning.

Även om motionerna icke tillstyrkts, är jag nöjd med den skrivning, som dessa motioner föranlett inom utskottet. Utskottet anför ju att frågan om inrättande av en högre tjänst, företrädande ämnesområdet internationell politik och belysande det utrikespolitiska skeendet, enligt utskottets mening är värd det största beaktande. Utskottet anser också att vägande skäl har framlagts för värdet av att det utrikespolitiska skeendet kontinuerligt belyses genom forskning och undervisning samt tillägger att de resurser som står till förfogande härför vid Stockholms universitet för närvarande icke är till fyllest. Utskottet menar dock att det bör ankomma på kanslern att ta initiativ i fråga om på vilket sätt och med vilken ämnesföreträdare ämnet internationell politik bör bli representerat vid Stockholms universitet.

Även frågan om att inbjuda en »visiting professor» inom området freds- och konfliktforskning bör enligt utskottets mening övervägas av vederbörande universitetsmyndigheter.

Herr talman! När man har läst detta statsutskottets utlåtande, måste man ju tolka detta så, att det innebär en uppmaning till universitetskanslern att undersöka och överväga motionsyrkandena men också att förbereda och ta initiativ till förverkligande av den undervisning och den forskning som har föreslagits.

Herr talman! Jag är fullt tillfredsställd härmed och har intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Ang. bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet**Punkterna 18—53**

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 54**Ang. bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 150 000 kronor.

Vid sin behandling av förevarande anslag hade utskottet förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ferdinand Nilsson* (I: 277) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Wahrendorff* och *Nilsson* i Tvärålund (II: 342), i vilka hemställts, att riksdagen måtte vid sin behandling av denna punkt bevilja ett anslag av 200 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 277 och II: 342, till Bidrag till Svenska diakonsällskapets sociala utbildningsverksamhet för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 150 000 kronor.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag har i första kammaren väckt en motion — likalydande med en inom andra kammaren av herr *Wahrendorff* och herr *Nilsson* i Tvärålund väckt motion — som jag tycker har blivit litet knapphändigt behandlad av utskottet. Motionen var inte heller — det skall jag villigt erkänna — särskilt utförlig.

Motionen upptar det yrkande, som direktionen för Svenska diakonsällskapet framställt och som innebär att bidraget skall höjas med 50 000 kronor till 200 000 kronor. Höjningen betingas bl. a. av en inom diakonsällskapet beslutad förstärkning av lärarorganisatio-

nen för den sociala utbildningsverksamheten. Föredragande departementschefen har anfört, att han inte är »beredd» att förorda en sådan anslagshöjning. Utskottet har haft litet längre beredskaps-tid, men det tycks inte ha använt tiden i nämnvärd mån. Det säger bara att det tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och har alltså inte ansett sig böra förorda bifall till motionerna — således en klar anknytning till »beredskapen» på ecklesiastikdepartementet. Det är detta som föranleder mig att till protokollet foga några reflexioner.

Det är ju så att Sköndalsinstitutet utbildar socialarbetare, som det råder synnerligen stor brist på. Man har där varit så optimistisk att man har satt i gång med en förstärkning av denna utbildning. Man har anställt en ny lektor för sin verksamhet och har över huvud taget försökt att i sin mån bidra till att öka tillgången på arbetskraft på detta område. Som vi alla vet, är det synnerligen nödvändigt för kommunernas upp-rustning att vi får socialarbetare av den kvalitet som här utbildas.

Jag skall givetvis inte ställa något yrkande, herr talman, men jag vill understryka att den situation, som här föreligger, är mycket besvärlig för den anstalt det här gäller, inte minst med tanke på ofrånkomliga kostnadsfördyringar. Man har ju gått in för en upprustning till förmån för ett klart allmännyttigt ändamål, och man har ganska stora svårigheter att få det hela finansierat.

Jag hoppas att beredskapen inom ecklesiastikdepartementet måtte bli så väl organiserad och utbyggd, att det ett annat år kan bli en mindre snäv behandling av en synnerligen behjärtansvärd framställning om anslagshöjning.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 55—78

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. utbildningsorganisationen vid konsthögskolan*Punkten 79***Ang. utbildningsorganisationen vid konsthögskolan**

I denna punkt hade utskottet på åberopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I:275, av herrar Källqvist och Billman, och II:322, av herr Keijer och fru Gärde Widemar,

a) godkänna i denna punkt införd avlöningsstat för Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

b) till Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan: Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 988 000 kronor;

II. att motionerna I:472, av herr Adolfsson, och II:589, av herr Hermansson, såvitt nu vore i fråga, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I de likalydande motionerna I:472 och II:589 hade, såvitt nu vore i fråga, anhållits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om tillsättande av en utredning för att allsidigt pröva de organisatoriska, administrativa, pedagogiska och ekonomiska förutsättningarna för Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan som akademisk institution och läroanstalt.

Herr ADOLFSSON (k):

Herr talman! Jag hade begärt ordet i denna fråga, därför att under denna punkt och under punkt 81 behandlas en motion, som jag har väckt här i kammaren, gällande bl. a. utredning om en annan och bättre organisation för den nuvarande Akademien för de fria konsterna med konsthögskolan. Utskottet har emellertid i båda de frågor denna motion omsluter i så hög grad instämt i de synpunkter, som anförts i den, att

det väl skulle vara närmast oförsynt av mig att här nu börja rada upp den mängd av delvis mycket beklagliga omständigheter, som enligt min uppfattning motiverar en annan organisation än den nuvarande vid akademien i fråga.

Låt mig därför bara få notera, att denna akademis halvfeodala förflutna inte bör i något avseende få färgsätta den nya organisation, som vi nu efter utskottets skrivning har anledning att hoppas på. Jag vill också hoppas att den utredning, som jag tycker utskottet formligen aviserar, i särskilt hög grad skall ägna sig åt undervisningens uppläggning.

Vad sedan beträffar materialförsörjningen för konsthögskolan och för dess elever vill jag bara notera, att det enligt min uppfattning är en mycket dålig hushållning att inte ge eleverna de tekniska resurser som behövs för undervisningen. De resurser man har motsvarar inte ens vad varenda någorlunda ordentlig grundskola i vårt land har i sin slöjdsal. Herr Källqvist har tidigare i dag, i debatten i anslutning till hans interpellation om konsthögskolan, utförligt beskrivit förhållandena i en del av undervisningslokalerna, och jag är i tillfälle att kunna verifiera vad han där anfört.

Jag vill bara tillägga, att motionens förslag om fri materiel för eleverna vid samtliga skolformer inom denna högskola — alltså inte bara målarskolans — besvaras av utskottet med att det bör åligga konstakademien att inkomma med anslagsäskanden i detta avseende. Jag vill bara säga, att i den synpunkten från utskottets sida vill jag verkligen instämma, men får tillägga att det var denna underlåtenhet från konstakademiens sida som var anledningen till att vi framställde detta yrkande i vår motion.

Vi hoppas, herr talman, på ett gott resultat av utskottets positiva skrivning och av dess anvisningar i punkterna 79 och 81 i detta utlåtande. Till följd

Om restitution av skatt på bensin för motorsågar, m. m.

därav har jag heller inget säryrkande att nu framställa.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkterna 80—102

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 103

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal med Stockholms stad rörande vissa markbyten m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om restitution av skatt på bensin för motorsågar, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 32, i anledning av väckta motioner om restitution av skatt på bensin för motorsågar, m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 205, av herr *Wanhainen m. fl.*, samt II: 248, av herrar *Persson* i Tandö och *Nilsson* i Östersund, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en utredning syftande till restitution av skatt å bensin, som förbrukades vid användning av motorsågar i skogsbruket; ävensom

2) de likalydande motionerna I: 341, av herrar *Åkesson* och *Skärman*, samt II: 376, av herrar *Nilsson* i Lönsboda och *Carlsson* i Huskvarna, vari anhållits, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och för-

slag angående lättnader i fordonsskatten eller annan kompensation för ägare till sådana svenska fordon som ginge i lasttrafik på utlandet, så att skatte- och tullbestämmelserna för svenska åkare i utlandstrafik icke bleve sämre än vad som gällde åkare från andra länder i trafik på Sverige.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 205, av herr *Wanhainen m. fl.*, samt II: 248, av herrar *Persson* i Tandö och *Nilsson* i Östersund, om restitution av skatt å bensin för motorsågar, ävensom

2) de likalydande motionerna I: 341, av herrar *Åkesson* och *Skärman*, samt II: 376, av herrar *Nilsson* i Lönsboda och *Carlsson* i Huskvarna, om vissa lättnader för svensk lastbilstrafik på utlandet,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr WANHAINEN (s):

Herr talman! Enär jag är en av motionärerna i denna fråga vill jag framföra några synpunkter. Jag skulle då först vilja relatera något av sakinnehållet i motionen. Jag är nämligen rädd för att alla kammarledamöter kanske icke har studerat innehållet så noggrant.

Skatt på bensin jämte skatt på motorfordon har av riksdagen beslutats för att anskaffa medel till utbyggande och underhåll av allmänna vägar.

Enligt 1929 års förordning § 5 kan restitution av bensinskatt beviljas bl. a. i sådana fall, där bensinen förbrukas för ändamål vilka icke har direkt avslutning till vägväsendet. Riksdagen har därför vid olika tillfällen tidigare beslutat att medge restitution av bensinskatt för jordbruket, trädgårdsodlingen och fiskerinäringen. Jordbrukarna får restitution för maskindrivna maskiner, bl. a. för traktorer, med ett schabloniserat belopp som för närvarande utgår

Om restitution av skatt på bensin för motorsågar, m. m.

med 380 kronor för helt år räknat. Budgetåret 1962/63 återbetalades drygt 9 miljoner kronor till brukare av bensindrivna traktorer. Dessutom utbetalades till trädgårdsnäringen 350 000 kronor och till fiskerinäringen 910 000 kronor.

Motorsågen och dess användning har i och för sig intet att göra med vägbyggnad och underhåll, varför det syns rimligt att restitution beslutades av riksdagen även för den bensin som användes till motorsågar inom skogsbruket. Antalet motorsågar har starkt stigit under de senaste åren, och enligt beräkningar uppgick antalet motorsågar 1963 till cirka 110 000. Denna siffra kommer dock efter vad vi kan fatta att minska genom helårsanställning av skogsarbetarna.

Förbrukningen av oljeblandat bränsle beräknas till cirka 1,5 liter per timme. Hur lång tid motorsågen är i drift varje dag är svårt att exakt ange, beroende på olika användningsgrad. Motorsågen användes numera icke enbart för fällning utan även för kvistning, och motorsågens användning därvidlag kommer med all sannolikhet att ytterligare öka. Motorsågens användningstid per dag har genom att bl. a. barkningsarbetet bortfallit stigit till nära nog det dubbla. Enligt SOU 1963: 63 beräknas att en huggare presterar cirka 8 kubikmeter obarkat virke per dag. Vid en anställningstid av 250 dagar per år beräknas motorsågstkostnaderna till 6 kronor 90 öre per dag. Kostnaderna kommer säkert att stiga i och med att motorsågen får en större användningsgrad; jag avser då att motorsågen kommer att i högre grad användas till kvistning.

Vi har det förhållandet här i landet, att skogsarbetarna själva äger sina motorsågar och ansvarar ekonomiskt för både anskaffnings- och driftkostnaderna. Det är ett ganska unikt förhållande på svensk arbetsmarknad. Det är inte vanligt i övrigt, vid företagsamheten i industrien, att så är fallet. Av enbart detta skäl anser jag det vara orimligt att skogsarbetarkåren genom bensinskatten

skall skattebelastas hårdare än andra yrkesgrupper.

För individuell restitution kan det uppstå vissa administrativa svårigheter. Jag anser dock att om det har gått att lösa ett restitutionsförfarande för t. ex. jordbrukets bensindrivna traktorer individuellt så bör det sedan gå att lösa detta för motorsågar. Restitution av skatt på bensin kan beräknas per avverkad skogskubikmeter. Kungl. skogsstyrelsen gör årliga avverkningsberäkningar över det totala uttaget från landets skogar. År 1961 beräknades uttaget till 55,3 miljoner kubikmeter.

Skogsstyrelsen borde med biträde av skogsbrukets arbetsstudier årligen någorlunda tillförlitligt kunna beräkna även bensinåtgången i liter per avverkad skogskubikmeter. För kontroll av bensinåtgången skulle den enskilde för erhållande av restitution förete intyg från sin arbetsgivare över antalet avverkade skogskubikmeter. Jag vill inskjuta, att reglerna för lönesättningen enligt kollektivavtalen för närvarande är sådana att det är mycket enkelt för arbetsgivaren att ange vilket antal skogskubikmeter respektive arbetstagare har avverkat under avverkningsåret. De egna företagare, d. v. s. jordbrukare och andra, som själva levererar virke, skulle kunna förete intyg av virkesköparen.

Det är uppenbart att det finns olika sätt för restitution. Ett alternativ till det individuella är en kollektiv restitution. Man kan efter beräkning av avverkningsvolymen, som utföres av skogsstyrelsen, låta skatten på bensin som användes till motorsågar gå till en särskild fond. Dessa fondmedel bör reserveras och användas för ändamål som är till gagn för skogsarbetarkåren.

Bevillningsutskottet, som behandlat motionerna I: 205 och II: 248, har i sitt betänkande över motionerna använt en hel del vackra ord i skrivningen. Jag citerar: »Utskottet delar motionärernas uppfattning att spörsmålet om restitution av bensinskatt, som erlagts för drift

Om restitution av skatt på bensin för motorsågar, m. m.

av motorsågar, bör utredas. Utskottet vill dock inte utan föregående utredning ta ställning till frågan om formen för sådan restitution.»

Trots denna välvilliga och vackra skrivning har utskottet stannat inför att yrka, att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Som motivering för detta yrkande säger man, att man under hand har fått veta, att en utredning förbereds i finansdepartementet om en översyn av vägtrafikbeskattningen.

I motionerna I: 205 och II: 248 yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall begära en utredning, syftande till restitution för bensin som används till motorsågar. Det är väl egentligen samma sak som utskottet föreslår, möjligen med en liten differens. Anledningen till att vi i motionen inte direkt har yrkat på restitution är att vi motionärer själva, trots att vi har en hel del sakupplysningar i dessa frågor, är litet tveksamma, huruvida administrationen blir för betungande vid en eventuell individuell restitution, och vi har velat att frågan utreds och ytterligare penetreras innan förslag framlägges för riksdagen. Vi motionärer anser ändock att det är en rättvisefråga att restitution av skatt å motorsågsbränslet kommer till stånd.

När man läser utskottets betänkande, där det sägs så många vackra och medgivande ord om motionens syfte, hade man väntat sig ett tillstyrkande av motionens yrkande om bifall. När nu utskottet icke har gjort det, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionerna I: 205 och II: 248.

Herr WIKNER (s):

Herr talman! Det skulle faktiskt inte vara så mycket att tillägga efter herr Wanhainens anförande, men eftersom jag har skrivit under motionen nr 205 i denna kammare, ber jag ändå att få säga några ord.

Denna fråga om restitution av skatt å bensin för motorsågar är, som här

har nämnts, ingen ny fråga; den har tidigare behandlats i kamrarna 1957 efter en interpellation och 1958 och 1959 efter motioner. Jag anser att frågan är så viktig, att det är förvånansvärt att det inte kommit fram ett förslag som har lett till en positiv lösning.

När det medgivits restitution av skatt på bensin som använts inom jordbruket, trädgårdsodlingen och fiskerinäringen, anser jag att skogsarbetarna ur ren rättvisesynpunkt borde få samma möjlighet. Det finns ingen bärande motivering mot detta. I vanliga fall brukar de största orättvisorna kunna rättas till.

En skogsarbetare som har sitt arbete så långt från hemmet, att han måste färdas till arbetsplatsen med egen bil eller samåka med någon annan, betalar bensinskatt dels för att komma till arbetsplatsen och dels för att använda sin egen motorsåg under arbetsdagen. Det förvånar mig inte att skogsarbetarna reagerar mot detta. Denna extra skatt har för dem blivit mer betungande under de senaste åren, såsom också har nämnts tidigare, därigenom att motorsågen kommit att användas i större utsträckning och därigenom att man numera använder barkningsmaskiner vid barkning.

Vad denna skatt innebär i pengar för skogsarbetarna skall jag ej gå närmare in på, då detta har redovisats utförligt både här i kammaren och i motionen och utskottets betänkande. Jag vill emellertid understryka att inte enbart bensinskatten är betungande för skogsarbetarna — inköpet av motorsågen är också dyrbart, och de får betala ränta och amortering under flera år. Skogsarbetarnas stora betydelse för skogsnäringen är vi alla i kammaren väl medvetna om, och därför bör de också bli rättvist behandlade.

Skogsnäringen torde kunna jämföras med de näringar som nu får restitution av skatt på bensin. Jag kan heller inte finna att skogsarbetarna skulle ha det så mycket bättre ekonomiskt än de som sysslar med jordbruk, fiske eller

Om restitution av skatt på bensin för motorsågar, m. m.

trädgårdsskötsel, att de av den anledningen borde bli ställda utanför. Som bekant har de ett hårt och tungt arbete och får säkert göra rätt för sin lön. Då frågar man sig, varför de företagargrupper jag här nämnde skall gynnas framför en arbetargrupp som har ett av de tyngsta arbetena i vårt land.

Då denna fråga behandlades av riksdagen år 1958 tillstyrktes motionen av tio remissinstanser, medan statskontoret och Svenska vägföreningen avstyrkte, och första kammaren biföll motionen med 68 röster mot 65.

Jag vet att det har inlämnats många motioner i den här frågan till Svenska skogsarbetareförbundets kongresser. Svenska skogsarbetareförbundet har alltid varit mycket positivt inställt till denna frågas lösning.

Användningen av motorsåg inom skogsbruket har inneburit en mycket stark rationalisering av avverkningsarbetet, och detta har medfört betydande vinster för hela det svenska folkhushållet. Man har då anledning fråga sig: Kan det vara rimligt och riktigt att skogsarbetarna skall betala en extra skatt för detta?

Jag har, herr talman, velat ange dessa synpunkter i denna fråga som motivering för mitt ställningstagande som motionär. Jag anser att en fond skulle bildas av de restituerade bensinskattemedel det här är fråga om. Pengarna skulle användas till ändamål som är till gemensam nytta för skogsarbetarkåren. Frågan om vem som skall förvalta fonden m. m. skall jag ej gå in på.

Då 1959 års sammansatta utskott behandlade frågan om bensinskatte-restitution, hänvisade man bl. a. till att frågan skulle behandlas av 1953 års trafikutredning. Riksdagen nöjde sig med detta och avtog motionen, men — märk väl — ännu har detta önskemål ej blivit tillgododett.

Bevillningsutskottets ärade ledamöter som i år behandlat frågan är, om jag inte läst alldeles fel, positivt inställda till motionsyrkandet. Trots detta har

man avstyrkt motionen. De anser — jag ber att få citera — »att denna fråga inte bör tas upp till prövning allenast med utgångspunkt från förhållandena inom de näringsgrenar som nu åtnjuter restitution». Man motiverar sedan detta med att andra grupper av bensinförbrukare kan komma och göra anspråk på restitution av bensinskattemedel. Som exempel härpå anger man dem som använder snövässlor, snöscoters m. m. Dessa används för det mesta som transportmedel för turister, och jag anser inte att de kan jämföras med motorsågarna. Snövässlor och snöscoters har blivit en turistattraktion. Utskottet vill tydligen ta bort alla restitutioner av bensinskattemedel och därigenom förhindra en utvidgning på detta område. Jag tror att utskottet här får en mycket svår nöt att knäcka.

Utskottet gör sedan ett nytt försök i positiv riktning och framhåller att det delar motionärernas uppfattning, att spörsmålet om restitution av bensinskatt, som erlagts för drift av motorsågar, bör utredas. Utskottet fortsätter: »Skulle därvid framkomma att nu utgående restitutioner för bensinförbrukning, som icke har samband med vägväsendet, i stort sett bör bibehållas, synes det vara skäligt att även bensinförbrukningen för motorsågar tillerkännes motsvarande restitutionsrätt. Utskottet vill dock inte utan föregående utredning ta ställning till frågan om formen för sådan restitution.»

Vi motionärer föreslår även en utredning, som syftar till restitution av skatt på bensin som förbrukas vid användning av dessa motorsågar i skogen. Jag vill också uttala, att vi hade hoppats på att detta skulle anses vara ett rimligt krav, som utskottet skulle stödja. Nu avstyrker utskottet motionen med att självt uttala en förhoppning.

Jag ber att få avsluta detta anförande med ännu ett citat: »Enligt vad utskottet under hand erfarit förbereds frågan om en översyn av vägtrafikbeskatningen inom finansdepartementet. Utskottet

Om restitution av skatt på bensin för motorsågar, m. m.

förväntar att de i motionerna framförda utredningsyrkandena i detta sammanhang kommer att bli tillgodosedda.»

Utskottet avslår enhälligt motionen med en förväntan om utredning; och man blir faktiskt något besviken.

Med detta ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionerna I: 205 av herr Wanhainen m. fl. samt II: 248 av herrar Persson i Tandö och Nilsson i Östersund.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Man måste säga att bevillningsutskottets betänkande nr 32 är ett ganska märkligt dokument. Det omfattar dels frågan om restitution av skatt på bensin för motorsågar och dels frågan om lättnad av skattebestämmelserna för vissa motorfordon, som går i trafik i utlandet. Jag vet inte om man skall tolka utskottets betänkande som ett utslag av rationalisering av riksdagens arbete genom att slå samman motioner i klump, oavsett om de berör samma område eller inte. Jag måste erkänna, att jag har svårt att finna någon gemenskap och något likartat emellan skogsarbetaren, som i sin ensamhet med sin motorsåg fullgör sin sysselsättning, och långtradartåget av svensk härkomst, som rullar fram nere på de tyska autostradorna. Nog är det två ganska väsensskilda områden det rör sig om.

Jag kan inte komma ifrån, att bevillningsutskottets behandling av dessa frågor faktiskt öppnar oanade perspektiv hur vi kan få det i en framtid här i riksdagen.

Jag skall, herr talman, endast yttra mig om mitt område, och det gäller frågan om restitution av skatt på bensin för motorsågar. Två talare har tidigare talat för motionen, och det är kanske inte så mycket att tillägga. Jag vill dock, med anledning av vad herr Wikner sade, nämna att den nuvarande lagstiftningen väl ändå inte har gynnat jordbruks- och trädgårdsskötseln särskilt mycket.

Man kan säga att därvidlag skulle ha åstadkommit en rimlig rättvisa, om också skogsarbetare som har använt sina egna motorsågar finge restitution av bensinskatten.

Om man ser denna fråga i samband med de frågor som i övrigt diskuteras i utskottets betänkande, så är den självfallet, sedd ur det internationella perspektiv jag nyss erinrade om relativt liten. Får jag emellertid säga att detta är en stor fråga för dem det vederbör, nämligen skogsarbetarna, för vilka det här rör sig om ganska stora kostnader. Det framgår såväl av motionen som av gjorda utredningar, att det här ändå är fråga om väsentliga belopp.

Restitution av skatt på bensin medges bl. a. i viss omfattning när det gäller fritidssysselsättningar. Från den utgångspunkten måste det vara rimligt och riktigt att bensinrestitution ges när det gäller en grupp av arbetare, som gör en verkligt nyttig insats.

Det har i utskottets betänkande sagts att detta är en svår fråga att lösa, och det har också herr Wikner sagt, även om han tydligen söker balansera mellan utskottet, som han väl inte aldeles ville slå ihjäl, och motionen som han också ville försvara. Utskottet har här gjort det litet för svårt förefaller det dock. Jag tror att det går att lösa frågan enligt alternativ 1 i motionen; det går att klara saken med en individuell återbäring. Finansministern, som ju är en praktisk man, kan säkert finna vägar för att lösa denna fråga, så att rättvisa kan åstadkommas. Jag hoppas verkligen att, därest bevillningsutskottets förslag i dag bifalles, finansministern ändå skall finna det rimligt att pröva frågan, så att det blir en sådan ändring av nuvarande förhållanden, att också skogsarbetarna får restitution på bensinskatten.

Utskottet har sagt att man förväntar en översyn av vägtrafikförordningen. Det är ett ganska märkligt förhållande; om det inte finns någon utredning att hänvisa till, hoppas man att det skall bli en utredning att hänvisa till. Att

Om restitution av skatt på bensin för motorsågar, m. m.

utredningen ligger på ett annat område spelar ingen roll. Huvudsaken är att man kan förvänta att det blir en utredning. Jag tror, herr talman, att vi inte skall vänta något resultat därifrån. Jag hoppas mera på att finansministern skall kunna finna vägar för att åstadkomma en lösning av den här problematiken.

Från denna utgångspunkt, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionerna I: 205 och II: 248.

Häri instämde herr *Nilsson, Ferdinand*, (cp).

Herr WIKNER (s):

Herr talman! Till herr Eric Carlsson får jag säga att det måste ha varit ett missförstånd när han gör gällande att jag skulle ha sagt att de nuvarande bestämmelserna skulle ha gynnat jordbruket. Jag uttryckte mig aldrig på det sättet; jag menade att när jordbruket, trädgårdsnäringen och fiskerinäringen har tillerkänts bensinskatte-restitution, så skulle det också vara rättvist att skogsarbetarna få motsvarande restitution när det gäller motorsågar.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Det har varit en intressant debatt, som man kan lära en del av. Om man tillhör en utskottsmajoritet, kanske man skulle dra den slutsatsen att det inte är skäl att skriva välvilligt i ett betänkande, ty det uppskattas inte av motionärerna. Det gjorde inte herr Wanhainen, och inte heller herr Wikner. De har läst ur betänkandet, och jag behöver därför inte referera det mera, och de har talat om att vi är välvilligt inställda. Så långt är det riktigt, men herr Wanhainen bör lära sig att citera riktigt; det gjorde han inte. Han citerade vad utskottet skriver på sid. 8 i utlåtandet, där utskottet uttalar att det delar motionärernas uppfattning, men utskottet utgår därvid ifrån — och det är viktigt — att det nuvarande sy-

stemet bibehålles. Den meningen citerades inte. Utskottet drar alltså slutsatsen, att om vi skall behålla det nuvarande systemet, skall även skogsarbetarna få restitution. Just denna mening borde ha gett motionärerna anledning att ställa sig frågan, varför utskottet skriver på det sättet. Det gör utskottet helt enkelt därför att nu gällande ordning inte är tillfredsställande. Det har också motionärerna påvisat, då de säger att systemet är orättvist, eftersom för närvarande såväl jordbruket som fiskerinäringen och trädgårdsnäringen medges restitution men inte skogsarbetarna. Man tar alltså fasta på det förhållandet att ett system nu tillämpas, som ger favörer åt vissa grupper, och man utgår från att ingen restitution skulle medges. Det är detta som är den stora frågan i sammanhanget, och det är anledningen till att vi uttrycker oss så, att i den mån det nuvarande systemet skall bibehållas, så bör också skogsarbetarna få restitution. Men, ärade kammarledamöter, utvecklingen går snabbt, och det är väl en självskriven sak att den rationalisering, som användningen av motorsågar innebär, är ett stort framsteg. I och för sig skulle man väl acceptera ett sådant produktionstekniskt framsteg och inte tala om kostnaderna för bensinen, om vi hade ett annat system när det gäller just bensinskatten.

När herr Eric Carlsson säger att vi blandar samman saker och ting i ett utskotts-betänkande, har han alldeles glömt bort att det här gäller bensin-pengarna och att det inte är vägtrafik-förordningen som vi skall utreda. På den punkten läser herr Eric Carlsson fel. Det står i betänkandet »vägtrafikbeskattningens område», och det är någonting helt annat.

Får jag vidare tillägga att den utredning vi hänvisar till — utskottet har under hand fått kännedom om den, som vi säger — enligt min och, hoppas jag, utskottets mening är mycket angelägen. Vi kan inte undgå att tänka på att resti-

Om restitution av skatt på bensin för motorsågar, m. m.

tutionskrav kan komma från det ena området efter det andra. Det hela blir administrativt ohanterligt och tämligen meningslöst. Allt kommer sig därav att vi har en s. k. specialdestination; bensinskatten skall ju gå till automobilskattemedelsfonden. Det är i och för sig ingen skillnad på denna skatt och andra skatter, och vi bör väl sträva efter att få ett sådant system när det gäller vår skattläggning, att vi inte animerar till mer eller mindre lättsinniga anvisningar av skattepengar. »Mer eller mindre», sade jag; det här lockar till sådana anvisningar. Alla som vill objektivt belysa det nuvarande läget, undersöka och pröva fördelar och nackdelar, kommer säkerligen till den slutsatsen att det är tid för en reform, och det är den reformen som bevillningsutskottet hoppas att finansministern skall förbereda. Därför, herr talman, är jag inte missnöjd med utskottets betänkande såsom motionärerna är utan vill sluta med att säga: Sätt i gång, herr finansminister!

Därmed yrkar jag bifall till bevillningsutskottets betänkande.

Herr WANHAINEN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstod ju mycket väl att vår ärade ordförande för bevillningsutskottet skulle komma upp, och jag ville spara en del av citatläsningen åt honom själv. Jag citerade nämligen första och sista meningarna i andra stycket på s. 8 och sparade meningarna däremellan åt ordföranden för bevillningsutskottet.

Jag tror för min del inte att bevillningsutskottets ställningstagande i detta ärende kommer att leda till några resultat. Vi har ju tidigare erfarenheter, som visar att man inte alltid har verkställt de utredningar som man har lovat. Jag tror gärna att det kan bli en utredning i detta fall, men när också motionen hemställer om en utredning anser jag att vi kunde ha blivit eniga, både motionärerna och bevillningsutskottet.

I och med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionen.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Får jag först säga till herr Wikner att han använde ordet »gynnad» i fråga om jord och skog, och det reagerade jag emot och antecknade omedelbart. Jag har utgått från — och det kan jag säga även till utskottets ärade herr ordförande — att det borde vara rättvisa mellan dessa näringar, som i mångt och mycket har samma bekymmer. Därför bör man också ge samtliga dessa grenar den rätt till restitution som en del har fått.

Utskottets ärade herr ordförande sade att vi hade citerat felaktigt. Jag har läst på s. 6 i betänkandet angående motionerna I: 341 och II: 376, och där sägs ingenting om restitution av skatt på bensin och sådana saker, utan det talas om sådana som i skattehänseende är sämre ställda än exempelvis tyska åkare. Det är detta som gjort att jag har frågat mig: Kan det vara rimligt att man skall diskutera sådana saker i ett betänkande som gäller motioner om restitution av bensinskatt för motorsågar? Det var detta som enligt min mening innebär en rationalitet i överkant.

Till slut, herr talman, det finns ett ord som säger: Lita inte på överheten. Från den utgångspunkten har jag tagit ställning i dag och sagt mig att det finns bara en väg att komma fram på, nämligen att vi försöker se till att kamraren bifaller motionerna.

Herr WIKNER (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag använde ordet gynnade i förhållande till skogsarbetarna; det är en helt annan sak.

Bevillningsutskottets ordförande säger att vi motionärer inte uppskattar om man skriver välvilligt. Det gjorde man år 1959. Även då åberopade man en utredning, men den kom aldrig till

Om restitution av skatt på bensin för motorsågar, m. m.

stånd. Också nu åberopar man en utredning. Finns det någon garanti för att det blir en utredning denna gång? Det är detta vi vill ha fram.

Så säger herr Ericsson att man inte skall ha ett system som animerar till lättsinniga bensinskatterestitutioner. Ja, jag anser inte att det är lättsinnigt att medge restitution då det gäller skogsarbetarna och deras motorsågar.

Herr **ERICSSON, JOHN**, (s) kort genmäle:

Herr talman! Motionärerna talar här om att man inte kan vara säker på att betänkandet leder fram till något resultat, och herr Eric Carlsson sade: Lita inte på överheten! Men det gör han ju själv i allra högsta grad. Vad yrkar man på? Är det omedelbara beslut om restitution av bensinpengarna? Nej, man skriver artigt och hövligt och begär en utredning genom Kungl. Maj:t. Det är ju samma sak som utskottet önskar, men i detta fall är det en sak som skiljer — skiljaktigheter finns kanske även i andra ting — nämligen att jag återigen och mycket bestämt hävdar, att om man vill skapa respekt för riksdagen och dess skrivelser, skall man inte skriva om allt som förekommer i kammaren. När man skriver till Kungl. Maj:t skall man göra det så att man ger eftertryck åt sin begäran, och vi har den uppfattningen att när bevillningsutskottet skriver — i varje fall gäller det de år jag har, höll jag på att säga, varit borta från regeringen — expedieras skrivelserna tämligen omgående. Jag tror att det är en väldig styrka om man kan få till stånd och vidmakthålla en sådan ordning.

Vi säger nu att vi inte vill skriva till Kungl. Maj:t och begära en utredning, vilket motionärerna vill, därför att det nu planeras en utredning. Denna bör sättas i gång, och när den prövningen är klar kommer frågan upp på nytt. Jag tycker att detta är minst sagt lika värdefullt från skogsarbetarnas synpunkt som om riksdagen nu skulle skriva till

Kungl. Maj:t och be Kungl. Maj:t sätta i gång en utredning.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **PERSSON, EINAR**, (s):

Herr talman! Jag skulle kanske inte ha lagt mig i denna debatt eftersom jag i år inte återfinns bland motionärerna när det gäller denna fråga, men som de flesta av kammarledamöterna torde känna till har jag under såväl 1958 som 1959 varit motionär i denna sak. När det sammansatta utskottet behandlade denna fråga 1959, fanns det dock reservanter mot utskottets förslag. En socialdemokratisk reservant och samtliga utskottsledamöter från centerpartiet reserverade sig då för ett bifall till motionerna.

Det finns väl ingen arbetargrupp som har en så oerhört dyrbar verktygsuppsättning som just skogsarbetarna. Enligt de utredningar som gjorts, och de är säkerligen fullt riktiga, köps motorsågar här i landet för drygt 100 miljoner kronor om året. Det tar ungefär tre år, innan en motorsåg är utsliten, så det blir ganska kännbara amorteringar, vilket också har framhållits här.

På sätt och vis är det ju så, att skogsarbetarna i detta fall blir utsatta för en dubbelbeskattning. Dels betalar de skatt för den bil, med vilken de färdas till sitt arbete, och dels för den motorsåg som finns i bagageutrymmet i bilen. Det är detta som vi tycker är en orättvisa mot denna arbetargrupp. Därför har det också åtskilliga gånger sagts från skogsarbetarförbundets sida, att det är ett rättvisekrav från skogsarbetarna att det blir samma förhållande som för andra grupper som nu får denna restitution av bensinskatten.

När utskottet talar om den kraftiga tekniska utvecklingen och finner den vara ett skäl för att avslå denna motion, tycker jag för min del att detta är egendomligt. Skulle man ha dragit ut konsekvenserna härav, borde man ha föreslagit, att denna restitution skulle

Om restitution av skatt på bensin för motorsågar, m. m.

upphöra även för de grupper som får denna restitution.

Nu har det sagts, och det kan jag hålla med om, att utskottets skrivning är positiv. Det finns ingen anledning att säga något annat. Men vi som sitter med i utskottet vet hur mycket man brukar få ut av positiva skrivingar, om det inte finns någonting i utskottets kläm i samma riktning. Jag tycker att skrivningen i det här fallet är så pass positiv att den borde ha kunnat utmynna i en hemställan om skrivelse till Kungl. Maj:t. Jag anser det vara litet egendomligt att utskottet inte velat kosta på sig detta.

Det finns kanske inte anledning att säga så mycket mer i denna sak, utan man får väl nöja sig med den förhoppning som utskottet också har, att det ändå skall ske en utredning. Blir det inte någon utredning, finns det möjlighet att ta upp frågan igen nästa år.

Herr talman! Jag ber att få instämma i yrkandet om bifall till motionerna.

Herr SKÄRMAN (fp):

Herr talman! Som herr Carlsson tidigare anför, är det rätt egendomligt att de två motionspar som behandlas i detta betänkande har sammanförts och tagits upp i ett sammanhang. Den motion som jag har varit med om att väcka och som behandlas under punkt 2 gäller i första hand kanske inte bensinskatterestitution. Vi ifrågasätter i stället i första hand om det inte kunde ske en lättnad i vissa fall i fråga om fordonsbeskattningen.

Svenska åkare som kör på utlandet möter en mycket hård konkurrens på denna marknad, och vi vill att de i konkurrenshänseende skall vara jämställda med sina utländska kolleger. Man kan ju tycka att en lastbil som går i trafik utomlands i flera månader under denna tid skulle kunna t. ex. vara befriad från fordonskatt. Den sliter ju inte svenska vägar under den tiden. Det finns också andra möjligheter att kom-

pensera de svenska åkeriföretagen. Jag vill, som sagt, hålla med herr Carlsson om att det är egendomligt att den här frågan har blivit behandlad tillsammans med frågor om restitution av skatt på bensin för motorsågar.

Vi motionärer har i alla fall tagit fasta på den positiva skrivning som utskottet gjort, och vi hoppas att utredningen om vägtrafikbeskattningen snart kommer till stånd och att det sedan skall beredas möjligheter för svenska åkare att bli jämställda med sina utländska konkurrenter.

Jag har velat uttrycka denna förhoppning, herr talman, och har inte något särskilt yrkande på den här punkten.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr andre vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, yttrade, att med anledning av vad under överläggningen yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr andre vice talmannen enligt de rörande punkten 1 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 205 och II: 248; och förklarade herr andre vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wanhainen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 32 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. värderingen av varulager vid beskattningen

Vinner Nej, bifallas motionerna I: 205 och II: 248.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Wanhainen* begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 72;
Nej — 42.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr *Persson, Einar*, anmälde, att han av misstag röstat för ja-propositionen.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i punkten 2 hemställt.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 34, i anledning av väckta motioner angående rätten till avdrag för kommunal skatt vid statlig inkomstbeskattning, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang. värderingen av varulager vid beskattningen

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 40, i anledning av väckta motioner angående värderingen av varulager vid beskattningen.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet, såvitt nu vore i fråga till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 560, av herr *Lundström m. fl.*, och II: 693, av herr *Ohlin m. fl.*, vari under 1 hem-

stälts, att riksdagen måtte besluta, att beskattningsreglerna angående värdering av varulager skulle ändras så att nedskrivning tillätes till 30 procent av lagrets värde, att gälla från och med 1965 års taxering; samt

2) de likalydande motionerna I: 573, av herr *Virgin m. fl.*, och II: 683, av herr *Heckscher m. fl.*, vari anhållits, att riksdagen måtte antaga i motionerna infört förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), vilket förslag bland annat avsåg, att nedskrivning av varulager finge äga rum till lägst 30 procent av lagrets värde.

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet på återopade grunder hemställt, att följande motioner, nämligen

1) de likalydande motionerna I: 560, av herr *Lundström m. fl.*, och II: 693, av herr *Ohlin m. fl.*, angående allmänna riktlinjer för skattepolitiken, såvitt avsågo punkt 1) i motionernas hemställan; samt

2) de likalydande motionerna I: 573, av herr *Virgin m. fl.*, och II: 683, av herr *Heckscher m. fl.*, angående värderingen av varulager vid beskattningen,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Stefanson, Lundström, Gösta Jacobsson, Ottosson, Magnusson* i Borås och *Christenson* i Malmö, fru *Nettelbrandt* samt herr *Darlin*, vilka — under återopande av innehållet i motionerna I: 560 och II: 693 samt motionerna I: 573 och II: 683 — ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionärernas förslag, att varulager vid inkomstbeskattningen skulle kunna nedskrivnas till 30 procent i stället för lägst 40 procent av anskaffningsvärdet, och sålunda bort hemställa att riksdagen måtte med bifall till förenämnda motioner, i vad avsågo förevarande fråga, antaga det vid motionerna I: 573 och II: 683 fogade försla-

Ang. värderingen av varulager vid beskattningen

get till lag om ändring i kommunalskatte-
telagen den 28 september 1928 (nr 370).

Vid betänkandet fanns därjämte fo-
gat ett särskilt yttrande av herrar *Elofs-
son* och *Vigelsbo*.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Den fråga som behand-
las i vår motion i denna fråga är lika
gammal som den nuvarande avskriv-
ningsprocenten i fråga om varulager.
Frågan har diskuterats i kammaren
många gånger, och det torde därför
knappast krävas att en förespråkare för
reservanterna särskilt utförligt uppe-
håller sig vid argument som lär vara
kända sedan tidigare år. Däremot skall
jag be att få nämna något om det sam-
manhang vari den aktuella frågeställ-
ningen enligt reservanternas mening
bör ses.

Det ärende som kommer närmast ef-
ter detta, bevillningsutskottets betän-
kande nr 41, behandlar en principmo-
tion från folkpartiet rörande skattepo-
litiken. Det yrkande som vi nu behand-
lar, alltså under bevillningsutskottets
betänkande nr 40, är framställt i en
följdmotion till principmotionen.

Som framgår av reciten i utskottsbe-
tänkandet understryker motionärerna
där den centrala betydelse för en dyna-
misk, utvecklingsfrämjande politik som
företagsbeskattningens utformning har.
Jag vill erinra om att finansministern
själv i årets statsverksproposition mer
än någon gång tidigare visat uppenbara
bekymmer för att investeringarna inom
näringslivet, främst industriinveste-
ringarna, varit oförändrade eller mins-
kat. Att detta har samband med att fö-
retagens möjlighet till självfinansiering
på senare år i markant grad avtagit är
uppenbart.

Jag har här flera gånger tidigare un-
derstrukt — och därom torde de allra
flesta fackmän vara ense — att själv-
finansiering aldrig helt kan ersättas av
lånemöjligheter, om nu sådana händel-
sevis skulle finnas. Åtgärder som kan

stärka det interna företagssparandet är
därför utomordentligt betydelsefulla
för rationaliseringar, för driftutbygg-
nader och för experimentverksamhet
som är nödvändiga för att utveckla nä-
ringslivet och därför också en utomor-
dentligt viktig förutsättning för att vår
levnadsstandard skall kunna ytterligare
höjas.

Statsmakterna har vid årets riksdag
bidragit härtill genom vissa åtgärder
som åberopas av utskottsmajoriteten i
betänkandet. Dessa åtgärder är emeller-
tid i viss del temporära och relativt
kortsiktigt betonade. Framför allt gäller
detta frågan om det s. k. investeringsav-
draget, som i och för sig är utmärkt
men som gäller endast ett år. Motionä-
rerna nämner nu i den principmotion,
vilken jag nyss talat om, åtskilliga and-
ra åtgärder som skulle kunna stimulera
företagssparandet. En sådan åtgärd vo-
re att medge en ytterligare liberalise-
ring av varulagervärderingen, den fråga
som vi nu behandlar. En ändring av
avskrivningsreglerna för byggnad i rö-
relse så att en större del av avskrivning-
en kan ske under byggnadens första år
är en annan sådan åtgärd. En tekniskt
acceptabel metod för avskrivning av
återanskaffningsvärdet på maskiner och
byggnader är också, som motionärerna
ser saken, ett värdefullt bidrag, liksom
åtskilliga andra åtgärder som man kan
tänkas vidta. Naturligtvis kan det här
inte vara fråga om någon universalmet-
od, lika verkningsfull för alla grenar av
näringslivet, men det gäller olika vägar
som leder mot samma mål, nämligen att
öka företagets konsolidering och där-
med också deras resurser att hävda sig
i den konkurrens som ju blir allt star-
kare, inte minst internationellt sett.

Några av de exempel som nämnts i
motionen kräver vissa tekniska utred-
ningar, och det är bl. a. av detta skäl
som det i reservationen till nästa ären-
de föreslås ett mera allmänt uttalande,
innebärande att Kungl. Maj:t vid kom-
mande reformering av skattelagstift-
ningen skall särskilt beakta betydelsen

Ang. värderingen av varulager vid beskattningen

av åtgärder som ökar företagssparandet.

I den delfråga som vi nu behandlar, alltså varulagervärderingen, förefaller saken från motionärernas och reservanternas synpunkt så klar, att ett direkt yrkande om en nedskrivning till 30 procent göres.

Jag har, herr talman, i detta anförande berört de två ärenden som hänger intimt samman, behandlade i bevillningsutskottets nu föreliggande betänkande och i nästa ärende. För tillfället inskränker jag mitt yrkande att gälla betänkandet nr 40, och där hemställer jag om bifall till reservationen.

Herr ENARSSON (h):

Herr talman! Som herr Lundström nyss anförde har den fråga som vi nu behandlar vid ett flertal tillfällen varit föremål för riksdagens uppmärksamhet och behandling, och motiveringarna för olika ståndpunkter torde vara i huvudsak kända. Jag skall här i alla fall försöka att utifrån våra synpunkter peka på några faktorer som vi anser vara av betydelse i sammanhanget.

En väsentlig faktor i ett företag utgör det egna kapitalet, som ju är den egentliga riskbärande delen av det i företaget totalt bundna kapitalet. Ju större andel detta har, desto större möjligheter kan man säga att det finns till expansionsförmåga och konkurrenskraft. Anspråken på storleksordningen av det egna kapitalet är nu helt andra än förr i tiden. Den tekniska utvecklingen har medfört en maskinell utrustning som är ytterligt kapitalkrävande. Det gängse finansieringssystemet för företagarna grundar sig på förutsättningen att det råder ett visst förhållande mellan eget och främmande kapital. Det främmande kapitalet utgöres i regel av långfristiga krediter som kräver säkerheter. Man kan också säga att ett företag med god självfinansiering har större möjligheter att få dessa erforderliga långfristiga krediter.

Vi är säkerligen alla eniga om att

alla åtgärder som kan befrämja näringslivets utveckling och höja dess avkastning bör vidtas. Däremot är kanske uppfattningarna om den bästa vägen att nå detta mål något olika. Man kan kanske här peka på att produktionsökningen hittills under 1960-talet inte varit fullt så hög som under 1950-talet, och det understryker vad vi här anför just om självfinansieringens betydelse. Vi inom högerpartiet anser oss ha belägg för att företagsbeskattningens utformning är en av de vägar som kan leda till det skisserade målet, och det är mot bakgrunden härav som vi även i år fört fram olika förslag i fråga om företagsbeskattningen. Ett av dessa avses i bevillningsutskottets betänkande nr 40, som nu är föremål för kammarens behandling, nämligen reglerna för varulagervärderingen vid beskattningen.

Vid bedömandet av vilka regler som bör gälla vid inkomsttaxeringen måste enligt vårt förmenande särskilt beaktas varulagrets roll för handels- och produktionsföretag. Man kan inte driva sådan verksamhet utan lagerhållning, och så länge företaget drives är lagerkapitalet nästan lika hårt bundet som det kapital som investerats i byggnader och maskiner. För tre år sedan företogs som bekant en ändring innebärande att nedre gränsen för avskrivning av varulager höjdes från 30 till 40 procent av anskaffningsvärdet. Jag talar här om den s. k. huvudregeln — det finns också sidobestämmelser som tillämpas i vissa fall. En återgång till de tidigare gällande bestämmelserna med 30 procent som lägsta gräns skulle enligt vår mening vara till gagn för alla företag, men kanske i högre grad för de mindre s. k. egenföretagen, särskilt för dem som inte drivs i aktiebolagsform. Detta är även i år det motiv som ligger bakom det nu framlagda förslaget, som återfinnes dels i de motioner som anges i utskottsbetänkandet och dels i den till betänkandet fogade reservationen.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Ang. värderingen av varulager vid beskattningen

Herr MATTSSON (cp):

Herr talman! Centerpartiets inställning till denna fråga framgår av ett särskilt yttrande av herrar Elofsson och Vigelsbo. Jag vill bara återge något av vad de påpekar om företagets möjligheter till självfinansiering. I motsats till herr Enarsson tror jag inte att man löser de mindre företagets självfinansieringsfrågor genom regler för varulagervärdering.

Man kan inte komma ifrån att många mindre företag redan nu på grund av räntabilitetskravet har svårigheter att använda den gällande rätten till nedskrivning av varulager. Problemet är att få disponibla rörelsemedel. Enligt vårt förmenande kan man inte få sådana på bättre sätt än genom att använda investeringsfonder, vilket nuvarande regler inte medger. Statistiken visar också att de mindre företagen inte kunnat avsätta till konjunktur- och investeringsfonder. Däremot tror vi att ett resultatutjämningskonto skulle vara till stor fördel för de mindre företagen. Vi har också påpekat att det är en mängd företag som inte har något lager. Det är serviceföretag, konsultföretag och andra, som inte kan tillgodogöra sig nuvarande rätt till nedskrivning.

Vi har därför inte biträtt motionsyrkandena, utan vi menar att vi måste föra fram sådana frågeställningar som är till gagn för flertalet av de mindre och medelstora företagen. Det är vår förhoppning att det skall bli möjligt för den allmänna skatteberedningen att, när den skall lösa frågan om företagsbeskattningen, föreslå beskattningsregler som är likvärdiga för olika slag av företag.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag.

Herr ERICSSON, JOHN, (s):

Herr talman! Det är inget större intresse i kammaren för dessa saker, och det förstår man. Det är bara ett halvt

dussin ledamöter av bevillningsutskottet som är inne i plenisalen. Vi har diskuterat dessa ting mängder av gånger, och ingendera sidan är i stånd att komma fram med nya synpunkter. Vi har gått igenom hela registret av önskemål när det gäller beskattningsreglerna.

Vi inom utskottsmajoriteten vidhåller vår gamla ståndpunkt att reglerna för företagsbeskattningen är generöst utformade i förhållande till vad som gäller i andra länder, och det kan man förstå när man ser vilka skattebelopp som bolag och ekonomiska föreningar inlevererar till det allmänna. Det har varit en markant stegring av skatteinkomsterna från fysiska personer, men det finns ingen motsvarighet för företagen. Detta är det bästa beviset för att våra arrangemang på skatteområdet medfört vad man här talar om, nämligen en stark konsolidering av företagen. Det är bara vad som behövs för utdelning till aktieägarna som blir beskattat, och så är det garantiskatten till kommunerna.

Vi är i stort sett överens om att väl konsoliderade företag är till fördel för den enskilde, de anställda och för samhället. På den punkten råder det inga delade meningar. När det sedan gäller reglerna för nedskrivningen av varulager tycker vi att de nuvarande reglerna är så generösa att man inte kan gå längre.

Så blir det till slut en avvägningsfråga. Hur skall man väga önskemålet om konsolidering mot vad som kan vara skäligt för samhället att få av dessa skattebetalare? Den avvägningen råder det delade meningar om.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande betänkande hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betän-

Ang. allmänna riktlinjer för skattepolitiken

kandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lundström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 40.

Därjämte hade 8 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Ang. allmänna riktlinjer för skattepolitiken

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 41, i anledning av väckta motioner angående allmänna riktlinjer för skattepolitiken.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 560, av herr *Lundström*

m. fl., och II: 693, av herr *Ohlin m. fl.*, hade bland annat hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att vid kommande reformering av skattelagstiftningen särskild vikt borde fästas vid sådana åtgärder, som vore ägnade att öka företagssparande och därigenom skapa större finansiellt utrymme för en snabbare utbyggnad, rationalisering och modernisering av industriens och övriga företags tekniska, maskinella och andra resurser.

Utskottet hade i det nu ifrågakvarande betänkandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 560, av herr *Lundström m. fl.* och II: 693, av herr *Ohlin m. fl.*, angående allmänna riktlinjer för skattepolitiken, såvitt avsåge punkten 2) i motionernas hemställan, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrarna *Stefanson, Elofsson, Lundström, Gösta Jacobsson, Ottosson, Magnusson* i Borås, *Vigelsbo* och *Christenson* i Malmö, fru *Nettelbrandt* samt herr *Darlin*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till de likalydande motionerna I: 560 och II: 693, såvitt avsåge punkten 2) i motionernas hemställan, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att vid kommande reformering av skattelagstiftningen särskild vikt borde fästas vid sådana åtgärder, som vore ägnade att öka företagssparande och därigenom skapa större finansiellt utrymme för en snabbare utbyggnad, rationalisering och modernisering av industriens och övriga företags tekniska, maskinella och andra resurser.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Med hänvisning till vad jag yttrade vid behandlingen av föregående ärende ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr ERIKSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Med hänvisning till vad utskottets värderade ordförande anför-

de i föregående ärende ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med därunder framkomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 41, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 53.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 53, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å driftbudgeten under tredje huvudtiteln gjorda fram-

Ang. internationell biståndsverksamhet
ställningar rörande anslag för budgetåret 1964/65 till Internationell biståndsverksamhet jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Ang. internationell biståndsverksamhet

I propositionen nr 1 hade föredragande statsrådet, enligt utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 3 januari 1964, behandlat frågan om översyn av biståndsverksamheten.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten yttrat följande:

»Under punkten 7 i det följande behandlar utskottet förslag om vissa organisatoriska förändringar i nämnden för internationellt bistånd, som grundats på resultatet av en av statskontoret påbörjad översyn av biståndsverksamhetens inriktning och organisation. Såsom föredragande statsrådet erinrat fortsätter denna översyn. Utskottet har icke något att erinra mot att det får ankomma på Kungl. Maj:t att i huvudsak inom den föreslagna kostnadsramen genomföra de ytterligare åtgärder, som kunna komma att föranledas av denna översyn och som icke äro av den omfattning, att de böra underställas riksdagen.

Utskottet hemställer, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört.»

Herr talmannen yttrade, att överläggningen vid denna punkt jämväl finge omfatta övriga punkter i utlåtandet. Eventuella yrkanden borde dock ställas vid de särskilda punkterna, sedan de var för sig föredragits.

Herr *VIRGIN* (h):

Herr talman! När kammaren i fjol behandlade frågan om u-hjälpen liksom vid utrikes- och handelsdebatten för en tid sedan hade jag tillfälle att utveckla några allmänna synpunkter på u-län-

Ang. internationell biståndsverksamhet

dernas situation och på biståndsverksamhetens lämpliga utbyggnad och målsättning. Jag kan därför hoppa över detta nu och begränsa mig till ett par kommentarer till biståndsprogrammet för nästa budgetår mot bakgrunden av denna tidigare deklarerade allmänna uppfattning.

Det är otvivelaktigt på det sättet, att en av de allra värdefullaste metoderna — i många fall den enda möjliga — att påskynda u-ländernas ekonomiska utveckling är att tillföra dem kapital. Detta måste ske dels för vissa bas- eller grundinvesteringar, exempelvis för vägar och andra trafikmedel, dels för uppbyggande av nya produktionsresurser. Den första typen — grundinvesteringarna — sker ofta fördelaktigast genom multilaterala insatser eller genom statliga bilaterala program, medan den andra typen — produktionsinvesteringarna — i regel lämpligast äger rum genom enskilda, kommersiellt baserade insatser i u-länderna. Den typen av verksamhet har klara företräden. För det första ger den kommersiella inriktningen en garanti för att produktionen skall fylla ett rimligt ändamål. Så blir inte alltid fallet, om nationella prestige-synpunkter eller ensidigt politiska överväganden skall fälla utslaget — för att nu inte nämna riskerna för direkt misskötsel eller missbruk. För det andra får kapitalinsatsen fasthet i utformningen och stötts under både när den sätts in och när den i försättningen nyttiggörs genom att den vilar på industrilandets resurser i fråga om erfarenhet och kunnighet.

Investeringarna i u-länder rymmer emellertid betydande risker. När det gäller de rent ekonomiska riskerna är de i regel större än vid investeringar i industriländerna men av samma karaktär som dessa och över huvud taget av den art som självfallet måste bäras av investerarna själva. Detta ligger i företagsamhetens natur och kompenseras av utsikterna till framgång i verksamheten.

Annorlunda ställer det sig med den

typ av risker som brukar kallas politiska, d. v. s. risker för förluster genom nationalisering, expropriering eller dylikt, som kan vidtas av mottagarlandets regering, kanske direkt i strid med ingångna avtal. De politiska riskerna har en starkt dämpande effekt på investeringsviljan och minskar för övrigt också investeringens värde, om den likafullt skulle komma till stånd, eftersom risken ju måste kompenseras genom så mycket bättre villkor.

Internationella handelskammaren och Världsbanken har gemensamt gjort en undersökning av dessa förhållanden i form av en rundfråga till 400 företag och organisationer i 21 länder. Vid denna svarade 90 procent av de tillfrågade, att de politiska riskerna var ett av de viktigaste hindren för investeringar i u-länderna. Två tredjedelar av de tillfrågade uttalade t. o. m., att dessa risker var huvudhindret.

Ett skydd mot politiska risker är alltså synnerligen önskvärt. Ett sådant skydd borde helst vara uppbyggt som en garanti på multilateral bas. Därigenom skulle man vinna inte bara en värdefull utjämning och ett solidariskt tagande av riskerna utan också en betydande möjlighet att direkt minska dessa risker. Om exempelvis länderna inom OECD skulle enas om solidariska garantier, skulle naturligtvis denna inflytelserika grupp av länder kunna utöva en betydande påtryckning på stater, som överväger att bryta mot internationell rätt eller ingångna avtal, och därigenom ofta kunna hindra att risken utlöses.

Det pågår också försök att finna former för garantier genom internationella organ, men sannolikt kan man inte vänta särskilt snabba resultat. Frågan är emellertid brådskande, och därför måste vi tills vidare — i likhet med vad vissa andra länder redan gör — söka undanröja de politiska riskerna genom egna åtgärder, medan vi väntar på att en internationell garanti kan bli verklig. Jag vill alltså kraftigt understry-

ka vad utskottet uttalar på denna punkt.

Det pågår just nu utredningar på flera — för att inte säga de flesta — delområden inom biståndsverksamhetens stora problemkomplex. Samtidigt börjar en inte obetydlig fond av erfarenhet om u-hjälpens olika medel att växa fram. Det torde därför inte behöva dröja alltför länge, innan tillräckligt material kan föreligga för att man skall kunna göra vad jag tror då kommer att bli nödvändigt, nämligen en samlad genomgång och bedömning av den fortsatta svenska biståndsverksamhetens uppläggning och målsättning i vidaste bemärkelse. Jag förutsätter att en sådan utredning då skall komma till stånd och under så nära samverkan som möjligt med de organisationer och krafter i samhället, som verksamt deltar i u-landsarbetet.

Det är viktigt att försöka nyttiggöra de erfarenheter, som exempelvis missionen och exportindustrien har förvärvat, och det är också viktigt att på bästa sätt samordna olika former av bidrag och utbildning sinsemellan och med de kommersiella insatserna, allt naturligtvis i syfte att uppnå största möjliga effekt.

En ökad verksamhet kräver även ökad insyn och ökad kontroll. Utskottet uttalar sig också bestämt härför, och jag vill instämma i utskottets uttalande även på denna punkt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets utlåtande nr 53 på samtliga punkter.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Det finns efter min mening ingen anledning att i dag återvända till den storm som blåste kring vårt lands u-landsbistånd och dess skötsel förra året. Vi får väl låta den snö, som föll i fjol, ha fallit och ägna oss åt framtiden. Men låt mig genast konstatera, att som ett resultat av den genomvädring av problematiken, som då skedde, har vi nu genom olika utredningar fått till stånd en början till en grundlig

Ang. internationell biståndsverksamhet omprövning både med hänsyn till planläggningen, administrationen, omfattningen och inriktningen av vår biståndspolitik.

Låt mig också, innan jag går vidare, konstatera som ett glädjande faktum, att den förtroendekris, som man med all rätt kunde tala om i sammanhanget, inte skadat den allmänna opinionens vilja att bistå de sämre ställda länderna i vår värld. Såvitt jag förstår har det hela lyckligtvis vänts så, att man kan tala om en målmedveten vilja att pröva om i saklighetens intresse för att effektivisera och förbättra biståndsinsatserna.

Hur nu detta skall ske, därom finns mycket att säga. Jag skulle vilja peka på några saker.

Låt mig till en början säga några ord om den tendens, som vi har sett och som också den föreliggande propositionen är ett uttryck för, att öppna verksamhet i allt fler länder. Det finns redovisat i utskottsutlåtandet hurusom 1962/63 vi hade u-landsbistånd i åtta länder, medan under nästa budgetår det kommer att pågå verksamhet i 14 länder. Man har nog anledning sätta ett rätt betydande frågetecken för en sådan utveckling.

Jag kan visserligen se en del skäl för att utvidga på detta sätt. Vissa typer av experter har vi endast ett begränsat antal av, och vill man då öka sitt totala bistånd, kan det vara ändamålsenligt att ägna sig åt annan biståndsverksamhet i länder som inte behöver just den typen av experter. Det finns också många andra skäl som leder till denna dragning mot allt flera länder, men vårt land är i alla fall litet, och vi bör akta oss för att splittra oss.

Det är förresten inte bara de små länderna som bör akta sig för att splittra sig. Jag har intrycket av att även de stora länderna har insett faran av att gå för långt när det gäller att splittra sina hjälpinsatser. Det kan bli så att man plottrar bort det hela och inte får till stånd de samlade, koncentrerade

Ang. internationell biståndsverksamhet

och tillräckligt stora insatser, som behövs för att arbetet skall leda till några rimliga utvecklingsresultat.

Därför understryker utskottet i avslutning till motioner i just denna fråga, att det är viktigt att få klarlagt, om man kan vinna fördelar med ytterligare koncentration av verksamheten i stället för att ge sig in på allt flera länder.

Särskilt pekar man här på möjligheterna att få en bättre anknötning till länder, inom vilka svensk mission eller svensk exportindustri sedan länge har byggt upp kontakter och förvärvat erfarenheter och kunskaper. Det är väl uppenbart, att de anknötningpunkter man där fått på olika sätt, har berett marken för en svensk teknisk eller humanitär biståndsinsats från det allmännas sida. Man kan t. ex. från början tillgodoräkna sig det förtroende som missionen har byggt upp i åtskilliga av dessa länder, och man kan utnyttja språkkunskaper och kännedom om land och folk som de människor besitter, som länge varit verksamma där. Man kan räkna med att den goodwill svensk industri skapat genom sin verksamhet kan komma hela den svenska officiella biståndsinsatsen till godo, och man bör därför kunna räkna med ett gott samarbete mellan enskild och offentlig biståndsverksamhet, mellan givarland och mottagarland.

Detta bör vara en av utgångspunkterna för den omprövning, som måste komma och som delvis redan pågår. Det gäller att finna de praktiska vägarna för en tillfredsställande samordning av de olika typerna av biståndsinsatser.

Så skulle jag, herr talman, vilja säga några ord också om en fråga, som herr Virgin redan berört, nämligen skyddet för utlandsinvesteringarna.

Det har varit ett krav från oppositionens sida under flera år att man skulle skapa bättre skydd för svenska investeringar i u-länderna. Bakgrunden är kort sagt den, att när kolonialsystemet har fallit samman, har detta också inneburit

i viss mening ett sammanbrott av det rättssystem, som kolonialväldet dock medförde. Detta har ökat osäkerheten och riskerna för det privata kapital som har placerats där, vilket lett till att de privata kapitalplaceringarna i u-länderna sjunkit avsevärt under ett antal år. Denna minskning har inte kunnat motverkas helt ens av den rätt betydande ökning av officiella kapitalinsatser som har gjorts. Detta är naturligtvis en ytterligt olycklig utveckling, som har onödigtvis försvårat utvecklingspolitiken i dessa länder.

Här har gjorts olika framstötter, och standardargumentet från regeringens sida för att tills vidare inte göra någonting åt detta har varit, att man skulle vänta på multilaterala överenskommelser i form av konventioner, som varit under utarbetande inom OECD och inom Världsbanken. Men det tar ju tid, och svårigheterna är utomordentligt stora. Vad regeringen framför allt har väntat på är väl den konvention man arbetat med inom OECD. Jag kan inte se att det finns skäl att utan egna åtgärder fortsätta vänta på en konvention, vars innebörd vi inte vet särskilt mycket om. Vi är olyckligtvis inte med ännu i det centrala organ inom OECD, som håller på med dessa saker, men vi vet ändå någonting om vad som där försiggår, och med de spridda upplysningar man kan få får man intrycket att den konvention OECD förbereder numera har blivit så urvattnad till sitt innehåll, att den knappast längre ger några verkliga multilaterala garantier. Snarare ställer den till förfogande ett maskineri för att medla och utjämna och försöka undvika att utländskt kapital misshandlas i u-länderna.

Därmed vill jag inte ha sagt att en sådan konvention skulle vara värdelös. Det tror jag visst inte. Jag tror den skulle spela en ganska betydande roll, men jag tror det är viktigt att hålla i minnet att den antagligen inte löser våra problem.

Det är mot den bakgrunden ingalun-

da förvånande, att de flesta stater, som är med i den s. k. DAC-kommittén, redan har på nationell grund ordnat garantisystem för kapital, som placeras i u-länderna. Sverige, som ju inte är med i DAC ännu, tillhör numera de relativt få länder, som inte gjort något väsentligt åt denna fråga, vilket jag anser vara en allvarlig försummelse. Det är ändå inte så förtvivlat svårt att göra detta.

Nu säger utskottet ifrån, att man i avvaktan på de multilaterala resultat som skall komma bör kunna genom investeringsgarantier och investeringskyddsavtal stödja de svenska insatserna. Jag menar att nu gäller det för regeringen att här verkligen göra någonting och inte fortsätta att dröja, sedan den fått denna klara anvisning och beställning från riksdagens sida.

Jag har redan berört frågan om vårt medlemskap i DAC. Jag skall inte säga många fler ord om det. Det har ju varit en mångårig och på det hela taget onödig debatt i denna fråga, eftersom det finns så avgörande skäl för oss att vara med i denna kommitté att vi inte behövt dröja så länge. Nu konstaterar utskottet, att det inte finns några hinder för att Sverige skulle ansluta sig som medlem. Det hela kan inte läsas som något annat än en direkt admonition till regeringen att anhålla om medlemskap. Vi kommer att vara mycket välkomna, och jag är övertygad om att vi kommer att ha mycket stor nytta av medlemskapet där för vår biståndspolitik.

Tillåt mig också, herr talman, att göra ett par reflexioner med anledning av den allmänna utveckling som u-landsbiståndet har undergått och undergår samt de villkor det arbetar under, inte bara när det gäller vårt land utan också i fråga om andra givarländer.

Det är på det hela taget inte stor mening med att ge bistånd, såvida inte mottagarlandet i fråga självt bjuder till att svara på detta bistånd med positiva åtgärder och ansträngingar för att på

Ang. internationell biståndsverksamhet sitt sätt kunna motsvara de förväntningar som sådant bistånd innebär från givarlandets sida. Man måste därför, när man granskar huruvida bistånd skall ges eller ej i olika former, undersöka om allmänt sett de ekonomiska, sociala och finansiella förhållandena — den allmänna miljön för en utvecklingspolitik — kan lova något rimligt mått av framgång. Det finns goda exempel på u-länder som genomför strukturreformer i administration, ekonomi och samhällsskick, vilka verkligen innebär att en god grund för en ekonomisk expansion lägges. Sådana länder finns det i hög grad anledning att hjälpa i deras egna ansträngningar. Det är klart att det inte går att diktera, allra minst kan ett litet land ställa särskilt många villkor. Däremot bör vi se oss för, när vi planlägger och förbereder våra biståndsinsatser. Finns inte denna beredvillighet från mottagarlandet att anstränga sig för utvecklingsuppgifterna varom jag här talat är detta enligt min mening ett starkt skäl för att underlåta att hjälpa ett sådant land, ty då kan hjälpen göra mer skada än nytta.

Jag skall även säga några ord om den s. k. evalueringsfrågan. Då vi nu i allt större utsträckning och med stigande kostnader bistår utvecklingsländerna, är det klart att inte minst skattebetalarna har berättigade krav på att pengarna skall användas väl, att biståndet inriktas så att det verkligen leder till positiva resultat. Det är givet att den granskning som blir ofrånkomlig stöter på mycket stora svårigheter. Även om biståndet får ganska stor omfattning, så sättes detta in i ett helt komplex av ekonomiska och sociala sammanhang. Det kan inte vara lätt att renodla och säga att det beror på hjälpens ökade omfattning om man kan skönja glädjande förändringar. I vissa andra fall kan det vara lättare. Det är t. ex. möjligt att mäta läskunnighet respektive alfabetism i ett område där man satsar på undervisning, eller att mäta produktionen av någon speciell vara.

Ang. internationell biståndsverksamhet

Svårigheterna är emellertid åtskilliga. Det faktum att så många av givarnationerna ägnar allt större intresse åt detta evalueringsproblem, visar hur nödvändigt det är att komma någonstans på det området.

Herr talman! Det föreligger till årets utskottsutlåtande i denna fråga endast en reservation. Jag skall be att få motivera dess existens något utöver vad den själv innehåller, vilket jag i och för sig tycker är bärande. Det vore mycket att säga om de hittills framlagda organisations- och administrationsförslagen, men jag skall inte fördjupa mig i dem, ty de innehåller mängder med detaljer. Den motion som ligger bakom reservationen och reservationen själv tar sikte på en förstärkning, dels av anslaget för ersättning till expertis och tillfälligt anlitad arbetskraft, som det så vackert heter, med 150 000 kronor, dels av personalstaten med ett par hundra tusen kronor, framför allt med sikte på — och det vill jag trycka på — ökade insatser för expertrekrytering och expertutbildning inom NIB. Utskottet avstyrker under hänvisning till att den organisation, som nu är föreslagen av statskontoret och tillstyrkt av statsrådet, är provisorisk i avvaktan på de fortsatta utredningar som sker genom statskontorets försorg. Ja, det är ju en vanlig riksdagsattityd och inget att förvåna sig över. Kan man hänvisa till en utredning, som ligger i närheten av någonting som föreslås i riksdagen, så gör man gärna det och säger att det för närvarande inte finns någonting att göra. Jag tycker emellertid att det knappast är en bärande motivering, om det nämligen går att visa att det här föreligger ett starkt behov av att satsa på expertrekrytering och expertutbildning. Jag menar att det finns bärande skäl för en ytterligare förstärkning på denna punkt.

Allmänt sett, och det kan väl knappast någon vilja förneka, är det lättare att få fram pengar än personal till biståndsverksamheten. Låt mig vidare konstatera att den hittillsvarande personalorga-

nisationen, när det gäller rekrytering och utbildning, är starkt underdimensionerad. Det finns inte resurser för att klara de arbetsuppgifter som ligger före. Vidare är det obestridligen så — det framgår av många handlingar i målet — att vi står inför betydligt ökade behov och uppgifter, bl. a. därför att de multilaterala biståndsinsatserna och biståndsorganen behöver mera experthjälp också från vårt land. Det är klart, vilket också framgår av utskottets skrivning på denna punkt, att de multilaterala organens utnyttjande av svensk expertis är klart underdimensionerat i jämförelse med våra ekonomiska bidrag till sådan verksamhet. Även de bilaterala insatserna kräver en starkt ökad personal. Som exempel kan nämnas det nordiska Tanganyikaprojektet och de nya s. k. u-landslagen. Allt detta visar att vi ytterligare kommer att få anstränga våra rekryterings- och utbildningsresurser.

Det finns i proposition 145, som handlar om riktlinjer för biståndsexperternas anställningsvillkor, en del siffror som inte saknar intresse i sammanhanget. Jag kan därur bl. a. konstatera att det efter NIB:s egen bedömning finns underlag för en relativt kraftigt ökad rekrytering av svenska experter. En höjning av årssiffran från 60 å 80 till cirka 200 inom tre, fyra år ligger inom möjligheternas gräns, konstaterar NIB själv. Med tanke på den nu föreslagna ganska blygsamma förstärkningen av rekryterings- och utbildningsmaskineriet, som redan nu är kraftigt underdimensionerat, ligger det i öppen dag att man, om en bättre satsning här skall kunna ske, måste utrusta den här detaljen inom NIB bättre.

Det framgår också av den proposition jag hänvisade till att ett jämförelsevis stort antal uppdrag inom den här verksamheten är av kort varaktighet, vilket innebär att det blir en stor omsättningshastighet, som ytterligare höjer kraven på en aktiv rekryteringspolitik.

Vidare tror jag ingen kan bestrida att utbildningens omfattning både måste utökas och dess kvalitet höjas. Det kräver personal som sköter detta, men låt oss också vara på det klara med att det kräver mycket mer pengar, såsom folkpartiet i sin motion har föreslagit. Utskottet har visserligen inte gått med på att skriva fast sig för några ytterligare belopp men hänvisar till att man, i den mån det behövs, kan tillgripa tilläggsstat för att få fram pengarna under budgetåret.

Jag tror att detta är en av de springande punkterna, om man allvarligt vill planera för en betydande ökning av den svenska biståndsinsatsen, och jag har uppfattningen att vi måste göra det. Jag skall, herr talman, nu be att få säga några ord just om den saken.

U-länder är ju inget enhetligt begrepp. Förhållandena och utvecklingsnivån växlar utomordentligt starkt. Vi har en hel skara länder, från de fattigaste bland de fattiga, de mest stillastående bland de stillastående, till relativt progressiva och framåtgående samhällen, men allmänt sett nödgas man nog konstatera att det snarast blivit en vidgad klyfta mellan rika och fattiga länder på senare år. I vissa områden växer fattigdomen inte bara relativt utan också absolut, så att den efter våra förhållanden otroliga fattigdomen blir ännu värre och misären ännu djupare. Det är inte bara så att man där förbättrar sina förhållanden sakta, medan vi i de industrialiserade västerländska nationerna gör snabba framsteg, utan det är en ren tillbakagång, absolut sett, i somliga områden.

Svårigheterna med u-landsbiståndet ligger väl i många fall mera på det psykologiska och institutionella planet än på det tekniska och resursmässiga. Man kunde t. o. m. ställa sig den enligt min mening rätt fundamentala frågan om den västerländska framstegsidén över huvud taget är någon exportvara som man kan ympa in i främmande kulturer vilka har en helt annan struktur än

Ang. internationell biståndsverksamhet
vår. Det finns all anledning att ställa sig frågan om det går att på få år göra ett stort språng framåt — det är det vi försöker med det u-landsbistånd som på olika sätt pågår. Hur får man i gång en självgenererande ekonomisk expansionsprocess?

Några hållpunkter ger i alla fall den hittillsvarande erfarenheten, t. ex. att man måste börja på en realistisk nivå, som har kontakt med aktuella faktiska förhållanden. Man kan inte låta det ske som i äldre tiders teater, där man snodde till problematiken så att allting blev olösligt och sedan släppte ned en gud uppifrån scentaket, som på någon sekund löste allting. Så kan det dessvärre inte gå till när man skall försöka förbättra förhållandena i sådana här länder.

Jag tror att denna metod att börja på en realistisk nivå är vad som har präglats t. ex. den svenska missionens och den svenska industriens arbete. Man har anknutit till de faktiska förhållanden som man har mött och inte fallit för frestelsen att börja med vad jag vill kalla för statusprojekt, d. v. s. sådana där stora, fina och dyrbara saker som inte har någon kontakt med utvecklingsnivån och mänskligt att döma inte kommer att få det på lång tid men som många u-länder håller fram såsom ett slags skylt utåt och inåt för att visa hur långt komna de är och som bevis för hur progressiva och bildade ledarna är.

Det krävs, tror jag, en grundlig prövning av biståndsformer och biståndsmål både när det gäller de enskilda nationernas insatser och när det gäller de multilaterala organens insatser. Man behöver en större koncentration på lovande typer av bistånd inom områden som visar förmåga att motta bistånd.

En kraftig ökning av biståndets totala omfattning genom både bilaterala och multilaterala organ är ofrånkomlig, och vi måste också få till stånd en bättre samordning, så att man inte springer om varandra i den omfattning

Ang. internationell biståndsverksamhet

som man tycks göra på många håll. Den allmänna målsättning — en procent av nationalinkomsten — som Förenta Nationerna uttalade sig för häromåret utan att kunna precisera när detta mål skulle vara nått, säger i och för sig inte så mycket. Från vår sida — från folkpartiet — har vi krävt att man som grund för den svenska planeringen skulle lägga att Sverige bör uppnå denna målsättning, en procent av nationalprodukten till vår biståndsinsats, senast mot slutet av 1960-talet. Men en sådan satsning förutsätter självklart en målmedveten inriktning och planering om man skall kunna genomföra den. Att bara i allmänhet tala om att vi skall nå en procent av nationalprodukten utan att ange om detta skall ha skett 1970, 1980 eller 1990 sägre ju ingenting om vad man vill uppnå. Här måste man försöka planera och målmedvetet inrikta sig på en bestämd tidpunkt, om det hela skall få någon mening. Med den utvecklingstakt hjälpen nu har lär vi hamna in på 1980-talet innan vi når fram till den procent som riksdagen ju har uttalat sig för.

Personligen tror ja att det snart kommer att stå klart att en procent av nationalinkomsten är otillräckligt. Det kommer att framstå som orealistiskt att stanna vid den målsättningen. Problematiken kommer att häva sig över oss med sådan tyngd att vi inte slipper ifrån att gå ännu längre. När den dagen är inne vet jag inte, men jag tror att den kommer. Ty den förändringens vind, herr talman, som blåser nu växer i styrka. Djupgående sociala, ekonomiska och psykologiska förändringar i världen påverkar allt detta. Den befolkningsexplosion som är under full utveckling medför bl. a. att medan vi nu har cirka 3 miljarder invånare på jorden, kommer befolkningstalet innan seklet är slut att vara mellan 6 och 7 miljarder, alltså en fördubbling på mindre än 40 år. Inträffar detta i en värld som redan nu till två tredjedelar är undernärld måste det få fundamen-

tala återverkningar för hela situationen.

Allt detta måste såvitt jag förstår innebära ett jordskalv för den politiska strukturen i världen. Ingen av oss kan förbli oberörd därav. Jag vet inte, herr talman, om vi kan rå på dessa problem med de politiska instrument vi har till förfogande i världen i dag. Jag vet inte om vi kan nå längre än till att göra en insats på marginalen medan världsnöden blir allt större. Men jag är övertygad om att det vore orimligt och skulle ställa oss under en hård dom från framtiden, om vi inte satsade allt intill det möjligas gräns för att söka rädda oss själva och andra ur en situation som hotar att bli alldeles ohållbar.

Herr LAGER (k):

Herr talman! Vi har i anslutning till denna fråga väckt ett par motioner som innebär en generell uppräknig på vissa bestämda punkter av anslagen till det dubbla mot vad regeringen föreslår.

Dessa motioner får närmast tolkas som uttryck för en otålighet över det tempo med vilket u-landshjälpen, som det heter, skrider framåt mot det mål riksdagen tidigare enhälligt har uttalat sig för. Den målsättningen var ju, som herr Hanson nyss nämnde, att en procent av nationalinkomsten skulle anslås för att i någon mån gottgöra vad de utvecklade länderna har åstadkommit i de tidigare koloniala och därför underutvecklade länderna. Jag vill visst inte bestrida att den svenska u-landshjälpen har gått i rätt riktning, även om tempot inte är vad det borde vara. Vissa beslut har fattats om att ställa kapital till förfogande via kreditgarantier, och detta är kanske det allra nödvändigaste. Låt mig också erinra om handelsministerns uttalande här i kammaren för bara några veckor sedan, att regeringen kunde överväga att Sverige ensamt upphävde och avskaffade vissa tullar på varor från de underutvecklade länderna.

Jag skall inte fördjupa mig i problemet om hur u-landshjälpen skall utgå, om den skall spridas ut över många länder eller koncentreras till ett fåtal. Inte heller kan jag uttala mig om huruvida antalet tjänstemän i NIB är tillräckligt eller huruvida fler tjänstemän och experter för u-landshjälpen behöver utbildas. Jag behärskar inte ämnet och avstår därför från att yttra mig om det.

Jag har bara en mening så där i största allmänhet, nämligen att det väl inte i första hand behövs flera tjänstemän i dessa organ, som skall förmedla den rätt blygsamma u-landshjälpen, utan vad som först och främst behövs är ju, såsom har framhållits i en annan motion, flera skolmältider, blyertspennor, skrivhäften och läroböcker m. m. åt människorna i de länder som vi skall hjälpa. Materiell hjälp är nog det viktigaste, och det kan man väl säga utan att därför bli beskylld för att underskatta den hjälp som kan ges via experterna.

Vi har som sagt yrkat uppräknings av anslaget till u-landshjälpen till det dubbla beloppet på en rad olika punkter. Jag skall emellertid endast yrka bifall till våra förslag under punkterna 3 och 4 i utskottsutlåtandet. Riksdagen kan där ge sin mening till kända, och den lär inte ändras på de övriga punkterna.

Herr andre vice talmannen **IVAR JOHANSSON** (cp):

Herr talman! Herrar Virgin och Per-Olof Hanson har ingående uppehållit sig vid de frågor som här är aktuella, och jag kan därför fatta mig kort. Det förefaller också som om kammaren inte skulle vara så intresserad av dessa problem, och framför allt tycks man inte vänta sig några sensationer.

Först skulle jag vilja säga några ord om u-hjälpens storlek. Det kan vara intressant att påpeka att Sveriges totala statliga bistånd till u-länderna sedan

Ang. internationell biståndsverksamhet
budgetåret 1961/62 undergått en mycket kraftig höjning. Medan biståndet sistnämnda budgetår uppgick till 52,48 miljoner kronor, föreslås för nästa budgetår anslag om tillhoppa 225,45 miljoner kronor. Detta innebär en högst väsentlig höjning. Härvid har dock inte räknats med det stöd som ges genom exportkreditgarantier. Det sagda visar vår solidaritet med övriga västerländska stater, och jag tror inte att Sverige i förhållande till andra givarländer behöver känna några mindervärdeskomplex. Vad beträffar FN:s särskilda fond kan det i sammanhanget påpekas att Sverige bland bidragsgivarna ligger som god tvåa, efter USA. Jag kan instämma med herr Per-Olof Hanson då han säger att det fortfarande finns ett levande intresse hos opinionen i vårt land och här i riksdagen för u-landsfrågorna.

Det stora och alltmer växande intresset för u-hjälpen har i år liksom under tidigare år kommit till uttryck i ett flertal motioner med sammanlagt inemot ett 40-tal olika yrkanden. Utskottet har givetvis med största noggrannhet analyserat motionärernas önskemål och bedömt behovet i varje yrkande och, där est fog funnits, sökt att i möjligaste mån tillgodose syftet i desamma. Utskottet har därvid lyckats komma fram till ett praktiskt taget enhälligt utlåtande. Det är nämligen endast på en punkt som det föreligger en reservation, och bakom denna ligger motionen nr 465 i denna kammare av herr Lundström m. fl. och en likalydande motion i andra kammaren av herr Ohlin, vilka här kommenterats av herr Per-Olof Hanson i egen skap av reservant. I reservationen hemställs bl. a. att anslaget till NIB måtte uppräknas med 350 000 kronor. Då det visat sig att en konsolidering av arbetet inom NIB varit behövlig är nämndens verksamhet för närvarande föremål för en grundlig utredning av statskontoret. En första etapp i denna utredning avser NIB:s personalorganisation och administration. Statskontoret

Ang. internationell biståndsverksamhet

har därvidlag framlagt ett organisationsförslag, som i stort överensstämmer med NIB:s eget förslag till personalplan, vilket innebär ett tillskott av ett 30-tal nya befattningar. NIB:s och statskontorets sammanfallande bedömningar torde utvisa angelägenheten av att en kraftig förstärkning sker av de personella resurserna. Då även Kungl. Maj:t godtagit dessa båda myndigheters förslag har utskottet inte funnit anledning att fråga detsamma. Det är emellertid härvid att märka att det nu framlagda förslaget är ett provisorium i avvaktan på resultatet av statskontorets fortsatta utredningsarbete. Vi är alla överens om att NIB bör få den personal som organisationen behöver. Att emellertid såsom i reservationen föreslagits höja NIB:s avlöningsanslag utöver vad NIB själv begärt kan knappast under nu angivna förhållanden vara välbetänt, såsom jag ser det, särskilt som i motionen egentligen inte framförts några bärande skäl härför. Ett av motiven i motionen är att de kanslitjänster som skall ingå i den nya organisationen bör uppflyttas till sekretärargrad. En sådan omvandling förefaller mig diskutabel, enär det här är fråga om befattningshavare som är avsedda att flyttas mellan UD och NIB.

I motionerna föreslås bl. a. vidare att anslagsposten Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft avsevärt höjes. Anslagspostens storlek är i hög grad avhängig av det slutliga förslaget till NIB:s organisation som statskontorets utredning kan leda till. Jag tror att det är välbetänt att inte bygga upp organisationen i vidare utsträckning än till den del den varit föremål för statskontorets grundliga undersökning. Jag vill än en gång understryka att den nu föreslagna organisationen är ett provisorium. För övrigt kan man inte säga att Kungl. Maj:ts förslag beträffande NIB:s avlöningsanslag kännetecknas av någon njugghet. Tvärtom, förslaget innebär en uppräknig med inte mindre än 890 000 kronor, motsvarande mer än 50

procent. Med samma procenttal har även omkostnadsanslaget höjts. Det innebär som sagt en avsevärd höjning. Jag kan i detta sammanhang inte underlåta att erinra om att det är riksdagen som har att efter förslag av Kungl. Maj:t fastställa personalförteckningar. I reservationen överlämnas denna befogenhet till Kungl. Maj:t. Jag ifrågasätter om sådant bör ifrågakomma. Jag tror att det blir svårt för Kungl. Maj:t att på reservationens vaga motiveringar fullgöra detta uppdrag.

Dessutom tycker jag nog att utskottet ställt sig positivt, särskilt när det gäller expertisen. Därvidlag har utskottet uttalat att därest det behövs ökade personalinsatser, så bör tilläggsanslag kunna tillgripas. I övrigt vill jag hänvisa till punkten 1, där det står att statskontoret fortsätter sin påbörjade översyn av biståndsverksamhetens inriktning och organisation och vidare att utskottet icke har något att erinra mot »att det får ankomma på Kungl. Maj:t att i huvudsak inom den föreslagna kostnadsramen genomföra de ytterligare åtgärder, som kunna komma att föräledas av denna översyn och som icke äro av den omfattning, att de böra underställas riksdagen». Jag vill betona »i huvudsak». Det bör således vara ett visst utrymme även här för en förbättring i vissa avseenden.

Jag skulle också vilka säga att vad beträffar biståndsgivningens storlek har riksdagen för ett par år sedan uttalat sig för att denna successivt ökas till en nivå som tar i anspråk cirka en procent av nationalprodukten. Det är ett mål som man bör sträva efter, men en annan sak är att på en gång höja anslaget med 225 millioner, vilket yrkas i motion I: 359 som herr Lager nyss har redogjort för. En sådan åtgärd torde inte utan vidare kunna vidtas. Först och främst saknas de personella resurserna. För det ömtåliga och grannliga arbete som NIB många gånger har att utföra krävs av dem som sysslar därmed erfarenhet och sakkunskap. Det har visat

sig att svårigheter förelegat att i tillräcklig utsträckning knyta sådana personer till verksamheten. Vidare krävs det tid. Varje projekt kräver, innan det kan färdigställas, ingående och långvariga förhandlingar med mottagarländerna. Man måste vidare räkna med att icke rimligen förutsedda faktorer på ett avgörande sätt kan komma att påverka ett projekts genomförande. De som sysslar med dessa frågor i NIB känner säkerligen väl till detta. Det är verklighetsfrämmande att tro att man endast genom en höjning av anslaget skall nå den i motionen åsyftade effekten. Organisation och anslag måste noga anpassas till varandra. Det går ej att utan vidare öka anslaget till den omfattning som här föreslagits.

Vad beträffar expertis och biträddande experter har i motionen I: 465 yrkats höjning utöver Kungl. Maj:ts förslag, vilket herr Per-Olof Hanson alldeles nyss har redogjort för. Utskottet har dock inte ansett sig böra tillstyrka detta förslag. Det väsentliga är emellertid att utskottet uttryckligen framhållit att därest möjligheter skulle föreligga att anställa ett större antal sådana experter än det antal Kungl. Maj:t liksom NIB nu räknat med, bör Kungl. Maj:t hos riksdagen begära ytterligare medel, om så erfordras på tilläggsstat.

I övrigt, herr talman, vill jag endast uttala min glädje över att statsutskottet i år enhälligt har uttalat sig om Sveriges anslutning till DAC. Jag vill vidare säga att jag för min del med tillfredsställelse sett att statsrådet Lindström i år har föreslagit inrättandet av s. k. u-lands-lag. Jag tror att detta är välbetänt och betydelsefullt.

Herr talman! Jag skall inte uppta kammarens tid längre, utan jag vill med dessa få ord endast yrka bifall till utskottets utlåtande i samtliga punkter.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! I den debatt som här har förts om u-hjälpen för nästa bud-

Ang. internationell biståndsverksamhet getår har talarna varit försiktiga med omdömen om u-landshjälpens format och om den ökning som har föreslagits för nästa budgetår, ehuru herrar Per-Olof Hanson och Lager enats om att tala om u-hjälpen på lång sikt, såväl om storleken i procent som om hur den skall kunna organiseras. Man har i varje fall inte till det utskottsutlåtande som här föreligger knutit några yrkanden om ökningar av enskilda punktslag — utöver herr Lagers allmänna »för-dubbling» — och det finns, som vi har observerat, bara en reservation.

Anledningen till den återhållsamheten känner vi alla. Den bilaterala hjälpen genom NIB överansträngde sig i starten, och NIB har själv begärt en andningspaus. Praktiskt taget hela den föreslagna ökningen av hjälpanslagen hänför sig därför till den multilaterala hjälpens domäner. Där redovisas dock flera nyheter, som jag tycker att det finns skäl att dröja vid några minuter, då detta bör kunna bidra till ett ljusare intryck av vår u-landshjälp än det som förra höstens något uppjagade u-hjälpsdebatt efterlämnade.

Anslaget till FN:s särskilda fond kommer sålunda genom det beslut som riksdagen fattar i dag att höjas till 42,2 miljoner kronor, motsvarande 8 miljoner dollar. Det gör, vilket herr talmanen Johansson i Mysinge såsom utskottets talesman nyss framhöll, att Sverige blir fondens största bidragsgivare näst USA. Det förhåller sig emellertid så, vilket utskottet också har noterat, att fonden i sin praktiska verksamhet huvudsakligen betjänas av stora entreprenörs- och konsultfirmor från de ledande nationerna och att företag i småstater som Sverige bara har fått mindre »påhugg» till bråkdelar av de belopp, som fonden disponerar över, och inte tillnärmelsevis i proportion till det svenska bidraget. Ändå representerar svenskt näringsliv ett tekniskt kunnande av hög klass, som borde tas i anspråk mera och som också kan få en roll i utbildningen inom vederbö-

Ang. internationell biståndsverksamhet

rande u-länder av yrkeskunniga arbetare, förmän och även företagsledare.

Detta har gjort att vi från regeringen inlett överläggningar med Särskilda fonden och träffat en överenskommelse med denna, att om den eller de FN:s specialorgan, som utför fondens arbeten, bland anbuden till ett arbete för fondens räkning väljer en svensk anbudsgivare, givetvis i fri konkurrens med alla andra anbudsgivare, bör fonden ha möjlighet att vända sig till Sverige med anhållan om ett marginalbidrag för något till projektet anknyttande socialt ändamål. De 2,6 miljoner kronor för sådana aktioner, som utskottet föreslår godkännande av, är ett helt nytt anslag under denna huvudtitel. Jag vill understryka att det är ett experimentanslag som gör bilaterala hjälpåtgärder till ett komplement till multilaterala biståndsinsatser. Det är vår förhoppning att detta skall bidra till att bryta isen för svensk företagsamhet, som för närvarande »lillebrorsbehandlas» i den krets av stora konsult- och anläggningsfirmor, som anlitas i den internationella bidragsgivningen.

Herr Virgin sade i sitt inlägg för en stund sedan att en av de värdefullaste metoderna när det gäller att hjälpa u-länderna är att tillföra dem kapital. Jag vill betona att man inte bör bortse ifrån att man i första hand måste tillföra u-länderna kunskap — yrkesutbildning och allmänna kunskaper — för att kapitaltillförseln skall resultera i nyttigheter och kapitalet investeras i industrier och jordbruk på en basis av verklig kunskap och erfarenhet som kan ge avkastning. Inte kapital till sådana statussymboler som herr Per-Olof Hanson nämnde och som f. ö. aldrig har haft någon kontakt med svensk bilateral biståndsgivning, vilket jag vill betona i sammanhanget. Det tekniska biståndets uppgift är ju att ge sådan kunskap, och kunskaperna i sig själva har inte någon kommersiell anknytning.

Det är det tekniska och humanitära biståndets olika aspekter som statsut-

skottet har behandlat i detta utlåtande, fast utskottet har passat på att ta upp en del allmänna motioner samtidigt — motioner om DAC, skydd för u-landsinvesteringar och handelspolitiska åtgärder. Kanske fick man av herrar Per-Olof Hansons och Virgins inlägg i dag det intrycket att dessa frågor är huvudsaken i u-landsbiståndet. Jag tror att detta skulle vara att ge läsare av det här debattprotokollet en något snedvriden uppfattning om hur vi ser på u-landsbiståndet, och ge u-landsbiståndet s. a. s. slagsida. Jag ifrågasätter också om det bör vara huvudtemat i vår debatt i dag. Den finansiella hjälpen med alla synpunkter på bundna och obundna lån, investeringsgarantier m. m. hade herrarna tillfälle att diskutera, när riksdagen nyligen behandlade sjunde huvudtiteln. Jag vet inte om de då riktade samma adress och beställningar till finansministern som de rent allmänt gjort till regeringen i dag. Likaså hade de tillfälle att diskutera de handelspolitiska aspekterna på u-landsbiståndet häromveckan. För egen del tänker jag därför inte ge mig in i någon debatt om dessa ting, så mycket mer som handelsministern är närvarande och kan svara för detta själv. Jag menar att vi här främst bör betona det tekniska och humanitära bistånd, som u-hjälpen under tredje huvudtiteln handlar om.

Det ligger ju i sakens natur att u-hjälpen ständigt ställs inför nya behov och ständigt måste revidera sina metoder, vilket också har påpekats i debatten. En tendens i utvecklingen av dessa metoder är integrationen av olika biståndsformer. Det tekniska biståndet, som vi behandlar under denna huvudtitel, det finansiella biståndet under sjunde huvudtiteln och det handelspolitiska under tionde huvudtiteln blir mer och mer sammanflätade. Vi har praktiska exempel på det: våra biståndsinsatser i Tunisien t. ex. Även bilateralt och multilateralt bistånd är inte längre två sorters bistånd, utan allt oftare en blandprodukt, där ett och samma projekt kan

bäras upp av uppoffringar, som ett FN-organ gör tillsammans med ett enskilt givarland. Vad jag nyss sade om svenskt bistånd i anslutning till projekt i FN-fondens regi är ett exempel. Jag vill påpeka att u-landshjälpen själv utvecklas och att det därför gång efter annan krävs utredningar om metodiska frågor, om efterkontroll och hur värderingen — den s. k. evalueringen — av uppnådda resultat skall tillgå. Herr Per-Olof Hanson kom i förbifarten in på detta. Den svenska u-hjälpen är inget undantag från den regel som i USA, Frankrike, England och Västtyskland — för att nu nämna några prominenta länder — har skapat täta debatter om u-hjälpens inriktning och volym och medfört tillsättande av olika slags kommittéer för att utreda hur u-hjälpen egentligen sköts. Detta är en av de allra svåraste uppgifter man kan gripa sig an med. När vi här talar om experter och behovet av sådana, och herr Lager talar om skolböcker, skolpennor och skolmåltider och allt annat, som är olika sidor av u-hjälpen, skall vi komma ihåg att man på alla olika områden kommer att mötas av streck i räkningen. Ty det är alltid två parter i u-landsbiståndet — en mottagarpart och en givarpart — som ska dra jämnt. Det händer att pappersleveranser hotas av tropiska regn, att vissa preventivmedel smälter i värmen och insamlade medel till skolböcker kan i ett u-land möta förekomsten av stora oanvända boklager från en annan givarnation. En aldrig så välplanerad hjälpinsats kan riskeras genom en militärrevolt som sätter tidigare kontaktpersoner ur funktion. Sådant händer inte sällan, och det är en sida av de investeringsgarantier som herr Hanson litet lättvindigt tyckte mena att man bara totar till. Hittills har ju god tur och försiktighet bidragit till att göra de svenska fältprojekten i u-länder förhållandevis goda, och fjolårets kritik av NIB har föga relevans till dess fältprojekt. Men med ökad

Ang. internationell biståndsverksamhet

hjälpvolym ökar riskerna. U-hjälpsorganet måste därför få en viss toleransmarginal av riksdagen att ibland misslyckas inom. Vi måste lära oss att tolerera mindre god administration utanför Sverige — hos mottagarparten — samtidigt som vi energiskt försöker förbättra u-hjälpens centrala administration.

Jag vill innan jag slutar flika in några ord också om DAC, som Sverige ännu inte anslutit sig till, vilket herr Hanson betecknade som en allvarlig försummelse. Han ansåg att utskottets skrivning innebar en admonition till regeringen att rätta sig efter. Jag har för min del tolkat uttalandet så att utskottet velat upplysa Kungl. Maj:t om att dess egen tveksamhet har reducerats sedan frågan sist behandlades i kamrarna och att utskottet för sin del inte längre finner något hinder för en omprövning av Sveriges ställning till DAC, när också Schweiz och Österrike omprövar sin ställning, och under förutsättning att ett medlemskap inte drar med sig någon ekonomisk bindning av den svenska u-hjälpen. Denna utskottets hållning stämmer väl överens med svenska regeringens aktuella inställning, som innebär att man skall pröva DAC-frågan tillsammans med EFTA-bröderna i det neutrala lägret positivt men med samma förbehåll som utskottet gör och med — jag skall gärna erkänna detta — mindre farhågor än vi hade i början för att DAC skulle komma att användas som instrument för en u-hjälpen i tjänst hos NATO-intressen. Det är riktigt att ingenting i DAC:s verksamhet hittills indicerar någon sådan inblandning i den svenska u-hjälpen, som vi vill hålla oberoende av sådana intressen. Riskerna synes inte heller stora just nu, när motsättningarna mellan öst och väst mildras och förhandlingarna om den gemensamma marknaden är ajournerade. Jag tror att handelsministern, om han skulle yttra sig här, kan vitsorda att regeringen uppmärk-

Ang. internationell biståndsverksamhet

samt följer DAC-frågan och även i fortsättningen överlägger om den med Österrike och Schweiz.

Jag återkommer till vad jag nyss sade: U-hjälpen kan komma att kräva sina utredningar då och då. Vi har statskontorets utredning, som herr Johansson nyss talade om och som arbetar med rader av hithörande problem och väntas framlägga sina rekommendationer vid årsskiftet. Nästa års riksdag får alltså ett nytt tillfälle till principdebatt över hela fältet av den svenska u-hjälpens organisation. Efter överanstängningskrisen 1963 blir 1964 ett återhämtningens och konsolideringens år. Det verkar som om utskottet har insett detta, och jag är tacksam för den modererande och sakliga inställning som utmärker det föreliggande utskottsutlåtandet.

Som ledamot av denna kammare kan jag tillåta mig att instämma med utskottets talesman i hans yrkande om bifall till utlåtandet i alla punkter.

Herr VIRGIN (h) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet fru Lindström polemiserade mot att jag sade att det var en viktig metod för u-landshjälpen att införa kapital till dessa länder. Statsrådet sade att det är lika viktigt om inte viktigare att införa kunskaper. Jag håller gärna med om att det kan vara viktigt och kanske lika viktigt med kunskaper men jag yttrade mig i sammanhang med investeringsgarantier, och i den mån man ger investeringsgarantier och underlättar kapitalutförseln i form av kommersiella kapitalinsatser får man faktiskt den kunnighet som behövs för att utnyttja dessa insatser på köpet.

Beträffande vad statsrådet fru Lindström sade om DAC kan man naturligtvis diskutera vad utskottet exakt menar med en skrivning som är resultatet av en kompromiss. Jag kan dock inte gärna tolka skrivningen på annat sätt än som ett bestämt ställningstagande från

utskottets sida. Man måste väl ändå jämföra det med den inställning som utskottet deklarerat tidigare år. Då är skillnaden klarläggande.

Vi har från vår sida aldrig accepterat att man nödvändigtvis måste förutsätta ett deltagande från vissa andra neutrala länder i DAC för att vi skall kunna inträda. Utskottet har inte heller sagt något sådant utan bara — för att ytterligare stärka sitt uttalande — pekat på att även andra neutrala länder som Österrike och Schweiz lär umgås med planer på en omprövning av sitt ställningstagande till DAC.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Först några ord till herr andre vice talmannen som bestred att reservationens förslag om en förstärkning av möjligheterna för NIB att rekrytera experter var välgrundat. Jag konstaterade och jag tror att ingen har försökt bestrida det, att allt medverkar till att en betydande utökning behövs på denna punkt: NIB:s rekryterings- och utbildningsapparat är för närvarande starkt underdimensionerad, man förutser en stark ökning av behovet, och det är klarlagt att vår rekrytering till multilaterala organ inte är tillräcklig, liksom inte heller den svenska bilaterala insatsen, därtill kommer rekryteringen till de nordiska Tanganyika-projektet och u-landslagen. Jag tror att det är ett av nyckelproblemen i hela vårt u-landsbistånd att utbildad personal och expertis ställes till förfogande. Att skaka fram pengar är uppenbarligen mycket lättare än att få fram personal.

Herr andre vice talmannen tvivlade på att det skulle vara möjligt för Kungl. Maj:t att med utgångspunkt från reservationen fastställa personalstat. Därför dementerade han olyckligtvis sig själv genom att citera ur utskottsutlåtandet punkt 1, att utskottet med varm hand har överlämnat sådana problem

till Kungl. Maj:t inom vissa ramar. Det är ingenting annat reservationen föreslår.

Låt mig sedan tillfoga att det är viktigt att få ett ökat antal experter, inte minst i det multilaterala biståndsarbetet. Därigenom får man nämligen direkta kontaktmöjligheter som kan öka det svenska näringslivets utsikter att delta i leveranser och sådant, något som utskottet i andra sammanhang gärna uppehåller sig vid på tal om ett biprojekt till den multilaterala biståndsverksamheten.

Jag glömde visst, herr talman, att i mitt första anförande yrka bifall till reservationen, vilket jag härmed gör.

Till statsrådet Lindström vill jag säga att det är glädjande att regeringen har föreslagit nästan exakt de belopp som vi från vårt håll föreslog förra året till Särskilda fonden. Anslaget till denna fond kunde gott ha räknats upp redan då.

Vidare anförde statsrådet Lindström att frågorna om investeringsgarantier, investeringskydd och DAC inte var några betydande frågor — man fick inte överdimensionera dem. Hon försökte plocka ned oss på jorden igen. Detta visar ännu en gång hur komplett statsrådet felbedömt detta ärendes dimensioner. Jag vill erinra om att så sent som 1957 gjordes privata investeringar i u-länderna på 3 363 miljoner dollar. År 1962 hade denna siffra dalat till 2 443 miljoner dollar. Det är en skillnad på nära en miljard dollar, d. v. s. det rör sig om mycket betydande belopp här. I stället för att gå den andra vägen — att öka det privata kapitalflödet — har man fått en väsentlig minskning, som bara delvis är balanserad av ökningen i det officiella kapitalflödet.

Jag har visst inte »lättvindigt försökt tota till» investeringsgarantien. Men här har regeringen långdraggat med denna fråga trots förslag, år efter år, från oppositionens sida. En lång rad länder har funnit praktiska lösningar på pro-

blemerna, men Sverige har här inte fått någonting gjort. Det är klart att det är alldeles förträffligt om regeringen äntligen erkänner att detta är viktigt och att man här faktiskt kan göra en insats för att få till stånd en ökning.

Slutligen, herr talman, vill jag om DAC bara säga att det självklart blir glädje när någon sig omvänder och bättrar. Jag hälsar statsrådet välkommen efter den långa resan i denna fråga.

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Herr Hanson har här argumenterat starkt för en höjning av expertanslaget till NIB. Han gjorde det samtidigt som han yrkade bifall till reservationen. Han tror inte, att den av mig begärda och av utskottet tillstyrkta summan för expertrekrytering räcker nästa år utan han vill öka den ytterligare. Jag vill då bara påpeka att jag för min del har litat på statskontorets bedömning. Statskontorets bedömningar i övrigt har man ju allmänt accepterat och, som jag förstått, med respekt böjt sig för. Skulle nu just denna detalj i den stora översynen av NIB:s personalbehov visa sig vara missbedömd och otillräcklig till formatet, finns ju den yttersta möjligheten att hos Kungl Maj:t begära att få överskrida anslaget. Utskottet har skrivit på ett sådant sätt att den möjligheten står öppen.

Jag skall inte gå in på frågan om investeringsgarantier — handelsministern har begärt ordet här — men jag vill gärna säga ytterligare några saker om DAC till herr Hanson, som i sitt anförande nyss framhöll hur medlemsstaterna i DAC svarar för en stor del av det bilaterala biståndet till u-länderna som ett viktigt och nyttigt komplement till den multilaterala hjälpen. Men vi har inte anledning att anse att DAC-ländernas bilaterala hjälp är så märkvärdig bara för att länderna är samman slutna i DAC eller så mycket mera framträdande än den svenska u-hjälpen. Vi

Ang. internationell biståndsverksamhet

har tidigare blivit slagna i huvudet med en tabell som OECD har publicerat över DAC-ländernas u-hjälp i procent av respektive länders nationalprodukt. Där har länder som Portugal stoltserat med höga siffror medan Sverige legat nära botten. Den skammens rodnad som många kände inför denna tabell — den publicerades visst i u-beredningens betänkande och, tror jag, i proposition 100 år 1962 — har aldrig varit befogad. Att tabellen varit uppställd på ett felaktigt grundmaterial, har vi nämligen nu fått klart för oss av en nyligen gjord analys i *The review of Economics and Statistics*. Det är intressant att där kunna se att den stora bidragsgivning inom DAC som förts fram som ett starkt argument för att all erfarenhet på det bilaterala området finns samlad just inom DAC-kommittén, bör reduceras ganska kraftigt. När man — som skett i den tidskriften — har räknat om alla former av u-hjälp till gävovärdet och mätt de reella uppoffringarna av u-landsbiståndet efter denna mall har Sverige kommit ganska högt upp på listan, ja, har en god ställning i förhållande till DAC-länderna.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Jag tar till orda för att göra ett par smärre påpekanden i anslutning till utskottets förevarande utlåtande. Det hade kanske varit naturligtast att finansministern fäst kammarens uppmärksamhet härpå, men då han på grund av andra göromål inte är i tillfälle att vara närvarande har jag tagit till orda.

Mitt första påpekande hänför sig till vad utskottet anför beträffande kapitalexport till u-länderna. Utskottet säger i detta sammanhang på s. 19 — och jag skall tillåta mig återge en mening härur: »Frågan huruvida kapitalexport till u-länderna skall kunna förknippas med villkor om utnyttjande av svensk företagsamhet hör också till de problem, som böra belysas i sammanhanget och vilka få allt större betydelse i samma

mån som andra kapitalgivande länder tillämpa s. k. bunden långivning.»

Statsrådet Lindström var i ett sammanhang inne på spørsmålet, och jag skulle med anledning av vad hon anförde bara vilja understryka att strävan i detta hänseende från den svenska regeringens sida har varit att slussa kapitalhjälp till u-länderna så mycket som möjligt genom multilaterala kanaler. Detta har vid skilda tillfällen starkt understrukits, och jag skall tillåta mig att återge ett uttalande, herr talman, som chefen för finansdepartementet gjorde i sjunde huvudtiteln, där han säger följande — om jag får läsa in det i protokollet: »Vårt land har i internationella sammanhang sökt verka mot tendensen till en ökad bindning av den statliga biståndsgivningen. Detta har skett i förvisningen om att obundet bistånd av både ekonomiska och politiska skäl är att föredra för u-länderna. Det kan heller inte råda någon tvekan om att svenskt näringsliv är bäst betjänt av största möjliga multilateralism och obundenhet i alla länders biståndsgivning. Det skulle vara ägnat att kompromettera våra internationella strävanden om vår praktiska politik sammanföll med de tendenser som vi vänder oss emot. Uppläggningsen av vårt utvecklingsbistånd har i detta avseende följt de grundsatser som ligger bakom den traditionella svenska frihandelspolitiken.»

Mot detta uttalande hade statsutskottet inte någonting att erinra — vilket framgår av dess utlåtande nr 7 — utan utskottet antog uttryckligen de angivna riktlinjerna för finansiellt utvecklingsbistånd sådana som de utvecklats i propositionen, och det förekom i detta hänseende inte någon diskussion i riksdagen, såvitt jag har mig bekant. Nu vill jag därför inte tolka det uttalande som görs i föreliggande utlåtande, nr 53, på annat sätt än att det står i full överensstämmelse med vad som sagts tidigare vid behandlingen av dessa frågor av denna riksdag.

Den andra saken som jag skulle vilja framföra hänför sig till ett uttalande av utskottet i anledning av motioner om införande av investeringsgarantier. Detta har ju berörts av några av de talare, som hittills deltagit i debatten. På denna punkt har utskottet på s. 38 i utlåtandet framhållit, att det i avvaktan på de förslag, som kan komma att framläggas i internationella organisationer, bör kunna övervägas att genom investeringsgarantier och bilaterala investerings-skyddsavtal stödja de svenska insatserna i u-länderna. Jag vill då bara fästa kammarens uppmärksamhet på att man från samtliga de nordiska ländernas sida varit angelägen om att, innan några former för investeringsgarantier utbildas, de nordiska länderna får tillfälle att gemensamt utreda hela spørsmålet. En sådan utredning har därför i slutet av fjolåret kommit till stånd. Jag vill bara understryka att jag betraktar det som ganska uteslutet att vi å vår sida ensidigt skulle kunna i avvaktan på resultatet av denna utredning införa någon form av garantigivning för investeringarna. Jag tolkar inte heller utskottets uttalande på denna punkt på annat sätt än att det står i överensstämmelse med vad jag här anför. Det skulle annars innebära att ett önskemål, som varit gemensamt för de nordiska länderna på detta område, icke skulle kunna tillgodoses.

Herr VIRGIN (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan instämma i den allmänna tankegång som handelsministern gett uttryck för och som innebär att man i största möjliga utsträckning skall eftersträva obundenhet i samband med kapitalöverförande till u-länderna. Utskottet har heller inte krävt annat än att frågan skall tas upp till undersökning i samband med en allmän översyn av u-hjälpens uppläggning. Anledningen är närmast den att en praxis börjat utvecklas på så sätt att andra länder binder sina kapitalinsatser, och om det

Ang. internationell biståndsverksamhet ta får gå alltför långt, är det möjligt att man åtminstone måste sätta några villkor för de svenska kapitaltillskotten. Det är väl närmast så vi får fatta utskottets skrivning, nämligen att man får tillämpa samma metoder i detta fall som man får göra inom handelspolitiken i övrigt, där man inte helt kan frigöra sig från andra länders agerande.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig till en början än en gång få understryka den utomordentliga betydelsen av att någonting sker på detta område, ty man kan inte komma ifrån den mycket tråkiga trenden, allmänt sett, att flödet av privat kapital till u-länderna går nedåt i stället för uppåt, vilket ju vore önskvärt. Kapitalflödet har på några få år minskat med en miljard dollar, d. v. s. med 5 miljarder kronor per år. Det är ett betydande belopp, som verkligen borde få oss att allvarligt övertänka detta spørsmål.

Jag vet inte om det var alldeles riktigt vad statsrådet Lange yttrade om att något av de nordiska länderna inte borde vidta några åtgärder beträffande investeringsgarantier i avbidan på pågående interskandinaviskt utredningsarbete rörande detta spørsmål. Förhåller det sig inte så, att Norge i höstas bestämde sig för att inom vissa gränser ställa nationella garantier för investeringar i u-länderna? I varje fall har jag fått denna upplysning från en vederhäftig källa. Norge har sålunda ansett sig oförhindrat att vidta positiva åtgärder, och jag kan inte förstå varför inte Sverige skulle kunna göra något liknande.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Den sista uppgiften tror jag inte är riktig. Jag har i varje fall inte hört talas om något sådant.

Ang. internationell biståndsverksamhet

Jag vill bara tillägga att ingen har sagt att inte någonting så småningom bör ske på detta område, men, herr HANSON, frågan är när det skall ske. Det har varit ett samfällt skandinaviskt önskemål att om möjligt finna en gemensam form för vad vi skall utträta på detta område. Detta önskemål — det vet jag däremot med bestämdhet — har Norge varit lika intresserat av som vi själva.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Vi får väl närmare utreda huruvida Norge påbörjat en verksamhet av det slag det här gäller eller inte. Jag har fått en bestämd uppgift om att man fattade ett positivt beslut i frågan i det norska stortinget i höstas.

Jag kan ju gå med på att det vore utmärkt om man kan finna en internordisk lösning på detta område, ty det har sina hakar med nationella garantier av detta slag.

Om det nu förhåller sig så att man förbereder åtgärder på detta område, skulle jag vilja allvarligt vädja till regeringen, som ju måste ansvara härför, att inte skjuta dem ifrån sig för länge. Det är i och för sig ett framsteg, att man börjat överläggningar på det nordiska planet. Det tyder på att man inte ställer alltför stora förhoppningar på det arbete, som pågår inom OECD, vilket, som jag sagt tidigare, förefaller dra ut på tiden. Man kan inte heller veta hur pass värdefull en inom OECD utarbetad konvention kan bli.

Herr statsrådet LANGE:

Herr talman! Bara två korta upplysningar.

För det första — om jag minns rätt — startade den utredning inom ramen för det nordiska samarbetet, som jag talade om, i december föregående år. Jag vet inte om Norge dessförinnan vidta-

git någon enstaka åtgärd. Jag har i varje fall inte hört talas därom.

För det andra får man inte, herr talman, av den omständigheten att vi utreder dessa frågor på nordisk basis dra slutsatsen att vi inte alltjämt önskar att vi inom OECD skall komma överens med ett större antal länder. När vi utreder någonting gemensamt med de andra nordiska länderna, gör vi det inte såsom ett alternativ till möjligheterna att åstadkomma en vidare överenskommelse.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har heller aldrig tänkt mig, att regeringen inte skulle önska att en OECD-konvention kommer till stånd. Det är emellertid dessvärre så att man inom OECD tröskat denna fråga så länge att man kan börja tvivla på att man över huvud taget kommer till något resultat. Dessutom är de spridda upplysningar man kan få om konventionens nuvarande läge sådana att man känner sig föga lugnad av innehållet i en eventuellt kommande konvention.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Under punkten 9 behandlas ett motionspar, nämligen motionen 95 av mig och herr Wallmark i denna kammare samt motionen nr 121 i andra kammaren. Detta motionspar rör frågan om samverkan mellan NIB och svenska företag i u-länderna. Vi har velat framhålla att en samordning av NIB:s och svenska företags verksamhet i större utsträckning än vad som ännu kunnat ske i dessa länder vore mycket önskvärd och ägnad att gagna båda parter. Utskottet framhåller emellertid i sitt utlåtande, ett enligt vad utskottet inhämtat sker ett samarbete på här ifrågakarande område mellan nämnden för internationell biståndsverksamhet och Sveriges industriförbund.

Herr talman! Jag vet inte varifrån det ärade utskottet har inhämtat denna upplysning. Själv har jag efter förfrågan hos Industriförbundet fått den uppfattningen, att man där inte anser, att samarbetet hittills mellan NIB och Industriförbundet är till fyllest. Utskottets utlåtande på denna punkt förefaller därför litet missvisande.

Industriförbundet har i en skrivelse till finansdepartementet bl. a. framhållit vikten av att det tekniska biståndet koordineras mellan olika organ och att man därvid tar hänsyn till de svenska industriföretagens insatser. Vi har också i utlåtandet fått redovisat vad som utträttats i Liberia. Upplysningsvis kan då nämnas, att yrkesskolan i Liberia hitintills är det enda exemplet på en sådan samverkan mellan NIB och ett industriföretag, nämligen LAMCO. Det skedde efter många påstötningar från LAMCO:s sida efter vad som meddelats mig. Sjukhus, butiker och bostäder ligger helt utanför denna samverkan. Därför kan man inte säga att exemplet är väl valt.

Emellertid har utskottsutlåtandet framhållit, att nämnden har sin uppmärksamhet riktad på det spörsmål som berörs i motionerna, varför jag, herr talman, nu vill nöja mig med att uttala den förhoppningen, att denna samverkan mellan NIB och de svenska företagen genom våra organisationer på arbetsmarknaden skall bli en realitet i framtiden och till stor hjälp för den svenska insatsen i u-länderna.

Herr talman! Jag har inget yrkande utan har endast velat peka på värdet av en sådan samverkan i framtiden.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Det märks, att vi har kommit på den andra sidan av den stora NIB-debatten. Stormen har bedarat, och i dag har det varit milda sunnanfläktar i diskussionen om vår utlandshjälp. Debatten under hösten har säkert givit värdefulla lärdomar och haft sin positiva verkan. Den har medfört

Ang. internationell biståndsverksamhet
en utredning och en organisatorisk upp-
rustning, som i dag kommer att bekräftas. Detta bör rimligen ge förutsättningar för en ökning i snabbare takt av vår utlandshjälp på väg fram emot den mångomtalade enprocentandelen av nationalinkomsten, som hägrar som ett mål.

Det är naturligtvis en risk, att den enighet, som nu uppstått kring de stora linjerna i u-hjälpen, kommer att leda till minskat intresse, minskad debatt och minskad intresset i resonemanget kring u-hjälpen och därmed också en avslappning i den allmänna opinionens intresse. Jag vill därför särskilt gärna trycka på behovet av att NIB får en uppräckning och att en stark satsning sker på dess informationsverksamhet. Jag är glad över att statsrådet Ulla Lindström så bestämt hävdar kravet på en öppen och fyllig utåtriktad information, och jag tror det är värdefullt att detta har sagts med instämmande av statsutskottet, när just i dessa dagar styrelsen håller på att överlägga om informationsverksamhetens närmare utformning. Jag tror det är värdefullt att det har fastslagits, att det skall vara en aktiv, fyllig och öppen informationsverksamhet som bedrivs av NIB. Det är den rätta platsen för att driva fram en stimulerande debatt och inspirera till opinionsbildning.

Däremot är det med undran som man i utskottets utlåtande på olika punkter ser uttalanden, som jag skulle vilja beteckna som präglade av en särskild svenskhet. Det gäller i någon mån vad föredragande statsrådet säger om Särskilda fonden, vilket har refererats på s. 4 och fått instämmande av statsutskottet. Där har det pekats på hur Sverige svarar för 7 procent av bidragsbeloppen till Särskilda fonden, men t. ex. endast svarar för 1,5 procent av utrustningen, 2 procent av värdesumman för kontrakten med entreprenörer o. s. v. Jag erinrar också om vad statsutskottet säger på s. 19 och som handelsministern just erinrade om. Där är

Ang. internationell biståndsverksamhet

man inne på tanken att förknippa svensk kapitalexport med en bundenhet till den svenska företagsamhetens produkter. Det föreligger en officiell folktopartimotion, i vilken föreslås att man skall koncentrera den svenska utlandshjälpen till länder, där svensk exportindustri och mission redan har etablerat kontakter.

Inför sådana tankegångar blir man nog något undrande. Det verkar som om en ny ton har kommit in i debatten. Det är naturligtvis lämpligt och bra om man kan ha en naturlig samverkan mellan stat, exportintressen och svenska företag i utlandet, om nämligen syftet är detsamma, att främja det underutvecklade landet. Detta måste alltid vara det primära syftet: att hjälpa landet.

Svenska företag kan självfallet göra viktiga kommersiella insatser, och staten bör i all möjlig mån underlätta detta inom ramen för vår traditionella handelspolitik. Men syftet med u-hjälpen kan inte primärt vara att underlätta för svenska exportvaror att finna en marknad. Företagens syfte är att göra affärer, att göra vinst. Det är legitimt. Men statens insatser måste utgå från mottagarlandets behov, osjälviskt och utan hänsyn till nationella intressen och vinstsynpunkter. Det finns alltför mycket sammankoppling redan mellan de stora industriländernas utlandshjälp och de nationella ekonomiska intressena, där man knyter villkor om leveranser, entreprenörer o. s. v. till sin hjälp. Det är minst av allt önskvärt, att vi slår in på den vägen. Det är tacknämligt att handelsministern nu erinrade om den viktiga principiella deklARATION, som tidigare godtagits på finansministerns förslag.

Jag nämner inte detta för att det skulle föreligga några allvarliga tendenser — det är snarare fråga om risker. Men uttalanden i motioner som lämnats och uttalanden som görs i utlåtandet har jag funnit böra motivera ett varningens ord.

På samma sätt skulle jag vilja resa ett frågetecken när det gäller missionen. Även med risk att bli missförstådd vill jag säga, att det icke skulle vara lämpligt att med öppna ögon traska in i och göra en alltför långt gående sammankoppling mellan statens u-hjälp och missionens motsvarande arbete. I viss grad, på vissa punkter, i vissa länder kan det vara lämpligt att så sker. Missionen arbetar med hälsovård och socialvård — naturligtvis med evangelisering i bakgrunden och som yttersta syfte — men dess insats särskilt när det gäller hälsovården sammanfaller åtminstone delvis med syftet för vår utlandshjälp. En fruktbarande samverkan kan alltså ske punktvis, men den har sin självfallna begränsning.

Jag tycker det är mycket lämpligt, att utskottet icke har accepterat den motion man från högerhåll lagt fram med begäran om att 10 miljoner kronor från NIB skulle överföras till missionen. Sådana propäer måste man starkt ifrågasätta lämpligheten av.

Det skulle på ett olyckligt sätt binda vår bilaterala hjälp och ge den godtycklig karaktär, om man alltför mycket sammankopplade den statliga u-hjälpen dels med det kommersiella bistånd, som går genom exportindustrien och företagen i utlandet, dels med missionen, eller bådadera. Även här är det klokt att söka skapa en rationell arbetsfördelning, alltefter parternas syften, utgångspunkter och förutsättningar. Självfallet måste den statliga utgångspunkten alltid vara vad som är bäst och mest angeläget för mottagarlandet.

Jag har till slut, herr talman, en önskan eller kanske fastmer en undran, som jag riktar till statsrådet Lindström och de vederbörande som har dessa uppgifter att sköta på högsta nivå. Det är en fråga om det är möjligt för Sverige att göra fler insatser för att främja jordbrukets utveckling i u-länderna. För överskådlig framtid måste jordbruket vara den absolut viktigaste och allt överskuggande källan till arbete, för-

sörjning, hälsa och ekonomisk utveckling i de flesta av de underutvecklade länderna. En färsk erinran har vi fått denna vecka genom professor Gunnar Myrdals nya bok. Det är därför naturligt att man frågar sig — fastän vi satsar på de viktiga områdena undervisning och hälsovård — om inte vi skulle ha möjligheter att göra väsenliga punktinsatser, kanske i stil med dem som gjorts av Sverige på veterinärutbildningens område. Jag tänker särskilt på de kurser, som har ordnats här och som haft stor betydelse för den indiska veterinärutbildningen.

Jag ställer detta mera som en fråga, ty jag kan för litet om dessa ting, men jag tror det vore angeläget med en närmare prövning av den aspekten.

Det hade varit tilltalande, herr talman, om utskottet hade åtminstone andats något större otålighet över nuvarande ökningstakt i u-landshjälpen. Jag hoppas den organisatoriska förstärkning som nu sker skall ge bättre förutsättningar, och att därmed regeringen och — får jag anta — även riksdagen tar dessa gynnsamma möjligheter till vara.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr UNDEŃ (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet i anledning av några uttalanden, som herr Per-Olof Hanson gjorde i sitt första inlägg i denna debatt. Det var när han framförde sitt klander mot regeringen för att den inte hade fått till stånd ett provisoriskt garantisystem mot politiska omvälvningar i främmande länder, dit vi exporterar våra produkter.

Jag fick intrycket att herr Hanson betraktade det som en ordningsfråga, en lagstiftningsfråga, att inrätta ett dylikt garantisystem, och han kunde inte nog uttala sitt klander mot regeringen för att den inte redan kommit till ett resultat i den frågan.

Ang. internationell biståndsverksamhet

Det kom inte fram det allra minsta uttryck för vad det är för ekonomiska risker, som ett sådant försäkringssystem skulle medföra.

En sak är det om ett garantisystem kommer till stånd, vari ett stort antal stater är med och hjälper till att bära riskerna. Ett sådant system, om det nu kan genomföras, är ett sunt system. Men en helt annan sak är det, om vi skulle ha ett nationellt svenskt försäkringssystem. Det skulle betyda att staten utan vidare lyfter av riskerna för investeringskapitalet i u-länder, dit vi exporterar produkter. Det kan bli högst betydande belopp, och det kan också kanske minska ansvaret hos det enskilda näringslivet när det gäller att planera sin export till länder, där förhållandena är oroliga och där det kan väntas omvälvningar om olyckan är framme.

Sverige har ju erfarenheter från tidigare perioder av förluster av investeringskapital till utlandet. Dessa tidigare förluster försöker vi om möjligt få ersätta. Det har ofta gått till på det viset, att en omvälvning har skett och en ny regering har kommit till, som principiellt har en annan inställning till det enskilda kapitalet och som förklarar sig obunden av de förpliktelser som en föregående regim iklätt sig.

Hittills har detta varit det enskilda näringslivets egna förluster, men staten har ändå fått komma in och hjälpa till och klara upp sådana frågor. Vid handelsavtal med länder, dit vi exporterat investeringskapital, har det inte så sällan hänt, att vi fått göra uppoffringar på andra punkter för att kunna få någon återbetalning på eftersläpande skulder från sådana länder till svenska industriidkare. Visserligen har alltså det enskilda näringslivet helt och hållet ansvaret för investeringarna och har fått bära den direkta förlusten — det har också kunnat göra det eftersom man har gjort stora vinster på investeringar i länder med oroliga politiska förhållanden — men det har dock inte

Anslag till Förenta Nationernas Särskilda fond

kunnat undvikas att vi, när vi sedan i ett annat läge har velat göra handelsavtal med sådana länder, för att kunna få någon avbetalning i samband med handelsuppbyggelsen har fått göra uppoffringar, som har drabbat den nya normala handeln.

Jag vill naturligtvis inte motsätta mig en utredning av denna fråga, men jag skulle vilja varna — om det nu behövs — för några förhastade garantiåtaganden från den svenska statens sida när det gäller investeringskapital, som har tillhandahållits av det enskilda näringslivet. Det är mycket viktigare att verka för ett internationellt system med så många deltagande stater som möjligt än att skapa och improvisera ett nationellt svenskt försäkringssystem i all hast mot politiska revolutioner i utlandet.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Vi skulle hamna i en mycket lång diskussion, om vi fördjupade oss i tekniska detaljer om hur en sådan investeringskyddsgaranti skulle utformas, vare sig det sker på multilateral eller bilateral bas. Får jag erinra om att vi i vårt land redan i princip har knäckt en fråga, som är inbyggd i det hela, genom att vi har givit speciella villkor för exportkreditgarantier för u-länderna. Det är inget unikt att försöka gå sådana vägar.

Jag håller med om att det vore en bättre och mer tillfredsställande lösning — »sundare», som herr Undén sade — i den mån detta kan klaras på multilateral väg. Eftersom den vägen har visat sig så utomordentligt svårframkomlig att vi ännu, trots mer än tio års arbete, inte har kommit till någon lösning, så finns det väl skäl att allvarligt pröva frågan om att lösa detta på nationell bas, i väntan på de multilaterala lösningar vi hoppas skall komma.

Jag konstaterar avslutningsvis, herr talman, att många länder har gått på den vägen därför att den multilaterala ännu inte visat sig framgångsrik. Var-

för skulle inte Sverige då också kunna göra det? Så omöjligt vore det inte, om vi verkligen tar upp en ordentlig kamp med de tekniska problemen.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3**Anslag till Förenta Nationernas Särskilda fond**

I denna punkt hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 359, av herrar Lager och Adolfsson, samt II: 425, av herr Hagberg m. fl., såvitt nu vore i fråga, till Förenta Nationernas Särskilda fond för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 42 400 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 359 och II: 425 hade anhållits, utom annat, att riksdagen måtte fördubbla ifrågavarande anslag i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr LAGER (k):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionsparet I: 359 och II: 425.

Herr andre vice talmannen IVAR JOHANSSON (cp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Anslag till nämnden för internationellt bistånd (NIB)*Punkten 4***Anslag till Förenta Nationernas barnfond (UNICEF)**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Förenta Nationernas barnfond (UNICEF) för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 3 900 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels de likalydande motionerna I: 359, av herrar *Lager* och *Adolfsson*, samt II: 425, av herr *Hagberg m. fl.*,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Thorsten Larsson* (I: 464) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Grebäck* och *Gustafsson* i Kårby (II: 554).

I motionerna I: 359 och II: 425 hade yrkats, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen skulle fördubbla ifrågavarande anslag i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 359 och II: 425, såvitt nu vore i fråga, till Förenta Nationernas barnfond (UNICEF) för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 3 900 000 kronor;

II. att motionerna I: 464 och II: 554 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **LAGER** (k):

Herr talman! Jag har här samma yrkande som i den föregående punkten.

Herr andre vice talmannen **IVAR JOHANSSON** (cp):

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vartdera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

Sedermera gjordes enligt de avseende mom. I framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 359 och II: 425 i förevarande del; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Härefter bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. II hemställt.

Punkterna 5 och 6

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 7***Anslag till nämnden för internationellt bistånd (NIB)**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 3 januari 1964 förordade ändringar i personalförteckningen för nämnden för internationellt bistånd, dels godkänna av statsrådet förordad avlöningsstat för nämnden för internationellt bistånd, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65, dels ock till Nämnden för internationellt bistånd (NIB): Avlöningar för nämnda budgetår anvisa ett förslagsanslag av 2 614 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehått

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Segerstedt Wiberg* (I: 252) och den andra inom andra kammaren av fröken *Elmén* (II: 308),

Anslag till nämnden för internationellt bistånd (NIB)

dels de likalydande motionerna I: 465, av herr *Lundström m. fl.*, och II: 559, av herr *Ohlin m. fl.*, i vilka hemställts bland annat att riksdagen måtte

a) dels besluta bemyndiga Kungl. Maj:t att fastställa personalstat för nämnden för internationellt bistånd inom en kostnadsram som vore 200 000 kronor större än enligt Kungl. Maj:ts förslag, dels besluta höja anslaget till Ersättningar till expertis och tillfällig arbetskraft med 150 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag till 400 000 kronor, dels ock i anledning härav till Nämnden för internationellt bistånd (NIB): Avlöningar för budgetåret 1964/65 under tredje huvudtiteln anvisa ett i jämförelse med Kungl. Maj:ts förslag med 350 000 kronor förhöjt förslagsanslag om inalles 2 964 000 kronor;

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att det svenska bilaterala u-landsbiståndet borde så långt som möjligt koncentreras till länder och regioner, med vilka Sverige, t. ex. genom industrien eller missionen, redan hade etablerat kontakter;

c) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande lämpliga vägar att förbättra granskningsmöjligheterna och möjligheterna till värdering från effektivitetssynpunkt (s. k. evaluering) av u-landsbiståndet,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Sundin* och *Jonasson* (I: 467) samt den andra inom andra kammaren av herr *Fälldin m. fl.* (II: 553), i vilka föreslagits bland annat, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om prövning av lämpliga vägar att förstärka riksdagens granskningsmöjligheter samt möjligheterna till värdering ur effektivitetssynpunkt av u-landsbiståndet,

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Virgin m. fl.* (I: 470) och den andra inom andra kammaren av herr

Heckscher m. fl. (II: 556), i vilka anhållits, utom annat, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa a) om skyndsamt utredning angående biståndsverksamhetens administration, planläggning och inriktning;

b) om att statskontoret fortlöpande måtte få i uppdrag att granska den av nämnden för internationellt bistånd (NIB) bedrivna biståndsverksamheten i vad avser dess fältprojekt.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt,

I. att motionerna I: 252 och II: 308, i vad de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 465 och II: 559, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för nämnden för internationellt bistånd, som föranleddes av vad föredragande statsrådet föreslagit i statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 3 januari 1964;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för nämnden för internationellt bistånd, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

c) till Nämnden för internationellt bistånd (NIB): Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 2 614 000 kronor;

III. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 465 och II: 559, I: 467 och II: 553 samt I: 470 och II: 556, nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande frågan om förstärkning av granskningsmöjligheterna och möjligheterna till evaluering av u-landsbiståndet;

IV. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 465 och II: 559 samt I: 470 och II: 556, i skrivelse till Kungl.

Anslag till nämnden för internationellt bistånd (NIB)

Maj:t giva till känna vad utskottet i punkten anført rörande biståndsverksamhetens geografiska inriktning m. m.;

V. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 470 och II: 556, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i punkten anført rörande biståndsverksamhetens administration och planläggning.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Johannes Andersson*, *Per-Olof Hanson* och *Harry Carlsson*, fröken *Elmén* samt herr *Löfroth*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 465 och II: 559, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för nämnden för internationellt bistånd, som föranleddes av vad föredragande statsrådet i statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 3 januari 1964 och reservanterna anført;

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att, i enlighet med vad statsrådet i förenämnda statsrådsprotokoll och reservanterna förordat, inom en kostnadsram av 2 964 000 kronor fastställa avlöningsstat för nämnden för internationellt bistånd, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1964/65;

c) till Nämnden för internationellt bistånd (NIB): Avlöningar för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 2 964 000 kronor.

Herr **HANSON, PER-OLOF**, (fp):
Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr andre vice talmannen **IVAR JOHANSSON** (cp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan komme att framställas först särskilt beträffande mom. II samt därefter särskilt i fråga om utskottets hemställan i övrigt.

Därefter gjorde herr talmannen jämlikt de rörande mom. II förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Hanson, Per-Olof*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 53 punkten 7 mom. II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Hanson, Per-Olof*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 93;

Nej — 18.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i övrigt hemställt i denna punkt.

Punkterna 8—17

Vad utskottet hemställt bifölls.

Herr TALMANNEN yttrade:

Jag ber att få lämna ett par meddelanden angående arbetet under återstoden av vårsessionen.

En preliminär plan för behandling i kamrarna av utskottsutlåtanden från och med den 28 ds till vårsessionens slut har uppgjorts och utdelats till ledamöterna. I planen har upptagits samtliga till utskotten hittills remitterade ärenden som avses skola avgöras under vårsessionen. Ytterligare några propositioner kan komma att avlämnas och föranleda behandling under våren.

Ärendena har i planen upptagits på det första arbetsplenium då de med hänsyn till av utskotten avsedd bordläggning formellt kan behandlas i kamrarna. En del ärenden kan i praktiken komma att bli behandlade på senare tidpunkt. Exempelvis kommer samtliga för tisdagen den 28 ds upptagna ärenden ej att behandlas på tisdagen utan en del måste uppskjutas till onsdagen. Även i övrigt kan omkastningar komma att ske så att en del ärenden tages tidigare och andra senare än enligt planen. Särskilt bör framhållas, att sådana förskjutningar torde komma att ske i sessionens slutskede. Riksdagsarbetet torde i enlighet med tidigare delad preliminär tidsplan få fortgå under hela maj månad.

I samband med planens uppgörande har undersökts möjligheterna att under återstoden av vårsessionen undvika dels nattplena och dels kvällsplena fredagar. En plan har uppgjorts och utdelas just nu. Av planen framgår att jag räknar med att plena ej skall hållas längre än till kl. 23.00 och att fredagsplena skall

avslutas i allmänhet kl. 18.00. Jag hänvisar i övrigt till den utdelade planen. Begränsningen av plenas längd medför att ärenden kan få överskjutas till nästa arbetsplenium i större omfattning än som hittills tillämpats.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 142, i anledning av väckta motioner om upphävande av bestämmelserna om minimimått på torsk;

nr 143, i anledning av väckta motioner angående förarbevis vid passage-rarbefordran med motorbåt; och

nr 144, i anledning av väckta motioner om förenkling av fastighetsböckerna.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 154, i anledning av väckta motioner om lagstadgad skyldighet för politisk organisation att offentligt redovisa sin finansiering; och

nr 155, i anledning av väckta motioner angående traktamentsersättningen till ledamot av jury i tryckfrihetsmål.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 151, med förslag till lag angående tillägg till lagen den 28 april 1949 (nr 183) om flottningen i Torne och Muonio gränsälvar.

Anmälades och bordlades

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1964/65 inom socialdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till Svenska vanförevårdens centralkommitté för vissa byggnadsarbeten;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1964/65 till vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1964/65 till civilförsvaret m. m.;

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1964/65 till frivilligt folkbildningsarbete, ungdomsverksamhet m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 63, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1964/65 till Utställningar av svensk konst i utlandet;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av väckta motioner angående val av huvudmän i sparbank; samt

nr 26, i anledning av väckta motioner om viss utredning rörande oljehandeln, m. m.;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade beräkningsgrunder för löneavdrag vid arrest och disciplinbot; samt

nr 23, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om behandling i fångvårdsanstalt, dels ock i ämnet väckta motioner;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 43, i anledning av väckt motion om införande i arbetarskyddslagen av bestämmelser om minimitemperatur för arbetslokal;

nr 44, i anledning av väckt motion om översyn av bestämmelserna rörande utfärdande av recept;

nr 45, i anledning av väckta motioner angående märkningen av läkemedel; samt

nr 46, i anledning av väckt motion angående almanacksprivilegiet;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av väckt motion om viss skärpning av förbudet mot användande av otillåtna jaktmetoder;

nr 27, i anledning av väckta motioner angående stängselskyldigheten för järnväg;

nr 28, i anledning av väckta motioner angående jakten på rådjur; samt

nr 29, i anledning av väckt motion angående bostadsförhållandena i Sverige för i utlandet tjänstgörande svenska medborgare; ävensom

allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av väckta motioner om kompensation till kommuner med fritidsbebyggelse; samt

nr 22, i anledning av väckt motion om ersättning av statsmedel för skada på kommunal egendom.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 798, av herr *Dahlberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 138, angående studiesocialt stöd till studerande ungdom;

nr 799, av herr *Pettersson, Harald, m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 138, angående studiesocialt stöd till studerande ungdom;

nr 800, av herr *Wirmark m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 138, angående studiesocialt stöd till studerande ungdom;

nr 801, av herr *Akesson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 138, angående studiesocialt stöd till studerande ungdom;

nr 802, av herr *Dahlberg m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140, med förslag till vissa grundlagsändringar;

Meddelande ang. enkla frågor

nr 803, av herr *Enarsson* och herr *Petersson, Per*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140, med förslag till vissa grundlagsändringar;

nr 804, av herrar *Lager* och *Adolfsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140, med förslag till vissa grundlagsändringar;

nr 805, av herr *Svanström m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140, med förslag till vissa grundlagsändringar; och

nr 806, av fru *Carlqvist m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 141, angående ändrad organisation av postverket, m. m.

Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla frågor framställdes, nämligen

den 23 april

av herr *Skårman* (fp) till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet: »Har Herr Statsrådet uppmärksammat den uppgift som lämnas i arbetsmarknadsstyrelsens i år utkomna handbok 'Studievägar på högstadiet' (sid. 47) angående teckningsämnet, enligt vilken detta ämne hänfördes enbart till hobbyverksamhet, och anser Herr Statsrådet att den av styrelsen lämnade uppgiften står i överensstämmelse med grundskolans målsättning såsom denna

kommit till uttryck i läroplanerna?»; ävensom

den 24 april

av herr *Sundin* (cp) till statsrådet fru Lindström: »Vill Fru Statsrådet redogöra för hur de allmänna barnbidragens nuvarande ekonomiskt utjämnande effekt mellan barnfamiljer och andra förhåller sig till motsvarande effekt vid tidpunkten för de allmänna barnbidragens införande?»;

av herr *Dahlén* (fp) till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet: »Vill regeringen medverka till att den parlamentariska kommissionens rapport i Wennerströmmaffären tryckes i samma skyndsamma former som juristkommissionens rapport, så att den snabbt kan stå till förfogande för allmänheten?»; samt

av herr *Åkerlund* (h) till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet: »Avser Herr Statsrådet att besvara min med första kammarens tillstånd den 11 februari i år avgivna interpellation angående sammanslagning till kommunblock?»;

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.36.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Måndagen den 27 april

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollet för den 21 in-
nevarande månad.

Föredrogs och hänvisades till behand-
ling av lagutskott Kungl. Maj:ts propo-
sition nr 151, med förslag till lag an-
gående tillägg till lagen den 28 april
1949 (nr 183) om flottningen i Torne
och Muonio gränsälvar.

Föredrogs och hänvisades
motionerna nr 798—801 till särskilda
utskottet,

motionerna nr 802—805 till konstitu-
tionsutskottet och
motionen nr 806 till statsutskottet.

Föredrogs och bordlades ånyo stats-
utskottets utlåtanden nr 5 och 57—62
samt memorial nr 63, bankoutskottets
utlåtanden nr 25 och 26, första lagut-
skottets utlåtanden nr 22 och 23, andra
lagutskottets utlåtanden nr 43—46, tred-
je lagutskottets utlåtanden nr 26—29
ävensom allmänna beredningsutskottets
utlåtanden nr 21 och 22.

På framställning av herr talmannen
beslöts att statsutskottets utlåtande nr 5
skulle sättas sist å föredragningslistan
för morgondagens sammanträde.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr
11, i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
sition med förslag till lag angående änd-
ring i lagen om val till riksdagen m. m.
jämte i ämnet väckta motioner; samt

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till stämpel-
skatteförordning, m. m., såvitt propo-
sitionen hänvisats till bevillningsutskot-
tet, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till förordning
om ändring i skogsvärderingsinstruktio-
nen den 1 juni 1951 (nr 440), m. m.,
jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till förordning
om ändrad lydelse av 5 § 1 mom. tull-
taxeförordningen den 13 maj 1960
(nr 391), m. m.

Anmälades och bordlades följande un-
der sammanträdet till herr talmannen
avlämnade motioner:

nr 807, av herr *Andersson, Torsten*,
m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts pro-
position nr 138, angående studiesocialt
stöd till studerande ungdom;

nr 808, av herr *Dahlén*, i anledning
av Kungl. Maj:ts proposition nr 138, an-
gående studiesocialt stöd till studerande
ungdom;

nr 809, av herr *Hanson, Per-Olof*, i an-
ledning av Kungl. Maj:ts proposition nr
138, angående studiesocialt stöd till stu-
derande ungdom;

nr 810, av herr *Lundström m. fl.*, i an-
ledning av Kungl. Maj:ts proposition nr
138, angående studiesocialt stöd till stu-
derande ungdom;

nr 811, av fröken *Mattson*, i anled-
ning av Kungl. Maj:ts proposition nr
138, angående studiesocialt stöd till stu-
derande ungdom;

nr 812, av herrar *Nyman* och *Dahlén*,
i anledning av Kungl. Maj:ts propo-
sition nr 138, angående studiesocialt stöd
till studerande ungdom;

nr 813, av herr *Virgin m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 138, angående studiesocialt stöd till studerande ungdom;

nr 814, av herr *Jacobsson, Gösta*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140, med förslag till vissa grundlagsändringar;

nr 815, av herr *Larsson, Thorsten*, och herr *Mattsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140, med förslag till vissa grundlagsändringar;

nr 816, av herr *Larsson, Thorsten*, och herr *Mattsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140, med förslag till vissa grundlagsändringar;

nr 817, av herr *Larsson, Thorsten*, och herr *Mattsson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140, med förslag till vissa grundlagsändringar;

nr 818, av herr *Lundström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140, med förslag till vissa grundlagsändringar;

nr 819, av herr *Lundström*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 140, med förslag till vissa grundlagsändringar;

nr 820, av fröken *Stenberg* och herr *Arvidson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 141, angående ändrad organisation av postverket, m. m.; samt

nr 821, av herr *Ottosson*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 146, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 3 §§ lagen den 14 oktober 1939 (nr 727) om förbud mot arbetstagares avskedande med anledning av värnpliktstjänstgöring m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.12.

In fidem
Solveig Gemert

Tisdagen den 28 april

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Ang. de allmänna barnbidragens ekonomiskt utjämnande effekt

Statsrådet fru LINDSTRÖM erhöll ordet för att besvara herr Sundins fråga angående de allmänna barnbidragens ekonomiskt utjämnande effekt, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 24 april, och anförde:

Herr talman! Herr Sundin har bett mig redogöra för hur de allmänna barnbidragens nuvarande ekonomiskt utjämnande effekt mellan barnfamiljer och andra förhåller sig till motsvarande effekt vid tidpunkten för de allmänna barnbidragens införande.

Som svar på detta vill jag erinra om att sedan barnbidragen infördes år 1948 har de höjts i flera omgångar för att följa penningvärdeutvecklingen och förskjutningar inom skattesystemet — under senare år förskjutningar från direkt till indirekt skatt. Dessa höjningar av barnbidragen har utöver komensation för penningvärdeförändringarna även räckt till att följa standardutvecklingen ett gott stycke på väg. Vid årsskiftet i år skulle ett barnbidrag på 740 kr. ha gett full täckning för den allmänna standardhöjningen under de femton år, som barnbidragen existerat. Med riksdagens beslut förra veckan om en höjning av barnbidragen till 700 kr. fr. o. m. 1 juli i år får man alltså en ganska nära överensstämmelse med standardutvecklingen — det skiljer bara på högst 50 kr. per år räknat.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! När jag tackar för svaret vill jag allra först fråga statsrådet,

varför man i detta svar drar växlar på beslut som skall träda i kraft den 1 juli. Om man gör jämförelsen vid årsskiftet var barnbidragen 550 kronor per barn och år, och då blir skillnaden väsentligt större än den som angavs i svaret.

Vidare vill jag fråga statsrådet, på vilket sätt man har räknat ut att barnbidraget med konsumtionsprisindex som grund och med ett normalindex i vad det gäller standardutvecklingen och lönerna skulle uppgå till en summa av 770 kronor. Jag har nämligen sedan jag läst svaret låtit en expert räkna på det, och jag förstår att statsrådet har använt sig av samma principer som jag har gjort. Men jag har kommit fram till en siffra som ligger vid 870 kronor. Det är dessa två saker jag skulle vilja påpeka.

Sedan, herr talman, skulle jag vilja ställa en fråga till. När frågan om barnbidragen var uppe till behandling vid föregående års riksdag i denna kammar och i medkammaren och det från centerpartiets sida begärdes ett barnbidrag på 700 kronor, vilket motsvarar det som skall träda i kraft den 1 juli i år, fick vi inte stöd vare sig från fru statsrådet eller regeringen eller socialdemokratien i övrigt. Vad var anledningen härtill?

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Herr Sundin vill veta hur man räknat ut den uppgift som jag nämnde — det var för övrigt 740 kronor och inte 770.

Det går så till att man ställer barnbidragen i relation dels till konsumentprisindex — då mäter man penningvärdeförändringen — och dels till konsumtionsindex, då standarden mäts i privat konsumtion per invånare och i lö-

Ang. tryckning av den parlamentariska kommissionens rapport i Wennerström-affären

pande priser. Att den uträkning jag gav är riktig kan herr Sundin förvissa sig om i ett PM, som blir offentligt i morgon.

Jag vill vidare säga till herr Sundin som svar på hans andra fråga, att jag ingalunda kan godta en sådan uppfattning som att regeringspartiet inte skulle vara lika barnvänligt som någonsin herr Sundin och hans parti varit — i år eller i fjol. Men om man har ansvaret för att våra skattemedel skall räcka till fördelning på *alla* grupper, kan man inte tillgodose *alla* intressen på en gång. I fjol räckte inte pengarna till för en höjning av barnbidragen. I år är det barnfamiljernas tur.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Det är möjligt att jag kan få ta del av den uträkning, som ligger till grund för detta svar, men om man bara gör en rent realistisk beräkning av hur utslaget skulle ha varit och tar hänsyn till konsumentprisindex och till den löneutveckling och standardlyftning som skett sedan 1948, när barnbidragen infördes, och tar medeltalet av vad som var medelinkomsten 1948 och vad som var medelinkomsten 1963 och lägger ihop de två faktorerna, så kommer man enligt mitt sätt att räkna fram till en summa av 870 kronor. — I detta sammanhang vill jag be statsrådet om överseende för att jag räknade upp det av statsrådet nämnda beloppet med 30 kronor.

Låt mig sedan, herr talman, när statsrådet Lindström här påstår att socialdemokratien skulle vara lika barnvänlig som exempelvis centerpartiet, än en gång påminna om den motion i frågan som lämnades av centerpartiet — och varför i sammanhanget också inte tänka på den reservation som avlämnades av folkpartiet och centerpartiet vid föregående års riksdag — samt få ställa ännu en fråga, nämligen denna: Var budgeten svagare förra året än den budget som regeringen presenterat detta år?

Statsrådet fru LINDSTRÖM:

Herr talman! Herr Sundin glömmer att även barnfamiljerna fått del av real-löneförbättringen, när han kommer med de olika faktorerna i sin uträkning. Under den senaste tioårsperioden har reallönerna för hela befolkningen — även de familjer som har barn — ökats med vid pass 30 procent. Herr Sundin kommer nog att få se att hans uträkning var litet vidlyftig.

Vad beträffar den sista frågan är det inte min sak att besvara den. Den frågan får han ställa direkt till finansministern när vi diskuterar kompletteringsbudgeten om några veckor. Då får han nog ett rejält svar.

Herr SUNDIN (cp):

Herr talman! Det allra sista var för mig det allra intressantaste. Med det råd jag har fått av statsrådet skall jag, herr talman, låta mig nöja tills saken skall diskuteras vid nästa tillfälle.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. tryckning av den parlamentariska kommissionens rapport i Wennerström-affären

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet KLING erhöll ordet för att besvara herr *Dahléns* fråga angående tryckning av den parlamentariska kommissionens rapport i Wennerström-affären, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 24 april, och ytttrade:

Herr talman! Herr Dahlén har frågat, om regeringen vill medverka till att den parlamentariska nämndens rapport i Wennerström-affären tryckes i samma skyndsamma former som juristkommissionens rapport, så att den snabbt kan stå till förfogande för allmänheten.

Svaret är ja.

Om översiktlig planering rörande främst kusttrakternas användning för fritidsbebyggelse eller industri

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret. Det var tillfredsställande.

Jag tror att kammaren skulle med intresse höra ett svar också på en kompletterande fråga. Det har uppgivits att kommissionen skulle överlämna sitt betänkande i dag — det är kanske redan gjort — och att regeringen i går lär ha fått ett förhandsexemplar. Hur bedömer statsrådet frågan om frisläppandet av kommissionens rapport? Kan statsrådet svara på om publicering kan komma att ske i dag eller i morgon?

Herr statsrådet KLING:

Herr talman! Av tekniska skäl går det tyvärr inte att få fram en stencilupplaga i dag, men jag räknar med att den skall finnas tillgänglig i morgon eftermiddag.

Herr DAHLÉN (fp):

Herr talman! Jag noterar med tillfredsställelse att skyndsamheten kommer att fortsätta även på denna punkt.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Om översiktlig planering rörande främst kusttrakternas användning för fritidsbebyggelse eller industri

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet SKOGLUND erhöll ordet för att besvara herr Skårmans fråga om översiktlig planering rörande främst kusttrakternas användning för fritidsbebyggelse eller industri, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 17 april, och anförde:

Herr talman! Herr Skårman har frågat mig när jag ämnar taga initiativ till en översiktlig riksplanering av i första hand våra kusttrakter, så att i grova drag besked kan lämnas om vil-

ka områden som enbart lämpar sig för fritidsbebyggelse, som bör naturskyddas, som möjligen kan komma i fråga för industrilokalisering och som direkt är lämpade för oljehamnar och raffinaderier, tyngre industri etc., varigenom man skulle kunna undgå sådana ingrepp och motsättningar som aktualiserats på flera ställen, nu senast i fråga om planerad massafabrik i Halland.

Jag måste säga, herr talman, att frågan är av den beskaffenhet och storleksordning att den ju näppeligen hör hemma i det frågeinstitut, som vi just nu tillämpar. Herr Skårman har nämligen tagit upp en fråga av mycket stor räckvidd. Utan tvivel skulle det vara värdefullt med en översiktlig riksplan för användningen av våra kustområden.

Planeringen för användningen av marktillgångarna är emellertid i första hand en kommunal angelägenhet enligt gällande lagstiftning. Kommunerna upprättar översiktliga generalplaner och utför den interkommunala översiktsplanering som sker i regionplanens form, även om staten har viss insyn och lämnar ekonomiskt bidrag.

Ett omfattande kunskapsmaterial om de förhållanden herr Skårman avser finns redan samlat i kustkommunernas generalplaner och i de regionplaner som omfattar kustbygder. Det är emellertid otvivelaktigt så att den interkommunala översiktsplaneringen i många fall inte förts fram tillräckligt långt. Planering i väsentligt större enheter kan ifrågasättas för att ge underlag för den kommunala planeringen, för lokaliseringen och för markförvärv.

Ett omfattande riksplaneringsarbete bedrivs redan av ett stort antal statliga organ t. ex. i fråga om vägar, högre undervisning och sjukvård. Vad som här främst förefaller angeläget är att samordna planeringen på de olika områdena och göra det framkomna materialet lättare tillgängligt. Värdefulla uppslag till utrednings- och samordnings-

Ang. ämnet teckning i grundskolans högstadium

åtgärder väntar jag under det här året bl. a. genom 1962 års fritidsutredning och 1951 års byggnadsbesparingsutredning.

Herr SKÄRMAN (fp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet få framföra mitt tack för det mycket utförliga svar jag har fått på min fråga. Jag är nog villig att erkänna att frågan är av den stora vidd och betydelse att man kanske inte skulle räkna den som »enkel fråga».

I första hand har min fråga föranletts av ett opinionsmöte som hölls i Borås den 8 april och var besökt av inte mindre än 800 personer. Det gällde Södra Sveriges skogsägares förbunds avsikt att förlägga en sulfatmassfabrik vid norra stranden av Klosterfjorden i Värö kommun.

Men vi har haft mycket stora konflikter även i andra avseenden på Västkusten. Jag vill erinra om hur det gick när Esso ville anlägga en fabrik vid Stenungsund.

Vidare har vi den av BP planerade anläggningen av ett storraffinaderi på Hisingen. Vid ett diskussionsmöte som hölls i Göteborg för ett par år sedan gällde frågan att förlägga raffinaderiet till antingen Tjolöholm söder om Kungsbacka eller Kode i Bohuslän. Vid detta möte blev det mycket tråkiga diskussioner. Göteborgarna, som slog vakt om sina fritidsintressen, beskyldes för att själva vilja ha en industri med de sorger och bekymmer som detta kan medföra. Fabriken håller nu på att komma till Hisingen under protester från Volvo.

De flesta kommuner, som har en generalplan, kan säga en industrikund, som anmäler intresse för etablering eller utvidgning och frågar efter en tomt, var det finns möjlighet att få en sådan. Men om det är en stor utländsk koncern, som vill anlägga t. ex. en petrokemisk industri, eller skogsägarintressen av samma storlek som i Väröfallet, som uppträder, då finns det ingen rikspla-

nering, som man kan hänvisa dem till. Dessa intressen får försöka köpa mark, där sådan erbjudes, och binder sig ganska hårt redan i början och sedan uppstår dessa stridigheter.

Fritidsintressena har ju tidigare kanske haft en underordnad betydelse och fått vika, men de har med det växande välståndet fått allt större förstärkelse. Enligt min mening gäller det här en fråga av allra största betydelse, och det är en fråga som verkligen bör ligga på regeringsplanet, att här få till stånd en sammanfattande riksplanering, så att man vid sådana tillfällen som jag tidigare nämnt kunde hänvisa industrintressenterna till lämpliga områden och därmed skydda fritidsområden och naturskyddsområden. Det är många personer, som har lagt ned sparat kapital och hela sitt intresse på att skaffa sig en vrå för rekreation. I fall, som inträffat så många gånger under den senaste tiden, får dessa människor ju sina fritidsintressen skadade och deras förtroende för samhället rubbas.

Jag tackar dock för svaret. Jag hoppas att det snart skall följas av en översiktlig riksplanering, så att vi kan hänvisa olika intressen till områden, som är lämpliga, och att sedan sådan hänvisning skett berörda intressen får sitta i orubbade bo.

Överläggningen ansågs härmed slutförd.

Ang. ämnet teckning i grundskolans högstadium

Herr statsrådet HERMANSSON erhöll ordet för att besvara herr Skärman's fråga till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående ämnet teckning i grundskolans högstadium, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 24 april, och yttrade:

Herr talman! Herr Skärman har frågat om ecklesiastikministern uppmärk-

Ang. ämnet teckning i grundskolans högstadium

sammat den uppgift som lämnas i arbetsmarknadsstyrelsens i år utkomna handbok »Studievägar på högstadiet» (s. 47) angående teckningsämnet, enligt vilken detta ämne, som herr Skårman säger, hänföres enbart till hobbyverksamhet, och om den av styrelsen lämnade uppgiften står i överensstämmelse med grundskolans målsättning såsom denna kommit till uttryck i läroplanerna.

Såvitt jag kunnat finna, förekommer ej ordet hobbyverksamhet i det sammanhang som åsyftas. Däremot framhålles rörande tillvalsämnet teckning i klass 8, att detsamma inte har någon direkt yrkesförberedande karaktär. Dessutom påpekas ämnets värde som grund för fritidssysselsättningar efter skolans slut.

Med hänsyn till den aktuella skriftens syfte har uppenbarligen ingen fullständig beskrivning av målsättningen för ämnet teckning ansetts erforderlig. Det finns emellertid enligt min mening ej anledning att ifrågasätta, att författaren till den åberopade skriften skulle ha en annan uppfattning om syftet med teckningsämnet än den som kommer till uttryck i grundskolans läroplan.

Herr SKÅRMAN (fp):

Herr talman! Jag skall be att få tacka statsrådet Hermansson för svaret. Statsrådet hängde upp sig på att det i den yrkesrådgivningsbroschyr, som jag syftade på, inte användes ordet »hobbyverksamhet». Om man emellertid läser vad som i broschyren står under rubriken musik och teckning finner man där följande: »Undervisningen i musik och teckning har ingen direkt yrkesförberedande karaktär. Genom att välja dessa ämnen kan du i stället lägga grund för ett fritidsintresse som du kan ha nöje och trevnad av långt efter skolans slut.»

Fritidsintressen efter skolans slut är något som jag kallar hobby, och det tror jag är en ganska vedertagen beteckning.

Det är av tre skäl som jag har ställt denna fråga. För det första blev jag uppmärksam på den av en teckningslärare i Skåne, som under ett synnerligen verksamt liv försökt göra teckningsundervisningen intressant och nyttig. Han hade funnit att det var för honom deklarerande att rubricera teckningsämnet som en ren hobbyverksamhet.

För det andra blev jag för ett par veckor sedan tillfrågad av en fader till två flickor, som ämnade bli kartritare eller i varje fall ägna sig åt tekniska uppgifter där man behöver ritning. Som statsrådet vet är det ju nästan överallt kö framför undervisningsanstalterna. Det gäller därför att kunna visa upp så många poäng som möjligt. Nu frågade han oroligt, om flickorna verkligen borde välja teckning, som är deras huvudintresse, eller om de i stället skulle välja ett annat ämne, som man inte såg så negativt på och som gav bättre poäng i konkurrensen.

Slutligen vet jag av egen erfarenhet som tekniker att det föreligger ett oerhört stort behov av såväl ritbiträden och kartritare som ingenjörer, vilka alla för att komma in på undervisningsanstalterna behöver vara kunniga i teckning. Jag anser det därför vara missvisande att i denna rådgivnings-skrift tala om teckning som om det vore någonting hobbyartat. Även i vardagslivet är ju teckning jämte det talade ordet och skriften ett sätt att meddela sig med varandra. Vill man ha ett skåp eller en grind utförd av en yrkesman, bör man kunna rita några streck för att illustrera hur man tänkt sig det hela utfört. Teckning är således inte enbart — det skulle jag vilja framhålla — en fråga om hobby eller om konstnärlighet utan är ett praktiskt sätt att meddela sig på.

Jag ber än en gång att få tacka för svaret. Jag tolkar det skedda som ett litet olycksfall i arbetet från kungl. arbetsmarknadsstyrelsens sida, som genom denna diskussion bör rättas till.

Ang. svar å förut framställd interpellation

Herr statsrådet **HERMANSSON**:

Herr talman! Till en början vill jag konstatera, att herr Skårman och jag är ense om att ordet »hobbyverksamhet» inte användes i detta sammanhang.

Vidare har jag med mitt svar bara velat framhålla att när man bedömer vad som står på det ställe, som här hänvisats till i denna broschyr, måste detta ses i sitt sammanhang. Det är alltså fråga om teckning som tillvalsämne. På raden under i broschyren står: »Observera att musik och teckning också kan ingå bland dina obligatoriska övningsämnena.» I så fall ingår det ju i en sammansättning av ämnen som mera direkt avses att vara yrkesförberedande.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. svar å förut framställd interpellation

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet **JOHANSSON** erhöll ordet för att besvara herr *Akerlunds* fråga angående svar å förut framställd interpellation, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 24 april, och anförde:

Herr talman! Herr *Akerlund* har frågat mig om jag avser att besvara hans den 11 februari i år avgivna interpellation angående sammanslagning till kommunblock i visst fall.

Interpellationen avser ett bestämt regeringsbeslut och kan därför enligt mitt bedömande jämlikt 90 § regeringsformen inte besvaras. Däremot avser jag att inom den närmaste tiden besvara ett par frågor om mera allmän natur rörande kommunblocksbildningen, vilka framställts i andra kammaren.

Herr **ÅKERLUND** (h):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få tacka för svaret, ehuru det är negativt.

Det skulle enligt min mening ha varit trevligare, om en officiell underrättelse, utan att jag behövt ställa en särskild fråga, avgivits med tanke på att interpellationen, som gällde samtliga beslut i Stockholms län, framställdes med första kammarens tillstånd. Detta skulle ha visat större respekt för folkrepresentationen.

Nu föreligger ett besked, och jag skall återkomma till frågan. Jag hoppas på herr statsrådets beredvillighet att även i denna kammare medverka till en allmän diskussion om kommunblocksbildningen. Har jag herr statsrådets löfte i detta avseende?

Herr statsrådet **JOHANSSON**:

Herr talman! Jag har ingenting emot att uppträda officiellt, men om jag inte missminner mig, har jag talat med herr *Akerlund* personligen och sagt honom, att hans fråga är framställd på det sättet, att jag inte kan svara på den. Om han däremot ställer en liknande fråga av principiell och allmän natur, kan vi ta upp frågan om kommunblocksbildningen till allmän diskussion — det har jag alltså svarat under hand.

Om det sedan är så, att herr *Akerlund* vill ha skriftligt på detta, är jag beredd att också skriva ett högtidligt brev om saken, men jag trodde att vi skulle kunna klara upp det på detta sätt, eftersom en interpellant i vår medkammare hade ställt frågan på samma sätt som herr *Akerlund* och jag har måst under hand lämna honom samma besked. Sedan har där följt en fråga av den principiella natur och innebörd, som medger ett besvarande.

Jag har försökt att i mitt lilla svar här i dag anvisa den väg, som ger möjligheter till en öppen diskussion här i kammaren.

Herr **ÅKERLUND** (h):

Herr talman! Jag vill vitsorda, att herr statsrådet tagit kontakt med mig

i denna fråga under hand, men det skedde i sådana former att det inte blev riktigt klart, på vad sätt kammaren skulle få meddelande om denna angelägenhet. Då första kammaren hade givit mig tillstånd att ställa interpellationen i den form som den fått, hade jag också väntat mig att första kammaren skulle på något sätt underrätta mig om förhållandet efter erhållet meddelande från regeringen. Det var av den anledningen som denna fråga nu har framställts.

Jag begär självfallet inte något skriftligt löfte från herr statsrådets sida om en diskussion i denna fråga — jag utgår ifrån att en sådan kommer till stånd. En interpellation i en något ändrad form kommer i dag att lämnas i denna kammare.

Herr statsrådet **JOHANSSON:**

Herr talman! Jag vill bara framhålla, att en partikollega till herr Akerlund, som var närvarande vid samtalet, fattade vad jag menade.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Justerades protokollen för den 22 in-
nevarande månad.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 153, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående statligt stöd till jordbrukets rationalisering, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å driftbudgeten under tredje huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag för budgetåret 1964/65 till Internationell bi-

Ang. svar å förut framställd interpellation
ständsverksamhet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1964/65;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1964/65 till högre utbildning och forskning jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal med Stockholms stad rörande vissa markbyten m. m.

Föredrogos och hänvisades
motionerna nr 807—813 till särskilda utskottet,

motionerna nr 814—819 till konstitutionsutskottet,
motionen nr 820 till statsutskottet och

motionen nr 821 till behandling av lagutskott.

Föredrogos och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 11 samt bevillningsutskottets betänkanden nr 42, 46 och 47.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till Svenska vanförevårdens centralkommitté för vissa byggnadsarbeten;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1964/65 till vissa byggnadsarbeten vid statens mentalsjukhus m. m.;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag för budgetåret 1964/65 till civilförsvaret m. m.; och

Anslag till utbildning av ungdomsledare

nr 61, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa allmänna arvsfonden tillfallna fastigheter,

varvid utlåtandena nr 58 och 60 företogs punktvis till avgörande.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1964/65 till frivilligt folkbildningsarbete, ungdomsverksamhet m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—6

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7**Anslag till utbildning av ungdomsledare**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till utbildning av ungdomsledare för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Risberg m. fl.* (I: 160) och den andra inom andra kammaren av herr *Tureson m. fl.* (II: 209), i vilka hemställts, att riksdagen måtte A. besluta, att statsbidrag icke skulle utgå för utbildning av ungdomsledare för politiska organisationer; B. till Utbildning av ungdomsledare för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 2 297 000 kronor;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Olsson* och herr *Svanström* (I: 496) samt den andra inom andra kammaren av herr *Boo m. fl.* (II: 571), i vilka an-

hållits, att riksdagen måtte till Utbildning av ungdomsledare för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 2 700 000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Westberg* och *Källstad* väckt motion (II: 85), vari yrkats, att riksdagen skulle, med bifall till 1962 års ungdomsutrednings förslag, till Utbildning av ungdomsledare för budgetåret 1964/65 anvisa ett med 200 000 kronor förhöjt reservationsanslag av 2 700 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

I. att motionerna I: 160 och II: 209, i vad de avsåge ändring av statsbidragsbestämmelserna för ungdomsledarkurser, icke måtte bifallas av riksdagen;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 160 och II: 209, såvitt nu vore i fråga, ävensom I: 496 och II: 571 samt II: 85, till Utbildning av ungdomsledare för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 2 500 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Ivar Johansson*, *Edström*, *Thorsten Larsson*, *Widén*, *Svensson* i Stenkyrka, *Gustafsson* i Skellefteå, *Andersson* i Knäred och *Nelander*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med bifall till motionerna I: 496 och II: 571 samt II: 85 och med avslag å motionerna I: 160 och II: 209, sistnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, till Utbildning av ungdomsledare för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 2 700 000 kronor; samt

b) av herr *Virgin*, fröken *Ljungberg*, herr *Staxäng* och fröken *Karlsson*, vilka ansett,

dels att utskottets yttrande i viss del bort erhålla den lydelse, som i reservationsangivits,

dels att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 160 och II: 209, såvitt nu vore i fråga, besluta, att statsbidrag icke skulle utgå för utbildning av ungdomsledare för politiska organisationer;

dels ock att utskottet — under försättning av bifall till yrkandet beträffande I — bort under II hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I: 160 och II: 209, såvitt nu vore i fråga, ävensom med avslag å motionerna I: 496 och II: 571 samt II: 85, till Utbildning av ungdomsledare för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 2 297 000 kronor.

Fröken LJUNGBERG (h):

Herr talman! Vid denna punkt finns en reservation, betecknad med b. Vi reserverar oss i denna mot utskottets ställningstagande i moment I och II på denna punkt.

Reservationen är mycket kort. Den är avgiven av högerrepresentanterna i statsutskottet och återfaller på en högermotion, som är nästan lika kort som reservationen.

Kanske behöver den inte vara längre heller. De principiella skäl, som åberopas, rör högerpartiets uppfattning om de demokratiska partiernas fria ställning, som inte låter förena sig med principen om att de politiska organisationerna skall stödjas med statsmedel. Jag tror att den ärade kammaren hört de argument, som högerpartiet därvidlag framfört, och jag kan kort och gott, herr talman, yrka bifall till reservationen b i vad avser momentet I, liksom också beträffande momentet II under förutsättning av bifall till det nämnda reservationsyrkandet beträffande moment I.

Anslag till utbildning av ungdomsledare

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Det är så, som fröken Ljungberg säger, att denna fråga diskuterats här i riksdagen flerfaldiga gånger förut, och därför finns det kanske ingen anledning att nu ta upp en längre debatt. Högern vill här inte ha något anslag till de politiska ungdomsorganisationerna, och det är en mening högern framfört vid flera riksdagar utan att vinna bifall.

Jag ber med detta få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Till denna punkt finns även en annan reservation fogad. Den har en något annan karaktär än den förut diskuterade. Vi reserverar vill ge ungdomsverksamheten ett något större anslag än vad som nu är föreslaget från departementets sida.

Den ungdomsverksamhet, som staten började stöda 1954, har glädjande nog ökat från år till år. Siffran för fritidsgrupperna talar ju ett vältaligt språk — antalet deltagare har ökat med ca 800 000 under de fem senaste åren och är uppe i ett antal på 1,4 miljon. För oss, som en gång i tiden satt med i den första utredningen om dessa ungdomsgrupper, är det givetvis mycket glädjande att vi i dag kan konstatera ett sådant positivt utslag av denna verksamhet. Det är också säkert mycket väl använda pengar, som här lägges ned för en aktiv ungdomsverksamhet.

Att sedan verksamheten behöver ytterligare stöd tycker jag är ganska uppenbart. Framgången är emellertid i mycket hög grad beroende på huruvida det finns tillräckligt med ledare för dessa ungdomsgrupper. Utan ledare står vi oss slätt i dagens kamp om ungdomen — jag tror att detta ord är den rätta karakteristiken för situationen.

Utbildningen av ungdomsledare har ju också varit föremål för ett stort intresse. Medelsbehovet för denna utbild-

Anslag till utbildning av ungdomsledare ning har av skolöverstyrelsen anmälts vara inte mindre än 5,1 miljoner. Det är tre gånger så mycket som nu utgår. Departementschefen har även gått med på en höjning i år, och det är mycket tacknämligt, men han höjer anslaget endast till den kvalificerade ungdomsledarutbildningen. Höjningen gäller alltså inte den grundläggande ledarutbildningen.

Behovet av ytterligare anslag för denna har av skolöverstyrelsen uppskattats till cirka 1 miljon kronor. Här föreliggande reservation, som baseras på ett motionsyrkande, stannar vid en höjning på 200 000 kronor utöver departementschefens förslag. Förslagsställarna anser även, att man genom detta anslag samtidigt ger en möjlighet till en ökning av kursverksamheten i övrigt. Detta yrkande baseras egentligen på en framställning från 1962 års ungdomsutredning.

Jag förmodar att man är klart medveten om att det är billigare att satsa på en sund fritids- och ungdomsverksamhet än att betala de sluträkningar av diverse slag, vilka brukar komma efter vissa ungdomsligisters framfart. Må vi därtill lägga de ännu större förluster som uppkommer genom den urspårade ungdomens svårigheter att länkas in i ett normalt liv som medlemmar i samhällets normala funktion.

Herr talman! Väger vi dessa olika aspekter mot varandra tror jag att intet tvivel skall råda om att bidrag till ungdomsverksamheten är en sund och viktig framtidsinvestering i det dyrbaraste ett folk äger, nämligen dess ungdom.

Jag vill med detta, herr talman, yrka bifall till den reservation, som har beteckningen a och är undertecknad av herr Ivar Johansson m. fl.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Jag kan hålla med herr Larsson om det mesta i vad han här sade. Vi är nog alla på det klara med

betydelsen av denna verksamhet, och det är fullt riktigt, att man här lämnar rätt så generösa statsbidrag till ungdomsverksamhet.

Men jag vill också påminna om att även Kungl. Maj:ts förslag härvidlag innebär en förhöjning av anslagen i ganska stor utsträckning. Bara på punkterna 4, 7 och 8 i föreliggande utlåtande innebär Kungl. Maj:ts förslag en anslagshöjning med 2 400 000 kronor.

Vi skiljer oss alltså endast när det gäller själva beloppets storlek. Den här frågan får alltså liksom så många andra ses som en avvägningsfråga. Kungl. Maj:ts förslag medger redan en mycket stark utökning av ungdomens fritidsverksamhet. Bara i det lilla häfte som vi har att behandla i dag förekommer stora anslagshöjningar på nästan alla punkter i jämförelse med fjolåret, så jag tror vi kan vara tillfreds med det förslag som Kungl. Maj:t här har framlagt och som även är utskottets förslag.

Jag ber alltså att få yrka bifall till utskottets förslag på den här punkten.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera momentet av utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan.

I fråga om mom. I, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att kammaren skulle godkänna den av herr Virgin m. fl. vid punkten beträffande nämnda moment avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Ljungberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Ang. bidrag till ungdomens fritidsverksamhet

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 62 punkten 7 mom. I, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den av herr Virgin m. fl. vid punkten beträffande nämnda moment avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fröken *Ljungberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 91;

Nej — 28.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjorde herr talmannen i avseende å mom. II propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepät propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Thorsten*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 62 punkten 7 mom. II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Larsson, Thorsten*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 35.

Därjämte hade 25 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 8**Ang. bidrag till ungdomens fritidsverksamhet**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 7 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Arvidson m. fl.* (I: 65) och den andra inom andra kammaren av herr *Hedin m. fl.* (II: 82),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Billman* (I: 148) och den andra inom andra kammaren av herr *Broberg m. fl.* (II: 194),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Olsson* och herr *Nils-Eric Gustafsson* (I: 278) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Boo* och *Larsson* i Borrbby (II: 313),

Ang. bidrag till ungdomens fritidsverksamhet

dels ock en motion, väckt inom första kammaren av herr *Lars Larsson* (I: 488).

I motionerna I: 278 och II: 313 hade hemställts, att riksdagen måtte 1. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, a) att nedre åldersgränsen för deltagande i statsbidragsberättigad fritidsgrupp måtte sänkas från 12 till 10 år; b) att nu gällande bidrag till fritidsgruppverksamhet måtte höjas från 2 till 4 kronor per deltagare, såvitt gällde kostnad för lokal eller därmed jämförlig utgift, samt från högst 4:50 till högst 6 kronor per deltagare, såvitt gällde kostnader för handledning och materiel; c) att av anslaget 75 000 kronor måtte tagas i anspråk för pedagogisk forsknings- och försöksverksamhet i enlighet med vad i motionerna anförts samt 2. till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 10 500 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt,

I. att motionerna I: 65 och II: 82, i vad de avsåge ändring av statsbidragsbestämmelserna, icke måtte bifallas av riksdagen;

II. att motionerna I: 148 och II: 194, i vad de avsåge ändring av statsbidragsbestämmelserna avseende handledning och materiel, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III. att motionerna I: 148 och II: 194, I: 278 och II: 313 samt I: 488, samtliga motioner i vad de avsåge åldersgräns för deltagare i fritidsgrupper, icke måtte bifallas av riksdagen;

IV. att motionerna I: 278 och II: 313, i vad de avsåge ändring av statsbidragsbestämmelserna, icke måtte bifallas av riksdagen;

V. att motionerna I: 278 och II: 313, i vad de avsåge medel för pedagogisk försöksverksamhet och vissa undersökningar, icke måtte bifallas av riksdagen;

VI. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 65 och II: 82, I: 278 och II: 313 samt I: 488, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga, till Bidrag till ungdomens fritidsverksamhet för budgetåret 1964/65 anvisa ett förslagsanslag av 7 000 000 kronor.

Reservation hade anmälts av, utom annan, herr *Larsson, Thorsten*, som dock ej antytt sin mening.

Fru *OLSSON* (cp):

Herr talman! Vi har en hel del problem med ungdom här i landet — det vet vi alla, och jag skall inte orda om det. Men erfarna socialarbetare brukar säga, att de sällan träffar på föreningsungdom i sina register över ungdom som har kommit utanför det beteendemönster som vi alla önskar att de skall hålla sig inom. Man måste därav dra slutsatsen att vi bör stimulera och underlätta arbetet för de ungdomsorganisationer som sysslar med juniorverksamhet.

Den erfarenhet jag har av ungdomsarbete säger mig att det är betydligt lättare att få med en tioåring i en ordnad ungdomsverksamhet än det är att få med en tolvåring. I tolvårsåldern har kanske gänget redan kommit att uppta en stor del av fritiden, och det är svårare att intressera vederbörande för positiv verksamhet. Därför tycker jag att det skulle ligga i samhällets intresse att fånga upp ungdomarna i fritidsverksamhet i tidig ålder och att bevilja statsbidrag till fritidsgrupper med medlemmar ned till tioårsåldern, såsom föreslås i motionerna I: 278 och II: 313.

Statsbidragen till fritidsgrupper har varit oförändrade sedan 1954. Vi förordar i motionen att de uppräknas, och det är också skolöverstyrelsens förslag.

Det är också angeläget att det bedrivs forskning och försöksverksamhet när det gäller åldersriktigt material, gruppernas sammansättning och storlek.

Ang. bidrag till ungdomens fritidsverksamhet

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionerna I: 278 och II: 313.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Som jag nämnde i mitt tidigare anförande har Kungl. Maj:t räknat upp detta bidrag med 800 000 kronor, och skulle nu riksdagen bifalla det förslag, som har framförts av skolöverstyrelsen, så skulle vi få vidkännas en kostnadsökning på 3,5 miljoner kronor. Eftersom vi måste tillgodose också andra ändamål än just detta, så förstår ju var och en att det inte finns några möjligheter att lämna ett bidrag som är nära 3 miljoner kronor högre än vad Kungl. Maj:t har föreslagit. Bidragen till deltagare i fritidsgrupperna är också väsentligt höjda i jämförelse med föregående år.

Av denna anledning ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag, herr talman!

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående vart och ett av mom. III, IV och V samt därefter särskilt i fråga om utskottets hemställan i övrigt.

Härpå gjordes enligt de avseende mom. III förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare därpå att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 278 och II: 313, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Rörande mom. IV, anförde vidare herr talmanen, hade yrkats dels bifall till utskottets hemställan, dels ock att kammaren skulle bifalla motionerna I: 278 och II: 313, såvitt nu vore i fråga.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Fru *Olsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 62 punkten 8 mom. IV, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles motionerna I: 278 och II: 313, såvitt nu är i fråga.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Olsson* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering med elst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 102;

Nej — 11.

Därjämte hade 20 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Därefter gjordes i enlighet med de beträffande mom. V framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 278 och II: 313, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, som upprepad, vara med övervägande ja besvarad.

På gjord proposition bifölls därpå vad utskottet i övrigt hemställt i denna punkt.

*Punkten 9***Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 2 961 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Källqvist* och *Hilding* (I: 7) samt den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i Umeå (II: 12),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Bengt Gustavsson m. fl.* (I: 270) och den andra inom andra kammaren av fru *Gärde Widemar m. fl.* (II: 317),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Hilding* och *Per-Olof Hanson* (I: 399) samt den andra inom andra kammaren av herr *Jönsson* i Ingemarsgården *m. fl.* (II: 429),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Åkerlund* och *Sveningsson* (I: 411) samt den andra inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Borås *m. fl.* (II: 487),

dels en inom andra kammaren av herrar *Ståhl* och *Wedén* väckt motion (II: 490),

dels ock en inom andra kammaren av herr *Lindkvist* väckt motion (II: 596).

I motionerna I: 7 och II: 12 hade hemställts, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte 1. besluta att bevilja Sveriges elevers centralorganisation (SECO) bidrag enligt de grunder, som föreslagits av 1962 års ungdomsutredning, således dels med samordnat grundbidrag och instruktörsbidrag, dels med rörligt bidrag, på så sätt att grund-

bidrag och instruktörsbidrag utginge med sammanlagt 40 000 kronor och rörligt bidrag med 15 000 kronor under budgetåret 1964/65; 2. till Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet för budgetåret 1964/65 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 55 000 kronor förhöjt anslag av 3 016 000 kronor.

I motionen II: 490 hade föreslagits, att riksdagen vid behandlingen av förevarande anslag skulle besluta, a) att beloppet 2 961 000 kronor skulle utgå oavkortat och enligt föreslagna grunder, dock att grundbidraget borde fastställas till 25 000 kronor, varvid Kungl. Maj:t måtte ändra reglerna för de rörliga bidragen så att det totala anslagsbeloppet förbleve oförändrat, b) att bidragen, i den mån de avsåge politiska ungdomsorganisationer, såsom hittills skulle administreras och utbetalas via anslutet studieförbund och avse endast sådan verksamhet inom de politiska ungdomsorganisationerna, som enligt nuvarande grunder kunde komma i fråga för bidrag, c) att det härigenom frigjorda beloppet skulle, enligt bestämmelser, som måtte utfärdas av Kungl. Maj:t, förstärka anslagen till studieförbunden.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att motionerna I: 411 och II: 487 icke måtte bifallas av riksdagen;

II. att motionerna I: 7 och II: 12 samt I: 270 och II: 317, i vad de avsåge bidrag till Sveriges elevers centralorganisation enligt i motionerna närmare angivna grunder, icke måtte bifallas av riksdagen;

III. att motionerna I: 399 och II: 429, i vad de avsåge grundbidragets storlek, icke måtte bifallas av riksdagen;

IV. att motionen II: 490, i vad den avsåge reglerna för grundbidrag och rörliga bidrag, icke måtte bifallas av riksdagen;

V. att motionen II: 490, i vad den avsåge grunder för bidrag åt politiska

Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet

ungdomsorganisationer, icke måtte bifallas av riksdagen;

VI. att riksdagen måtte godkänna av departementschefen angivna grunder för bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet, att tillämpas från och med budgetåret 1964/65;

VII. att riksdagen måtte besluta, att statsbidrag skulle budgetåret 1964/65 utgå till Riksförbundet Sveriges lottakårens ungdomsverksamhet i enlighet med av departementschefen förordade grunder för bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet;

VIII. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 7 och II: 12, I: 270 och II: 317, I: 399 och II: 429, nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, samt II: 596, till Bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet för budgetåret 1964/65 anvisa ett anslag av 3 016 000 kronor.

Reservationer hade anförts, utom av andra,

a) av herrar *Virgin* och *Edström*, fröken *Ljungberg*, herrar *Staxäng* och *Ståhl* samt fröken *Karlsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den avfattning, reservationen visade, samt att utskottet bort under V hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionen II: 490, såvitt nu vore i fråga, besluta, att bidragen, i den mån de avsåge politiska ungdomsorganisationer, såsom hittills skulle administreras och utbetalas via anslutet studieförbund och avse endast sådan verksamhet inom de politiska ungdomsorganisationerna, som enligt nuvarande grunder kunde komma i fråga för bidrag, samt att det härigenom frigjorda beloppet skulle, enligt bestämmelser, som måtte utfärdas av Kungl. Maj:t, förstärka anslagen till studieförbunden;

b) av herr *Källqvist*, utan angiven mening; samt

c) av herr *Widén*, likaledes utan angiven mening.

Fröken LJUNGBERG (h):

Herr talman! Denna punkt i statsutskottets utlåtande nr 62 betecknar ju ett nytt anslag. Anslagsäskandet grundar sig på 1962 års ungdomsutrednings förslag och innebär egentligen, att det stöd åt instruktörsverksamhet som tidigare lämnats skall ersättas av ett bidrag till central verksamhet inom ungdomsorganisationerna, vilket i fortsättningen skall kallas för organisationsbidrag. I och för sig är det ingenting att säga härom, men här klargörs att målsättningen för det statliga stödet till ungdomsorganisationerna nu definitivt har vidgats till att omfatta organisationernas hela verksamhet.

Tidigare när detta anslag till instruktörerna kommit de politiska ungdomsorganisationerna till del har det skett endast under förutsättning att den verksamhet det gällt varit av allmänt ungdomsfrämjande karaktär, men specialiserad för att förebygga missanpassning, kriminalitet och alkoholmissbruk. Om det nu skall gälla hela verksamheten uppstår, vilket utredningen har klargjort, frågan om vilka organisationer som i princip bör komma i åtnjutande av detta anslag, och då har man starkt velat understryka, att ungdomsorganisationerna har en gemensam fostrande uppgift, nämligen fostran av sina medlemmar till att anamma allmänna demokratiska ideal och arbetsformer. Statsbidraget skall således utgå till alla sorters ungdomsorganisationer som är uppbyggda enligt demokratiska principer och som klart tar ställning för demokratin. Det gör således detsamma om det gäller politiska, ideella eller andra ungdomsorganisationer.

Det förslag som utredningen skisserat har departementschefen anslutit sig till, varvid han också strukit under att han menar att tiden är inne att vidga målsättningen för samhällets stöd till ungdomsorganisationerna. Han menar också, att uppfattat på detta sätt är detta stöd av den arten, att det inte skall bedömas utifrån administrativa syn-

Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet

punkter, utan på principiella grunder. Därför skall stödet inte heller administreras av statlig myndighet, som tidigare via skolöverstyrelsen, utan av statsmakterna. Det är Kungl. Maj:t som i sammanhang med budgetberedningen skall ta ställning till huruvida de organisationer som söker bidrag uppfyller dessa kvalifikationer, nämligen att ha ett demokratiskt ideal och ett demokratiskt arbetssätt.

Herr talman! Det är väl det sistnämnda som har givit reserverter från höger- och folkpartihåll anledning till ett ganska kraftigt genmäle. Utskottets majoritet har velat ansluta sig till departementschefens förslag och dennes bedömning av hur den principiellt sett ganska besvärliga bedömningen av vad som är demokrati eller inte demokrati i detta fall skall avgöras. Reserverterna har emellertid haft en annan uppfattning. Vi finner denna vidgning av målsättningen i hög grad betänklig just därför att den innebär en statlig subventionering av allt slags partipolitisk verksamhet inom ungdomsorganisationernas ram: partipolitisk agitation, partipolitisk propaganda. Om man har den uppfattningen att samhället bör förhålla sig neutralt i förhållande till de politiska organisationernas verksamhet, och den uppfattningen torde reserverterna ha, så strider utskottsmajoritetens förslag i detta fall emot en sådan princip.

Man kan hysa allvarliga betänkligheter mot den underskattning som föreligger av svårigheterna att bedöma, vilka politiska ungdomsgrupper som skall få detta stöd eller icke. Reserverterna finner det i hög grad betänkligt, att detta i fortsättningen skall avgöras av ett politiskt organ. Det finns anledning, förefaller det oss, att se just principiellt på detta, vilket också departementschefen har velat göra gällande. Det är inget skäl för fördenskull såsom motargument gentemot reservationen vilja göra gällande någon sorts misstänksamhet mot den sittande regeringen eller dylikt, utan vi som har anslutit oss till

reservationen menar, att det på lång sikt och principiellt sett är farligt att över huvud taget dirigera propagandaverksamheten inom ungdomsorganisationerna via statsbidrag.

Detta är kanske ännu mera skäl att stryka under med tanke på hur detta stöd är konstruerat. Bidraget, som utgår i tre bidragsformer, ansluter sig till dels organisationernas föreningstal och dels deras medlemsantal. Det är en tillämpbar princip i alla andra fall kanske — just utom när det gäller politiskt stöd.

Jag ber, herr talman, att få hänvisa till den reservation som är betecknad med a vid punkten 9 och som ansluter sig till moment V. Jag ber att få yrka bifall till den reservationen.

I fröken Ljungbergs anförande instämde herr *Edström* (fp), fru *Segerstedt Wiberg* (fp) och herr *Schött* (h).

Herr **KÄLLQVIST** (fp):

Herr talman! Under denna punkt tas också frågan upp om anslaget till SECO — Sveriges elevers centralorganisation. Enligt utskottsmajoriteten skulle denna ungdomsorganisation inte inrymmas i den grupp som vi talar om och som 1962 års ungdomsutredning har tagit upp och lämnat vissa förslag om.

När man försöker bedöma huruvida SECO skall räknas in bland dessa organisationer, tror jag man kanske skulle kunna vända sig till den myndighet som närmast har hand om den centrala ledningen av vårt skolväsen, kungl. skolöverstyrelsen, som jag alldeles säkert vet känner till denna verksamhet. Kungl. skolöverstyrelsen har haft ärendet uppe till behandling och har också föreslagit att SECO skulle få ett anslag. Och det var inte heller något så litet anslag man tänkt sig, ty det rör sig omkring 195 000 kronor.

Vid en närmare granskning av den verksamhet, som elevråden utför på det lokala planet, tror jag man skall kunna finna exempel på att den på flera punkter helt överensstämmer med an-

Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet

nan ungdomsverksamhet. Elevråden i skolorna sysslar med sådan fritidsverksamhet som t. ex. att starta teatergrupper, att bilda idrottsföreningar — på deras språk heter det idrottsgång, men det förändrar dock inte nämnvärt själva verksamheten — de bildar fotocirklar, de bedriver studieverksamhet samt anordnar dansaftnar för ungdomen. Även sådan verksamhet tror jag har en viss betydelse i vårt samhälle. Förutom vad jag nyss nämnde har också elevråden numera kursverksamhet och studieverksamhet på sitt program. För den framtid som de nu planerar lär också denna studieverksamhet komma att intensifieras betydligt, och man räknar med att hålla i gång hundratals kurser ute i skolorna.

För att sedan kanske få säga något personligt om elevrådets verksamhet vill jag gärna inför denna församling konstatera, hur värdefullt det ändå är att det finns elevråd i skolorna. De drivs under en demokratisk form, som har stort värde. Jag tror att ungdomen genom dessa elevråd får en alltmer demokratisk inställning, och jag vågar säga att lärare och skolledare kanske också får en mer demokratisk inställning än de haft tidigare, och detta är säkert värdefullt för skolans verksamhet. Man kommer alltså där i beröring med eleverna under en form som kräver ansvar av dem, och det är väl det som vi såsom lärare och skolledare ändå önskar.

Jag kanske också får vittna om att jag från det rektorssområde, där jag har min verksamhet, har den allra bästa erfarenhet av samarbetet med elevrådets företrädare. Man finner där att man mycket väl kan tala med ungdomen och även säga nej till dem, och de förstår det. Jag tror att det vore svårare att säga nej om man inte hade elevråden, vilka liksom understryker det nej vilket vi har kommit överens om är det riktiga svaret på den eller den frågan.

Nu har det talats mycket om dessa saker under den senaste tiden, och det har även skrivits mycket om dem, men

jag tror inte att det som har skrivits är så förfärligt väl underbyggt. Mycket har skrivits mera av sensationslystnad än med verklig tanke på att lämna ungdomen hjälp. När vi inom andra avdelningen hade företrädare för dessa ungdomsorganisationer, var vi efter den föredragningen, om jag får kalla den så, alla överens om att de representerade en fin ungdom. De kunde sina saker, och de kunde svara, ibland kanske litet debattmässigt, som vi gör här i kammaren, men dock så att man visste att de hade tänkt över problemen. Jag tror att dessa organisationer kommer att rätta till de eventuella misstag som de har gjort, och jag tror också att det kommer att betyda någonting för deras fortsatta verksamhet.

Jag beklagar, herr talman, att jag på denna punkt inte kan ha något yrkande, men jag vet att ärendet kommer upp i annat sammanhang, och då, herr talman, skall jag be att få återkomma då det gäller anslaget storlek, vilken ju skall bestämmas på annan punkt än som här är i fråga. Jag har alltså, herr talman, inte något yrkande, men jag vill gärna inför kammaren vittna om min fulla förståelse för SECO:s verksamhet. Jag hoppas att denna förståelse har spritt sig i kammaren tills vi återkommer till detta ärende.

Herr WIDÉN (fp):

Herr talman! Jag har vid punkten 9 antecknat en blank reservation, som gäller bidragskonstruktionen. Ungdomsutredningen hade föreslagit att grundbidrag till varje organisation skulle utgå med 25 000 kronor. Vi har även till utskottet avlämnat motioner med samma yrkande. Det förefaller mig vara rätt befogat att så göra, ty den sänkning som Kungl. Maj:t har föreslagit ned till 20 000 kronor drabbar ju kanske mest de små organisationerna, och det hade nog varit tacknämligt om Kungl. Maj:t hade kunnat följa ungdomsutredningens förslag. Jag har dock inte något spe-

Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet

ciellt yrkande utan vill instämma i utskottets skrivning här att det kanske blir möjligheter — ekonomiska betingelser, som utskottet skriver — så att Kungl. Maj:t någon vacker dag kan höja detta bidrag från 20 000 kronor till 25 000 kronor. Vi får väl hoppas att denna dag skall infinna sig ganska snart. Jag har därför, herr talman, inte något särskilt yrkande just på denna punkt.

Sedan har vi den stora frågan som fröken Ljungberg var inne på och berörde i ett par inlägg, nämligen de politiska ungdomsorganisationernas ställning i jämförelse med övriga delar av ungdomsrörelsen i vårt land. Det sägs här i den reservation fröken Ljungberg pläderar för — och hon var även inne på det i sitt anförande — att det skulle kunna innebära en »subventionering av partipolitisk agitation och propaganda». Detta är, tycker jag, någonting som man bör ställa sig undrande inför på så sätt att man ställer sig spörsmålet: Är nu detta en riktig värdering? Är nu problemet taget såsom en helhet, eller kan man se det bara just ur den synvinkel som reservanterna synes utgå ifrån?

Vi rör oss naturligtvis på rätt stora fält, och här har framdragits eventuella följder i framtiden. Det talas om att i det nuvarande läget, i den nuvarande demokratien och med den nuvarande regeringen har man väl kanske inte så förfärligt mycket att frukta, om man skulle göra någonting på det politiska planet även för ungdomsorganisationerna, men, sägs det vidare, man vet aldrig hur det slutar. Det verkar alltså som om det förutsättes att ett helt annat läge rätt hastigt skulle kunna inträda. Finns det någon anledning att se så på framtiden, att den skulle innebära så pass stora och genomgripande förändringar mot vad man kan räkna med utgående från dagens läge?

Jag har fäst mig särskilt vid någonting beträffande den nutida ungdomen som jag tror är viktigt i sammanhanget. Om man nu kallar detta släkte för ett synnerligen rörligt, synnerligen

okonventionellt och mycket livligt släkte, är det ett ganska gott betyg i många avseenden. Jag tror att många av kammarens ledamöter har blivit imponerade av vad ungdomen i olika sammanhang kan prestera, t. ex. i »Vi som vet mest» och andra frågetävlingar. Nog har jag för min del blivit djupt imponerad av vad dessa ungdomar kan, vilket ofantligt brett kunskapsområde de behärskar, det må gälla konst, litteratur, modern musik eller allmänpolitisk orientering, internationellt och nationellt. Jag häpnar över att de kan så mycket.

Vi skall inte undervärdera ett sådant vetande. Man får inte detta gratis, utan det vittnar om att ungdomarna följer med sin tid. De läser, de studerar, de följer med i massmedia och tillgodo gör sig en mängd vetande. Jag tror att detta är någonting alldeles ofantligt viktigt. Det tyder på ett starkt och levande intresse. Finns det i all fostran någonting mera eftersträvänsvärt än att skapa levande och värdiga intressen för de nya generationerna? Detta är väl det väsentliga i hela denna process, och kan vi skapa, förstärka och mer och mer utvidga intresset för olika slag av andlig aktivitet, tror jag att det är oerhört bra.

Jag hoppas att vi mer och mer skall kunna minska den delen av vår ungdom som väcker otrevligt uppseende på olika sätt. Sådan ungdom finns, det vet vi alla, men kunde vi vidga det intresse som finns för andlig verksamhet, så tror jag att vi därmed kunde komma in på en god och riktig väg. Nu hjälper det nu inte med vackra och välmenande ord i den här världen, och riksdagens förmåga att genom sina beslut påverka den enskilde individens livsföring och allmänna beteende är väl ytterst begränsad. Det måste till någonting mer.

Här har vi nu ett utlåtande, som på ett realistiskt sätt försöker gagna värdefulla intressen, såsom fritidscirklar, studiecirklar och ungdomsorganisationers verksamhet av olika slag. Kan vi göra någonting på det här området, an-

Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet

ser jag att vi också bör göra det, och jag tror att vi alla är överens om detta. Det föreligger ingen avvikande mening utom när det gäller frågan huruvida de politiska ungdomsorganisationerna skall ges paritet med övriga ungdomsorganisationer i fråga om bidragsgivningen.

Idépolitik och samhällsfrågor har alltid intresserat stora skaror av ungdomar. Kan vi gå ungdomen till mötes även på den punkten, tror jag att vi gör den en tjänst. Både utskottsmajoriteten och reservanterna tillåter att ungdomen sysslar med politisk verksamhet och att pengar disponeras för sådan verksamhet. Reservanterna anser dock att bidrag bör utbetalas via de erkända studieförbunden.

Att syssla med politisk verksamhet kan väl åtminstone här i kammaren inte anses vara något som man bör rygga tillbaka för. Jag har den uppfattningen, att om ungdomen sysslar med sådana frågor som kan tända dess intresse på ett alldeles speciellt sätt, så är detta någonting ytterst värdefullt. Det måste vara bra för ungdomen att kunna syssla med detta i egna former. Jag tror att det är viktigt att komma ihåg att de ungas och vi äldres uppfattningar i många avseenden inte är varandra precis lika.

Reservanterna är också gärna med om att ungdomen sysslar med politisk verksamhet, men de hesiterar inför den direkta bidragsgivningen. Jag kommer dock fram till det resultatet att det härvidlag också rör sig om en fråga om ansvar. Varje organisation som får bidrag av det allmänna har sitt ansvar för att pengarna används på ett riktigt och meningsfullt sätt. Jag tror också att ungdomen känner detta ansvar. Det enda man möjligtvis skulle poängtera ytterligare är att verksamheten inte bara får bli ytliga fraser och propaganda. Vi äldre måste också se till att vi inte låter fresta oss att försöka förmå ungdomarna att göra någonting som de kanske i grund och botten inte har

tänkt sig att de skall göra. De vill syssla med sitt, och jag tycker att vi skall låta dem göra det. Försöker vi på något sätt påverka inriktningen av ungdomens verksamhet så att den skall tjäna andra syften, då gör vi nog både oss själva och ungdomen en otjänst.

Med det anförda, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets utlåtande.

Fröken LJUNGBERG (h):

Herr talman! Herr Widéns deklARATION om tro på ungdomen och kärlek till ungdomen är väl någonting som omfattas, skulle jag tro, av alla ledamöter av kammaren. Anförandet var så sympatiskt framfört, att jag har all anledning att bara instämma i detta. Men det är väl knappast det som saken rör sig om.

Herr Widén hakade upp sig på orden agitation och propaganda. Låt oss säga så här: Det ligger i de politiska ungdomsorganisationernas uppgift att försöka vidga förståelsen bland medborgarna för deras respektive partiets politiska samhällssyn och att få allt flera människor att omfatta deras politiska uppfattning. Sedan må man kalla det agitation eller propaganda eller vad man vill, men det är organisationernas uppgift att göra detta, och jag tycker att det är en stor uppgift. Den är i hög grad angelägen, även för samhället. Det är i hög grad angeläget att vi har alla dessa konkurrerande ungdomsorganisationer som utför detta arbete. Nu är de i regel mer eller mindre intimt knutna till moderorganisationer, politiska partier.

Riksdagen har väl hittills i varje fall inte tagit positiv ställning till frågan om statsstöd till politiska partier. Detta är faktiskt en början till ett sådant stöd, och det är väl det som reservanterna reagerar emot. Reservanterna kan inte se någon anledning att lägga upp denna verksamhet på ett sådant sätt att staten skall favorisera den politiska samhällssyn som råkar ha flertalet an-

Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet

hängare i en viss situation. Men detta anslag är konstruerat på ett sådant sätt att det blir resultatet. Statliga subventioner till ungdomsorganisationerna bör vara politiskt neutrala men kan ändå vara effektiva.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! När den här debatten började i dag, hade jag ingen tanke på att jag skulle delta i den. Sedan jag hört fröken Ljungberg, som fick en lång rad instämmanden i sitt anförande, kunde jag inte låta bli att begära ordet.

Jag reagerar, jag reagerar därför att jag växt upp i ett ungdomsförbund, och jag vet vad en ungdomsorganisation betydde på den tiden. Det är möjligt att min generation ser på ungdomsförbundens verksamhet, såsom jag upplevde den, på ett helt annat sätt än fröken Ljungberg och andra gör, beroende på att vårt utgångsläge var ett helt annat. Vi var unga i en tid då det inte fanns skolningsmöjligheter för oss, i en tid när vi inte hade möjlighet att välja levnadsbana. För oss gällde frågan: Finns det arbete att få? Frågeställningen var inte, om arbetet passade oss, utan frågeställningen var, om det fanns arbete så att vi över huvud taget skulle kunna få någon utkomst.

I en sådan situation frågade man sig: Hur ser samhället ut? Det bidrog också till att skapa ett intresse för samhällsfrågorna i det ungdomsförbund där vi skolades. Jag tror att vi också skolade varandra, när vi diskuterade hur vi såg på samhällsproblemen och hur man skulle lösa de politiska frågorna.

Det är klart att det ligger mycket värderingar i den debatt som har förts här. Man kan också fråga sig: Är all den inverkan, all den uppfostran, all den skolning som vi får verkligen objektiv? Jag tänker på hur våra historieböcker ser ut nu och hur de sett ut tidigare. Många saker som vi förr ansåg

vara objektiva och riktiga har prövats om. När man nu ser på dem på avstånd och med en vidare blick, måste man säga att vi skall tala mycket försiktigt om objektivitet. Jag tror vi kan se likadant på denna fråga. Man skall vara försiktig med att göra värderingar om ungdomsverksamheten och säga att den är bra om det gäller opolitiska organisationer men förkastlig om den sker i politiska organisationer, ty i det senare fallet, säger man, smyger det sig lätt in propaganda och agitation i det hela.

Vad är politisk verksamhet för någonting? Det är upplysning, och viktig upplysning, ty det är på grundval av den upplysningen som människorna skall bilda sig en uppfattning om hur man skött de politiska frågorna och hur man ser på framtiden, och det är mot den bakgrunden som man går till valurnorna vartannat år.

Vi har rösträtt från 21 års ålder. Varje människa som har rösträtt har därmed möjlighet att med valedeln i handen säga ifrån hur man ser på samhället och hur man vill det skall formas. Det är ett ansvar, ett förtroende som man lägger på människorna. Det måste då också vara naturligt att man försöker ge ungdomen möjlighet att skaffa sig de insikter som behövs för att rätt kunna bruka det förtroende som det innebär att få gå till val.

Jag behöver inte gå in på alla dessa frågor som man har att ta ställning till vid ett val, men jag reagerar när man diskuterar på det sättet att den som sysslar med politisk verksamhet och politisk upplysning blir svart om fingrarna, att den verksamheten är något mindervärdigt. Det kan inte vara på det sättet och det får inte vara på det sättet. Jag har inte bara växt upp i ett politiskt ungdomsförbund, utan jag har också sysslat ganska mycket med idrottsrörelsen, och jag har fortfarande det intresset kvar. Om jag verkar inom idrottsrörelsen är det korrekt och riktigt, men om jag dagen efter uppträder

Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet

i ett politiskt ungdomsförbund, då är det förkastligt! Jag förstår inte att man skulle vara sämre sedd för att man ägnar sig åt den ena eller andra verksamheten.

Det har sagts här att det kan inträffa olyckor, om man ger ekonomiskt stöd åt de politiska ungdomsförbunden. Samtidigt har man också talat om värdet av vaktslagning kring vår demokrati. Jag tror att en del av det stöd som vi ger våra studieförbund syftar till att vi på den vägen skall skola människor, ge dem kunskaper och insikter. Detta stöd till studieförbunden utnyttjas givetvis i stor utsträckning av de politiska organisationernas medlemmar — också av den politiska organisation och den meningsriktning som fröken Ljungberg företräder och som har en skola i hennes eget landskap. Också andra organisationer har sina egna skolor vilka får bidrag till sin studieverksamhet. Mot den bakgrunden måste jag fråga mig, om det då kan vara fel att ge bidrag till ungdomens politiska fostran och till ungdomarnas egen verksamhet, när de vill skaffa sig politiska insikter. Det är klart att man ibland kan reagera mot ungdomarnas beteendemönster. Men vi kan väl vara överens om att vi har en bra ungdom. Det finns så många saker som tyder på detta. Jag skall bara peka på trängseln vid skolportarna. Men ungdomen har sitt eget beteendemönster. Den är radikal och den är uppkäftig ibland också, och det är tacknämligt. Den som inte är radikal i sin ungdom, vad skall han bli när han blir gammal? Tids nog blir vi gamla, och tids nog blir vi reaktionära. Vi skall vara tacksamma att det finns radikala och uppkäftiga ungdomar som vågar hävda sin mening.

Partier är fria staters liv. Jag tror att det är väl använda pengar, när man ger stöd åt verksamhet som syftar till att ge ungdomen möjlighet att skaffa sig insikter om hur det samhälle vi har arbetar, som vi vill förbättra. Ungdomarna vill göra sin insats för att slå vakt om vår demokrati och vår folkliga själv-

styrelse. Den säkraste insatsen för att värna demokratien är att ge ungdomen möjlighet att få insikter och kunskaper om samhällsfrågorna.

Herr talman! Jag ber att få ge min anslutning till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde fru *Wallentheim* (s) och herr *Carlsson, Oscar*, (s).

Herr **WIDÉN** (fp):

Herr talman! Jag tänker på de ord som fröken Ljungberg använder rätt ofta i dag — agitation och propaganda. Man kan ju ha olika, nyanserade uppfattningar om vad man lägger i ordens betydelse här i världen, men har vi nu på en plats en ungdomsförening som har en god och driftig ledning — den kanske rent av är politisk av något slag och räknas till något av de demokratiska partierna samt lyckas dra åt sig uppmärksamheten genom att den har trevliga program, utflykter, diskussionsaftnar etc. — så tycker jag att det är en form av propaganda som den föreningen bedriver, och en mycket lovvärd propaganda. Det är ingen sådan där ytlig affischpropaganda utan en levande och riktig propaganda. Det tycker jag är bra. Jag tycker det är en mycket vällevlig insats, om denna förening lyckas ta hand om just den del av ungdomen som vi gärna ibland vill tänka på men som förut ägnade sig åt helt andra saker, och göra den intresserad av denna verksamhet genom en viss agitation.

Denna fråga är så nyansrik, fröken Ljungberg, att man måste vara mycket försiktig med orden.

Fröken **LJUNGBERG** (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag har lyssnat till herr Carlssons långa tal om ungdomsorganisationernas värde för ungdomen. Jag vill säga vad jag sade förut beträffande herr Widéns inlägg: Jag har ingenting att genmäla gentemot detta, men kom-

Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet

mer inte herr Carlsson litet långt ifrån vad vi talar om här? Det är fråga om det statliga stödet till politiska ungdomsorganisationer, hur det skall utformas, hur det skall administreras och vilka myndigheter som skall bedöma rätten till bidrag i sammanhanget.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Efter herrar Widéns och Carlssons anföranden på denna punkt kan jag fatta mig mycket kort, ty jag kan instämma i det mesta av vad de har sagt.

Fröken Ljungberg började sitt anförande med att erinra om att högern och folkpartiet har reserverat sig i utskottet. Det är emellertid endast en halv sanning, ty det är bara hälften av folkpartiledamöterna som reserverat sig mot utskottets förslag.

Jag tror liksom flera av de föregående talarna att vi bör vara tacksamma mot statsrådet för det krafttag som här har tagits för att upprusta den verksamhet det här gäller. Statsrådets förslag innebär nämligen en anslagshöjning på icke mindre än 2 190 000 kronor. Nu finns det ju de som menar att höjningen är i minsta laget och å andra sidan de som anser att höjningen är alldeles för stor. De som menar att höjningen är för liten har velat följa 1962 års ungdomsutrednings förslag. Det har emellertid inte varit möjligt att denna gång gå så långt, men det är ändå en mycket god utveckling som påbörjats på detta område.

Fröken Ljungberg yttrade att anslag bara borde utgå till sådana ungdomsorganisationer, som har en fostrande uppgift. Hon vill tydligen inte räkna in de politiska ungdomsorganisationerna i denna skara. Jag går emellertid så långt att jag påstår att även de rent politiska frågorna kan ha en fostrande uppgift, och jag tror inte det finns anledning för oss, som har en annan politisk uppfattning än fröken Ljungberg, att biträda något slags diskriminering av de politiska ungdomsorganisationerna.

Jag kan vidare erinra om att de allra flesta remissmyndigheterna har tillstyrkt förslaget. Detta gäller även de politiska ungdomsorganisationerna, inräknat högerns ungdomsorganisation. Denna tillstyrkan har nog inte bara skett av rent ekonomiska skäl, utan man har nog sett på denna fråga även från rent principiella synpunkter, och dessa synpunkter har, tror jag för min del, varit avgörande för ungdomsorganisationernas tillstyrkan av förslaget.

Jag vill därjämte erinra om att många landsting i vårt land lämnar bidrag även till de politiska ungdomsorganisationerna, och detta tror jag de gör utan några större betänkligheter.

Fröken Ljungberg anförde att det skulle uppstå mycket stora svårigheter ur demokratiska synpunkter att bedöma vilka politiska ungdomsorganisationer som skulle få bidrag. Jag vill emellertid erinra om vad departementschefen uttalat — uttalandet är återgivet på s. 9 i utskottets utlåtande. Detta uttalande är så klart och tydligt avfattat, att det inte bör vålla några större besvärligheter att avgöra vilka ungdomsorganisationer som skall erhålla bidrag.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Då jag nu begärt ordet för att med några ord antyda en uppfattning, som kanske inte alldeles överensstämmer med den uppfattning som min gode vän och partikamrat Eric Carlsson har, vill jag betona att jag icke gör det därför att jag på något sätt inte håller på politiken såsom en arbetsuppgift av värde. Jag var en gång i tiden redaktör för en tidning som hette »Bondeförbundets medlemsblad», och det var mig en glädje att åt den tidningen skaffa en artikel av professor K. G. Westman betitlad »Arbetets ära också i politiken». På denna punkt har Eric Carlsson och jag inga som helst delade meningar, men därför att

Ang. bidrag till ungdomsorganisationernas centrala verksamhet

man har den uppfattningen, har man ju inte sagt någonting om hur detta arbete bör bäras upp. Det har ju inte därmed sagts att det inte skall framför allt åvila de folkrörelser, vilkas vilja till politisk verksamhet tar sig uttryck i organisationerna.

Även jag var med i en ungdomsorganisation. Vi gjorde ett ordentligt arbete — det tror jag att jag förs säga — och vi var därvid särskilt stolta över att denna på landsbygden verkande organisation stod på egna ben till stor skillnad från en annan ungdomsorganisation på landet, som i mån som det gick hölls vid liv med statsmedel. Den organisationen var inte politisk. Detta hade inte med den nu diskuterade detaljen att göra, men det hade att göra med vår självständighetsvilja och vår önskan att offra och att försöka ideellt arbete fram vår verksamhet.

Vad som här är principiellt framgår av propositionen, där departementschefen säger, att han anser att tiden nu är mogen för att målsättningen för samhällets stöd till ungdomsorganisationerna vidgas till att omfatta pengar till såväl deras samhällsfostrande och idéinriktade verksamhet som deras allmänt ungdomsfrämjande arbete. Det är alldeles klart att stödet åt ungdomen och stödet åt dess opolitiska verksamhet, i vilka organisationer den än bedrivs, har sitt värde för samhället och låter sig klart ur den synpunkten motivera. Men det ligger annorlunda till, när man bedömer det rent politiska arbetet. Är det riktigt bra att en låt mig säga under lång tid härskande partiriktning skall bli bestämmande för på vilket sätt och i vilken utsträckning andra politiska organisationer skall erhålla ett stöd? Är det inte rimligare, att det rent politiska arbetet skall skötas självständigt och att man inte i det fallet låter statens resurser spela in? Jag undrar om det inte här måste göras en distinktion.

Det vore inte bra, om de politiska oppositionspartierna — ifall jag skulle

använda ett ord som jag ogärna använder, eftersom jag tycker att sakpolitiken och inte det politiska spelet är det väsentliga — alltså om de utanför den maktägande gruppen stående politiska partierna skall betalas med pengar och stödjas med pengar, som voterats av den grupp som de i mångt och mycket vill granska. Jag kan inte hjälpa att jag undrar, om inte ett sådant system kan ha farliga konsekvenser. Maktväxlingarna i vårt land har varit sällsynta under de senaste 40 åren och, såvitt jag kan bedöma framtiden, inte kommer att bli alltför vanliga då heller.

Jag kan inte se sakerna annorlunda, och ur den synpunkten måste jag bekänna att jag är mycket tveksam, om det kan vara rimligt och riktigt att även ungdomsorganisationernas politiska arbete skall bekostas med statsmedel. Min omsorg gäller närmast de utanför den maktägande gruppen stående organisationerna, men jag anser det lika felaktigt och lika förkastligt om statens resurser missbrukas i en maktägande grupps intressen för att bevara dess maktställning. I regel vill vi ju inte att staten skall ta ställning till sådant. På ett område, där jag i viss mån har svårt att följa med men där andra varit så mycket bestämdare, när det talas om t. ex. den religiösa och ideella fostran som skall ges vår ungdom, håller man styvt på att statens insats skall vara objektiv, att verksamheten inte får vara propagandistisk, i den man den bedrivs med statsmedel. Jag skulle kanske kunna tänka mig en situation, där kristet och demokratiskt arbete ansågs vara av så stor betydelse att det bör stödjas med statsmedel, men även i det fallet förstår jag att andra kan ha en annan inställning, och jag drar konsekvenserna på båda områdena.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Det finns väl ingen anledning att ta upp en längre debatt med

Om viss utredning rörande oljehandeln, m. m.

herr Ferdinand Nilsson. Jag tror för min del, att även om de politiska ungdomsorganisationerna kommer att få statsbidrag, så kommer detta inte att påverka organisationernas verksamhetslust ett dugg, och de kommer att vara lika oppositionella, även om de får statsbidrag. Jag vill vidare erinra om att oppositionen i det engelska parlamentet är statsavlönad.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad under överläggningen yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande utskottets i mom. V gjorda hemställan samt därefter särskilt i fråga om utskottets hemställan i övrigt.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de rörande mom. V förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som inefattades i den av herr Virgin m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Ljungberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 62 punkten 9 mom. V, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Virgin m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för japropositionen.

Då emellertid fröken *Ljungberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 101;

Nej — 32.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i övrigt hemställt i denna punkt.

Punkterna 10—14

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets memorial nr 63, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag för budgetåret 1964/65 till Utställningar av svensk konst i utlandet, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Vid ånyo skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 25, i anledning av väckta motioner angående val av huvudmän i sparbank, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om viss utredning rörande oljehandeln, m. m.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 26, i anledning av väckta motioner om viss utredning rörande oljehandeln, m. m.

I två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 209 i första kammaren av herr *Lage Svedberg m. fl.* och nr 255 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Östersund *m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte

Om viss utredning rörande oljehandeln, m. m.

anhålla om en skyndsam utredning för komplettering och översyn av 1947 års utredningsförslag om oljehandeln samt att förslag i ämnet snarast måtte föreläggas riksdagen.

Vidare hade i två inom riksdagen väckta, till bankoutskottet hänvisade likalydande motioner, nr 429 i första kammaren av herr *Adolfsson* och nr 517 i andra kammaren av herr *Hagberg m. fl.*, föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle uttala sig för ett förstatligande av oljehandeln inom Sverige och begära sådana kompletterande utredningar och förslag, som eventuellt kunde vara behövliga av denna anledning.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt,

1. att motionerna I: 209 och II: 255 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

2. att motionerna I: 429 och II: 517 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **SVEDBERG, LAGE**, (s):

Herr talman! Frågan om statens insyn i oljehandeln och debatter med anledning av denna fråga har under en tidrymd av 50 år förekommit här i riksdagen. Redan omedelbart efter första världskrigets utbrott restes frågan i riksdagen, huruvida den då sittande regeringen hade grepp om lagerhållningen av oljeprodukter. Det gällde då framför allt fotogen till belysning samt smörjoljor. Som många känner till, fick också svenska folket under världskrigets första år se att det började tryta i lagren, och man måste i de svenska hemmen använda karbid till belysningen. Man hade även sådan brist på smörjoljor, att knappast den enkla maskinpark, som vi då hade i vårt land, kunde hållas i drift.

Efter första världskrigets slut restes frågan ånyo här i riksdagen, huruvida inte samhället borde göra en översyn

över oljehandeln, eftersom oljeprodukterna utgjorde nödvändighetsvaror att säkerställa vid en avstängningsperiod. Man tillsatte en utredning, som avlämnade sitt betänkande år 1932. Utredningen konstaterade, att det fanns stora brister när det gällde oljeimporten till vårt land. Moderbolagen tillämpade priser, som icke stod i rimlig relation till de priser varorna betingade i de europeiska länderna, inte ens om man räknade in fraktkostnaderna.

Denna utredning kom till och avgav sitt betänkande under en tidsperiod, när de borgerliga partierna hade majoritet i riksdagens båda kamrar, men man spelade bort innehållet i utredningens majoritets krav, ända tills man stod inför ett nytt världskrig. Visserligen hade vi inte då den bilpark, som finns i dagens samhälle, men när det senaste världskriget bröt ut yppades ändock stora betänkligheter om huruvida man hade en tillräcklig lagerhållning för att upprätthålla hemmamarknadsindustriens produktionsförmåga. Alla som känner till förhållandena under det sista världskriget vet att det rådde knapphet praktiskt taget på alla de delar av oljehandeln som är nödvändiga för samhällsmaskineriets funktionsförmåga.

Under kriget diskuterade man denna sak såväl i denna kammare som i andra kammaren, och man sade sig att man efter kriget nog skulle se till att gardera sig för en sådan bristsituation i framtiden. Det tillsattes en ny utredning, som i sitt betänkande hemställde att riksdagen borde besluta om en översyn av oljehandeln här i landet. Under kriget var ju hela vår biltrafik avstängd. Det fanns gengasaggregat, med vilka man nödtorftigt kunde verkställa vissa transporter utöver dem som järnvägen kunde sköta, och sjöledes kunde transitobåtar gå.

Sedan socialdemokratien mer och mer fick inflytande i den lagstiftande församlingen slappnade emellertid intresset för en statlig kontroll av en så-

Om viss utredning rörande oljehandeln, m. m.

dan viktig sak som oljehandeln. Högerpartiet och även folkpartiet och centerpartiet har kritiserat socialdemokratien för dess speciella monopolvänlighet. Ser man på den politiska historien finner man dock att det enda parti som i svensk politik har genomfört ett monopol är en högerregering, som satt vid rodret när det första världskriget bröt ut. Motivet för monopolet var i detta fall att få tillräckliga medel för att finansiera försvaret. Ingen klandrar emellertid tobaksmonopolet här i landet, utan alla säger att det ger en rättvis fördelning, därför att priserna är lika, oavsett om affären ligger vid tobaksfabriken eller på hundra mils avstånd därifrån.

När det gäller brännolja eller bensin vill man emellertid inte vara med längre. Visserligen kan jag erkänna att bankoutskottet ger erkännande åt nödvändigheten av att i framtiden göra en översyn, och utskottet skriver på sidan 11 i utlåtandet något som jag skulle vilja stryka under. Utskottet anför: »Utskottet finner det för sin del diskutabelt om bensinstationsnätets tillväxttakt under senare år kan anses väl motiverad. Enligt utskottets mening bör det dock i första hand ankomma på företaget och organisationer inom branschen att bedöma anläggningarnas lönsamhet och ta initiativ till de bransch-rationaliseringsåtgärder som kan vara befogade.» Längre ned skriver utskottet: »Det bör framhållas, att utskottet icke anser det uteslutet att en viss bransch-rationalisering för oljehandeln del är eftersträfvansvärd. Frågan om en effektivisering och samordning inom denna bransch i syfte att befrämja konsumenternas intressen behöver emellertid, såsom Landsorganisationen i sitt remissyttrande antytt, icke sammankopplas med frågan om ett förstatligande.» Utskottet anför så sin motivering.

Men vad säger man ifrån Svenska transportarbetareförbundet, som har givits tillfälle att yttra sig över motionens syfte? Förbundet säger följande: »Re-

dan vid mottagandet av oljeprodukter vid de olika hamnarna föreställer vi oss att man genom en samordning skulle kunna planera för tanktonnage och mottagningsförhållanden på ett betydligt rationellare sätt än vad som för närvarande är fallet. Man skulle även kunna tänka sig att sammanföra mindre oljehamnar till större enheter.»

Ser man på utbyggnaden av bensinstationer i landet — jag har hämtat mina uppgifter från överstyrelsens för ekonomisk försvarsberedskap bränslebyrå — kan man notera inte mindre än 13 376 stationer här i landet. Däri är inte sådana bensinpumpar inräknade som finns vid lantaffärer och sådana mindre företag, utan bara pumpar i anslutning till bensinstationer och reparationsverkstäder. Jag tar mig friheten att föredra länsfördelningen av dessa stationer: Stockholms stad har 419 stycken, Stockholms län 692, Uppsala län 287, Södermanlands län 432, Östergötlands län 648, Jönköpings län 570, Kronobergs län 431, Kalmar län 607, Gotlands län 168, Blekinge län 230, Kristianstads län 726, Malmöhus län 1 214, Hallands län 396, Göteborgs och Bohus län 587, Älvsborgs län 713, Skaraborgs län 608, Värmlands län 518, Örebro län 424, Västmanlands län 347, Kopparbergs län 547, Gävleborgs län 510, Västernorrlands län 639, Jämtlands län 451, Västerbottens län 631 och Norrbottens län 581.

Jag nämner dessa siffror för att få dem i protokollet. Om man redan för 50 år sedan tyckte att tiden var mogen för en översyn av denna viktiga del av varutillförseln i vårt land, kan man nu konstatera, att överdimensioneringen är ännu mycket större.

Låt oss sedan se på kostnaderna! Jag går bara tillbaka till 1960. Då var kostnaderna för nybyggda bensinstationer drygt 35 miljoner, och räknar jag in ombyggnader, kommer jag till 36 874 000. År 1961 uppgick kostnaderna för nybyggnader till 25 659 761 kronor och de totala kostnaderna till 26 170 761. År

Om viss utredning rörande oljehandeln, m. m.

1962 uppgick nybyggnadskostnaderna till icke mindre än 62 513 000, och med ombyggnader blev kostnaden 63 535 000. År 1963, som är det sista år för vilket redovisning föreligger, byggde man i hela riket inte mindre än 245 stationer till en kostnad av 39 519 000, och med kostnaderna för ombyggnad av tidigare stationer kommer summan upp till 40 747 000 kronor.

Den här frågan är förvisso av intresse för samhället. Det kan nämligen inte vara rimligt att bolagen i reklamsyfte bygger tre, fyra fullständiga bensinstationer i en vägkorsning, där man knappast kan sälja till ett netto som täcker kostnaderna. Med hänsyn till detta förhållande torde det för den övervägande delen av de svenska medborgarna stå klart, att samhället bör göra en utredning som kristalliserar fram det verkliga problemet och sedan dra de slutsatser som bör dras ur samhällelig synpunkt.

Trots det lilla tillfrisknande som man kan skönja i bankoutskottets motivering måste jag säga, att jag hade hoppats att man i varje fall inte skulle visa någon rädsla för en översyn, som kan ge en inblick i de verkliga förhållandena. Därför, herr talman, måste jag tyvärr mot bankoutskottets majoritet våga mig på att yrka bifall till motionerna nr 209 i första och 255 i andra kammaren.

Herr ADOLFSSON (k):

Herr talman! Som herr Svedberg alldeles nyss framhöll har ju frågan om andra former för oljehandeln i vårt land behandlats i flera decennier och kan väl sägas på sitt sätt ha blivit en formlig politisk följetong. Argumenten i de mera praktiskt betonade frågorna i sammanhanget har luftats så många gånger att det snart inte återstår mera att lufta. Den argumentation i de praktiska frågorna som herr Svedberg anförde var ju heller inte ny, och det finns ingen anledning att förebrå honom för

det, eftersom det är sådana saker som det är naturligt att vid varje tillfälle dra fram.

Jag kanske får avstå från att alltför mycket ägna mig åt dessa praktiska frågor och här noterat att det som har utkristalliserat sig i frågan är såvitt jag förstår två vitt skilda åsikter. Den ena åsikten företräds av bl. a. oss kommunister, men såvitt man vet också i mycket stor utsträckning av socialdemokrater, inte minst ute på det s.k. fältet. Denna åsikt innebär att utländska statsmonopol inte bör få behärska den viktiga del av svensk ekonomi som oljehandel, oljedistribution och oljeförädling utgör. Men så finns det en annan åsikt, tydligen framför allt representerad av högerpartiet, nämligen den att de svenska privatbolagen bör få spela sitt spel helt fritt men att fältet skall lämnas öppet också för utländska trustar, i detta speciella fall företrädesvis brittiska och amerikanska trustar. Det är klart att det kan finnas anledning att diskutera också de praktiska olägenheter som följer av det nuvarande systemet, såsom bl. a. också herr Svedberg har gjort, men motståndarna till förstatligande, främst högern, ger sig in på en sådan praktisk argumentation endast för att kamouflera sin verkliga politiska åsikt i principfrågan.

Det påpekades nyss att flera remissinstanser starkt understrukt att förhållandena inom oljehandeln i Sverige på ett antal punkter är mycket otillfredsställande, men flertalet av dessa instanser liksom utskottet menar att dessa frågors lösning inte bör sammankopplas med spørsmålet om ett förstatligande av oljehandeln, den fråga som vi i vår motion framför allt har framlagt. Jag frågar bara: Kan inte utskottet tänka sig att dessa missförhållanden är ett direkt resultat av nu rådande ägandeförhållanden och att ingen förbättring är att vänta så länge dessa ägandeförhållanden består? Vi betraktar dem i varje fall som ett resultat av ägandeförhållandena.

Om viss utredning rörande oljehandeln, m. m.

Jag vill inte här fördjupa mig i dessa missförhållanden, särskilt som jag tog mig friheten att utförligt relatera dem vid fjolårets behandling av denna fråga, och jag räknar upp endast några av dem, t. ex. att det inte finns samordning av import, administration och distribution, att antalet bensinstationer, såsom herr Svedberg framhöll, är orimligt stort, att den geografiska fördelningen av depåerna är olämplig, att det råder dåliga förhållanden för oljedistributionens anställda, att det förekommer en mycket anmärkningsvärd snedvridning i fråga om lokalisation av anläggningar för lagring och förädling av oljan, vilket inte minst vi på landets västsida äger kännedom om, och att det äger rum en betydande skatteflykt. Dessutom förekommer också andra missförhållanden som jag nu avstår från att räkna upp.

Beträffande skatteflykten kanske jag ändå får notera att svenska taxeringsmyndigheter, inte ens om de använder sig av slagruta som redskap, kan utröna vart de utländska oljetrusternas i Sverige uppkomna stora vinstströmmar rinner. Det finns i Sverige etablerade utländska oljeföretag, som här har 400, 500, 600 miljoner kronor i årsomsättning men ändå inte redovisar några vinster i egentlig mening, och i något fall förekommer t. o. m. att de redovisar förlust. Det är de svenska skattebetalarna som får betala vad som här undandras beskattning.

Det är väl självklart att de orimliga förhållanden som jag här givit exempel på har sin grund i ägandeförhållandena och att man alltså måste koncentrera sig framför allt på denna fråga: Skall ägandeförhållandena vara sådana de nu är?

Redan av dessa mera praktiska skäl som jag har nämnt finner vi för vår del ett förstatligande av oljehandeln motiverat. Däri får vi, såsom man ser, instämmande av Svenska transportarbetareförbundet — någon annan instans liksom snuddar vid frågan om ett för-

statligande, men Transportarbetareförbundet tar upp den direkt.

Får jag så säga några ord om vad jag skulle vilja kalla den politiska skiljaktigheten i denna fråga. Att många av oljebolagen är inne i en hektisk tävlan att formligen pricka vårt land med bensinstationer för enmärkesförsäljning är naturligtvis illa nog, som herr Svedberg framhållit, men därtill förekommer från olika utländska oljetrusters sida en hektisk kapplöpning, hektisk särskilt under senaste tiden, om vem som starkast och snabbast skall kunna bita sig fast i vårt land och i denna betydande del av vår samhällsekonomi. Det utländska övertagandet av Koppartrans i Göteborg och brittiska BP:s nu planerade stora raffinaderi i Göteborg — Skandinavien's allra största skall det ju bli — utgör de två senaste exemplen på vad jag nu har sagt. Denna hopgyttring på Västkusten av oljeindustrier kan ju heller inte ha någonting med en förnuftig industrilokalisering att göra. Vi anser frågan om vårt lands möjligheter till självständigt och oberoende handlande vara en för samhällsekonomien, och även för politiken, viktig fråga.

Får jag innan jag avslutar denna plädering erinra om att kommerskollegium, i nära likhet med den frågeställning jag reste, anfört — vilket finns återgivet i utskottsutlåtandet — att de utländska oljeföretagen i en krissituation kunde bojkotta vårt land, om oljehandeln förstatligats. I ett annat yttrande framhålles, att ett förstatligande skulle vara olyckligt med tanke på ett framtida svenskt inträde i EEC. Dessa yttranden är inte intressanta bara på grund av det alarmerande innehållet, utan de är också häpnadsväckande för den som begär en liten smula logik i det som sägs. Här erkännes alltså oförbehållsamt oljetrusternas maktposition i vårt ekonomiska liv. Man bestrider inte detta, utan tvärtom framhåller man det, men eftersom denna utländska makt kunde komma att utnyttjas mot oss som något slags hämndåtgärd må vi i all rimlig-

Om viss utredning rörande oljehandeln, m. m.

hets namn, säger kommerskollegium indirekt, låta den bibehålla sin maktställning. Detta har inte mycket med vanlig sund logik att göra.

För vår del känner vi det som kränkande för det nationella medvetandet och som skadligt för svensk ekonomi att utländska monopol på detta sätt tillåtes att upprätthålla och utvidga en maktposition på en av de mest betydande sektorerna i svensk ekonomi — en maktkoncentration som kunde komma att utnyttjas på ett för oss mycket ofördelaktigt sätt i en situation liknande den som kommerskollegium framställde såsom kritisk. Det är här som åsikterna mellan oss och de principiella motståndarna till ett förstatligande går isär. Vi betraktar denna förstatligande fråga som en av de allra viktigaste som vi har att behandla och bedöma.

Herr talman! Vår kommunistiska motion förefaller mera konkret i själva förstatligande frågan än den som herr Lage Svedberg och några andra har väckt, fastän läsningen mellan raderna i deras motion ger intryck av att de egentligen siktar till detsamma som vi. De har emellertid liksom kamouflerat ett och annat.

Jag kan alltså i sista omgången avsluta mig till det yrkande som herr Svedberg framställde, men jag ber ändå att i första hand få yrka bifall till våra motioner I: 429 och II: 517.

Herr STÄHLE (s):

Herr talman! Till en början skulle jag kanske uttala ett tack till herr Svedberg som så oförblommerat överlämnade en blomma till bankoutskottet med hänvisning till den positiva skrivning som, enligt herr Svedberg, utskottet kostat på sig i år. Vi har ändock inte kunnat gå så långt, att vi kunnat bifalla herr Svedbergs hemställan. Jag vill dock försäkra herr Svedberg, liksom också herr Adolfsson, att vi inom utskottet har behandlat denna fråga med mycket stort intresse. Detta fram-

går väl också av den omfattande remissbehandling som frågan har fått även i år, trots att den här i kammaren behandlades mycket ingående så sent som år 1962 — även då efter en mycket omfattande remissbehandling. Jag tycker att detta är ett uttryck för att vi inom utskottet anser denna fråga vara mycket betydelsefull för den enskilde och även för samhället.

Det är riktigt som motionärerna säger, att oljan i dag fått en allt större betydelse i vårt samhälle — inte bara som drivmedel utan även som bränsle för uppvärmning av våra bostäder. Vidare kan nämnas den ökade användningen inom industrien.

Trots den omfattande remissbehandling, som utskottet har låtit denna fråga få, har emellertid inga av remissinstanserna tillstyrkt de i motionerna aktualiserade frågorna. Således avstyrker även Landsorganisationen som, åtminstone efter vad jag kan förstå, har behandlat denna fråga med mycket stort intresse — inte minst från samhällsynpunkt. Det framgår även tydligt av de olika remissinstansernas svar, att den konkurrens som nu förekommer mellan de olika oljebolagen är till gagn för konsumenterna.

Utskottet konstaterar även att den ökade andel som de kooperativa oljeföretagen har uppnått av de olika försäljningssummorna och den omfattning denna verksamhet fått — en ökning från tidigare 7 procent till i dag över 16 procent — har ett mycket starkt prisreglerande inflytande på övriga företag som arbetar inom denna bransch. Enligt utskottets uppfattning kommer också de rationaliseringsåtgärder som alltjämt pågår inom oljebranschen konsumenterna till godo. Vidare kan utskottet konstatera att upprepade internationella jämförelser har givit vid handen, att den svenska prisnivån för flytande bränsle och drivmedel genomgående är bland de lägsta i hela Europa.

Beträffande prisutjämningsfrågan

Om viss utredning rörande oljehandeln, m. m.

förutsätter utskottet, att denna kommer att behandlas på lokaliseringsutredningens förslag och den proposition som grundas på detta förslag, vilken avses komma att föreläggas årets riksdag. Vi finner därför inte någon anledning att nu direkt gå in på en prövning av speciellt denna fråga.

Beträffande bensinstationernas antal och deras placering inom vägnätet har utskottet inhämtat, att vägsakkunniga avser att behandla denna fråga i samband med andra i anslutning till vägar- na förekommande serviceanläggningar. Utskottet har således blivit övertygat om att det i dagens läge inte finns någon anledning att göra någon ändring i de statuter som för närvarande är rådande.

Med hänsyn till det anförda, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s) kort genmäle:

Herr talman! När herr Stähle nämner att de rationaliseringsåtgärder som oljebolagen bedriver kommer konsumenterna till del, måste jag fråga: Är det rationaliseringsåtgärder att för varje år öka antalet bensinstationer? Det finns en uppsjö av bensinstationer, vilket väl i realiteten måste innebära en fördyring för oljebolagen, som konsumenterna får betala. Om man bygger nya bensinstationer med en kapitalinvestering på 60 à 70 miljoner per år, tas ju arbetskraft från marknaden, i synnerhet från bostadsmarknaden, trots att man var och varannan dag i tidningarna läser om köbildningen på detta område och om de bostadslösas väntan på möjlighet att få en bostadslägenhet. Men det finns inte tillräckligt material och framför allt inte arbetskraft. När det däremot gäller att mångdubbla bensinstationerna, då är det tydligen ingen ransonering på arbetskraften och investeringarna.

Herr ADOLFFSSON (k) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber att få saluera utskottet för att det, som herr Stähle framhöll, i år har behandlat denna fråga med stort intresse, medan det fanns anledning till kritik i fjol, då utskottet gjorde motsatsen. Vidare är det klart att det finns anledning att också notera att en sådan omfattande remissbehandling har förekommit. När emellertid herr Stähle hävdar att ingen av remissinstanserna har uttalat sig för motionernas syfte, måste jag komma med en sagsaga, eftersom jag har uppfattat Svenska transportarbetarförbundets yttrande så, att förbundet i hög grad är anhängare till vad vi har föreslagit i vår motion.

Herr Stähle ville också framhålla, att den konkurrens som förekommer beträffande bensinhandeln i vårt land är till förmån för konsumenterna. Det är alldeles självfallet att man måste bedöma situationen som något förändrad, när en kooperativ försäljningsorganisation har uppstått och tagit hand om en icke obetydlig del av oljedistributionen i vårt land. Det är en omständighet som inte bör underskattas. Likväl är den konkurrens som förekommer främst en kamp om kunder och försäljningsställen och inte så mycket om priser. Denna kamp om försäljningsställen leder till att om det ena bolaget inrättar en enmärkesförsäljning på den ena sidan om vägen, måste också det andra bolaget göra det på den andra sidan av vägen.

Å andra sidan vill jag också framhålla, att om prisläget på t. ex. bensin skulle betraktas som någorlunda rimligt i vårt land, bör man nog också hålla i minnet Sovjetoljan och den internationella konkurrensen från Sovjetunionen, som anmält sig villig att exportera olja i stor utsträckning också till vårt land, vilket Kooperationen även har nyttgjort sig utav.

Slutligen finner jag det något anmärkningsvärt att herr Stähle i sin polemik icke vill nämna något om den

Om viss utredning rörande oljehandeln, m. m.

politiska aspekt på frågan, som jag ville fästa huvudvikten vid i mitt anförande.

Herr STÄHLE (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill hänvisa herr Svedberg till det avsnitt i utskottets utlåtande, som han citerade från talarstolen och där utskottet säger: »Utskottet finner det för sin del diskutabelt om bensinstationsnätets tillväxttakt under senare år kan anses väl motiverad.» Utskottet har också den uppfattningen att det blir en alltför stor utveckling av bensinstationernas antal.

Utskottet har haft möjlighet att inhämta att denna fråga kommer att behandlas av vägsakkunniga, och den kommer då att bli föremål för en helt annan bedömning. I det sammanhanget kommer också frågan om övergång till högertrafik in i bilden och därmed också frågeställningen om antalet bensinstationer.

Beträffande herr Adolfssons resonemang om Sovjetoljan, kan nämnas att de kooperativa företagen OK och IC köper ofantligt mycket olja från östblocket. Utskottet har också konstaterat, att tack vare denna konkurrens har konsumenterna fått köpa till billigare priser. Vi har möjligheter att köpa oljan från det ställe och vid den tidpunkt då priserna är mest fördelaktiga. Det är därför det enligt utskottets uppfattning är klokt med denna konkurrens mellan olika företag.

Herr HANSSON, GUSTAF HENRY, (h):

Herr talman! Efter herr Stähles anförande kan jag fatta mig mycket kort. Jag kan ju inte underlåta att tacka herr Adolfsson för hans apostrofering av högers kritik i detta sammanhang.

Jag skulle kunna förstå både herr Lage Svedberg och herr Adolfsson om det hade varit på det sättet att de svenska bilägarna hade blivit uppskörtade när det gäller priset på bensin och driv-

medel. Nu framgår det dock av utskottets utlåtande, att Sveriges bensinhandlars riksförbund — som kanske herr Adolfsson inte tillmäter så förfärligt stor vikt, ändå har konstaterat att det råder en mycket hård märkeskonkurrens, och ser man på vad IC-föreningarnas riksorganisation har anfört finner man att priset på drivmedel bara har gått upp med 20 procent, medan konsumentprisindex samtidigt har gått upp med 75 procent. Det är ju ganska anmärkningsvärt att denna huvudorganisation anser sig kunna skriva att »Riksorganisationen anser den bild som i motionerna tecknats av förhållandena inom svensk oljehandel i väsentliga avseenden sakna verklighetsunderlag».

Sedan kan jag förstå att herr Adolfsson, trots att han är göteborgare, inte tycker om att ha två raffinaderier därnere och sedan få ytterligare ett mycket stort raffinaderi. Det som för oss göteborgare är det mest tragiska är dock att Koppartrans, som startade som ett svenskt bolag, har varit nödtvunget att gå över i utländsk ägo. Först sålde Koppartrans sina aktier till Stora Kopparberg, som sedan sålde dem till Shell. Men vi får väl i alla fall vara ganska nöjda med att ha dessa oljebolag där, och skulle jag, på det sätt som herr Adolfsson vill göra gällande, försöka komma vid sidan av dem, lär jag nog vara tvungen att se till att jag får någon koncession på något ställe där jag kan ta oljan direkt ur jorden. Det är det enda sätt på vilket jag kan se att man kan klara upp priserna för den händelse man skulle komma därhän att dessa bolag utnyttjade marknaden på ett felaktigt sätt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle bara vilja hänvisa herr Gustaf Henry Hansson till de utredningar som tidigare har förelegat.

Om viss utredning rörande oljehandeln, m. m.

Samtliga dessa utredningar, t. o. m. den utredning som förelåg år 1932, meddelar att de priser som tillämpades på vårt land inte var jämförbara med andra priser utan låg betydligt högre.

Jag begärde inte ordet närmast för detta, utan jag ville göra ett påpekande till herr Stähle, när han säger att det är de vägsakkunniga som nu skall stoppa upp byggraseriet i fråga om bensinstationer. När man beslöt om högertrafiken, borde man omedelbart ha stoppat bensinstationernas tillblivelse, ty det blir ju till syvende og sidst de vägsakkunniga som skall utreda hur mycket staten skall betala för att möjliggöra flyttningar av de stationer som har byggts efter beslutet om högertrafik.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHAN-
NES, (fp):

Herr talman! Jag tycker att det är ett par synpunkter i den här frågan som både herr Svedberg och herr Adolfsson har tappat bort, när de talat om den snabba tillväxten av antalet bensinstationer. Man måste väl i det sammanhanget också tala om bilismens snabba tillväxt. Bilismen har ju vuxit i en omfattning som de tidigare utredningarna, vilka herr Svedberg har talat så mycket om, inte hade kunnat förutse. Det är självklart att med bilismens snabba frammarsch följer också att det krävs flera bensinstationer.

Dessutom tycks det alldeles ha förbigått herrarna att bensinstationerna också har en annan uppgift än den att fylla bensin i tanken och olja i oljeträget. De utför en service i mycket stor omfattning. Det gäller inte bara däck och batterierna och den elektriska utrustningen utan många andra saker också. Därför tycker jag, herr Svedberg, att det inte vore så dumt, om det hemma i herr Svedbergs Burträsk råkar finnas en bensinstation på ena sidan av vägen och det sedan dyker upp en bensinstation på andra sidan om vägen. Då

blir de två innehavarna nödsakade att konkurrera med varandra. De kan inte konkurrera mycket då det gäller priset på bensinen och oljan, men i fråga om den service som de lämnar till bilisterna kan de konkurrera på ett alldeles särskilt sätt.

Var och en som har en bil vet ju att har man blivit kund på en bensinstation, så kan man få åtskillig hjälp med både det ena och det andra när man kommer dit med bilen, och det sätter man ju oerhört stort värde på, betydligt mer än om bensinen skulle kosta ett öre mindre än på något annat ställe.

När man hör herr Svedberg tala om ett förstatligande av oljehandeln, tycket man nog att det är litet underligt att han inte drar en annan parallell i sammanhanget. Oljan och bensinen får vi in från utlandet, men inom landet produceras ju också kraft, i största utsträckning av ett statligt företag. När herr Svedberg i sin motion klagat över att bensinpriset är högre i Norrland än på andra håll, borde han också tänka på vad det har lett till att staten har fått ett sådant övertag när det gäller elkraften, som produceras i Norrland och är dyrast i Norrland. Jag tycker ju att man borde försöka påverka de inhemska förhållandena, innan man ger sig på de utländska. Jag fann det faktiskt rätt roande, när herr Adolfsson uttalade att det var kränkande för nationalmedvetandet att man körde omkring här i landet med bensin och olja som levererats av utländska företag. Jag trodde att herr Adolfsson och hans parti var mycket internationella, men jag har tydligen missuppfattat herrarna på den punkten.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Jag skulle vilja hänvisa herr Andersson till att titta något på siffrorna rörande bilparken i Väster-norrlands län och dividera antalet bilar med antalet bensinstationer, som i

Om viss utredning rörande oljehandeln, m. m.

Västernorrlands län uppgår till 639 stycken. Räkna sedan ut hur lång tid det tar för en bensinstation att tanka en bil. Jag tror nog att dessa 639 bensinstationer i Västernorrlands län skulle kunna fördelas på flera län. En bensinstation har för övrigt inte bara en tankningsmöjlighet. Jag talar nu om stationer, inte om mackar som finns t. ex. hos lanthandlare. Den siffra jag har nämnt omfattar dels stationer som är inbyggda i bilverkstäder, dels stora stationer med smörjhallar o. s. v.

Jag tror att om man delar upp de 13 370 bensinstationer som finns i landet på hela den svenska bilparken, så skall man finna stort utrymme för reducering av stationsantalet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande vardera punkten av utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan.

Därefter gjorde herr talmannen i enlighet med de angående punkten 1 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på bifall till motionerna I: 209 och II: 255; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svedberg, Lage*, begärde voting, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 26 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifallas motionerna I: 209 och II: 255.

Sedan kammarrens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Svedberg, Lage*, begärde rösträkning, verkställdes nu voting medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 104;

Nej — 18.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Herr *Svedberg, Lage*, anmälde, att han vid den nu företagna votingen avsett att rösta nej men av misstag nedtryckt båda voteringsknapparna.

Sedermera gjordes enligt de avseende punkten 2 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 429 och II: 517; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrade beräkningsgrunder för löneavdrag vid arrest och disciplinbot; samt

nr 23, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om behandling i fångvårdsanstalt, dels ock i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 43, i anledning av väckt motion om införande i arbetarskyddslagen av bestämmelser om minimitemperatur för arbetslokal;

Ang. almanacksprivilegiet

nr 44, i anledning av väckt motion om översyn av bestämmelserna rörande utfärdande av recept; och

nr 45, i anledning av väckta motioner angående märkningen av läkemedel.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. almanacksprivilegiet

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 46, i anledning av väckt motion angående almanacksprivilegiet.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 643, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Hanson, Per-Olof*, hemställt, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en förut-sättningslös utredning rörande almanacksprivilegiet att utgöra vägledning för det beslut rörande privilegiets fortbestånd och utformning, som torde komma att meddelas år 1965.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt,

1) att riksdagen i anledning av förevarande motion, I: 643, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t såsom sin mening giva Kungl. Maj:t till känna vad utskottet i utlåtandet anfört, samt

2) att motionen, i den mån den icke kunde anses besvarad genom vad utskottet under 1) hemställt, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Som motionär i denna fråga har jag ingen anledning att klaga över vad utskottet har kommit fram till. Däremot finner jag anledning att komma med några kommentarer i anslutning till det föreliggande utskotts-utlåtandet.

Bakgrunden till att denna motion har väckts är att det nu börjar bli tid att på nytt pröva frågan huruvida detta

mer än 200 år gamla privilegium för Vetenskapsakademien att utge en almanacka skall förnyas. Vi behöver väl inte fastslå här att sådana privilegier ju förefaller ganska hemlösa i vår tid. Att man en gång lämnade detta privilegium berodde på att det tydligen i mitten av 1700-talet gavs ut en del föga vederhäftiga almanackor. Vidare klagade man, i den kungl. resolution som ligger bakom detta privilegium, på att det på den tiden bedrevs en hel del litterär verksamhet i almanackorna. Dessutom klagade man över de ovederhäftiga väderleksprognoser som synbarligen var en förutsättning för att man skulle kunna sälja almanackor på den tiden.

Som saken nu ter sig har den en del principiella aspekter. Man kan fråga sig, om inte den utformning som privilegiet i dag har går väsentligt vid sidan om och utanför vad som kunde vara rimligt ens från de utgångspunkter som man hade från början. Tanken var väl att man skulle ha en riktalmanacka, som skulle vara garanterat vederhäftig vad kalendariet beträffar. Men i dag framstår detta som hopplöst förlegat med hänsyn till att almanackor och kalendarar utges i en lång rad former som man inte tänkte sig på den tiden. Det kan därför ifrågasättas om inte privilegiet kommit att tillämpas långt utanför de gränser som den bakomliggande resolutionen avsåg.

Nu är det tydligt att detta privilegium ger Vetenskapsakademien betydande inkomster. Akademien lyfter i själva verket royalty på 23 procent av den totala årliga försäljningssumman. Däremot vet man ingenting om hur dessa kostnader försäljningsmässigt fördelas på olika produkter från respektive företag.

Det finns i utskottsutlåtandet en del tvivelaktiga uttalanden, t. ex. denna tankegång att det på något sätt skulle vara ekonomiskt effektivt att hålla sig med ett monopol. Men uttalandet är nog ganska dåligt underbyggt. Prissättning-

Ang. almanacksprivilegiet

en inom denna tryckeribransch bestäms ju efter olika tryckeriers allmänna kostnadssituation, t. ex. geografisk lokalisering, tillfällig beläggning, lediga maskiner för viss beställning och sådana saker. Det som skiljer ett monopolföretag från andra företag är att monopolföretaget inte behöver göra de internt bästa och för kunden förmånligaste dispositionerna för ett visst arbete, utan man kan arbeta rätt oberoende av kostnadshänsyn, eftersom man ändå kan ta ut de priser man sedan behöver. Det gäller i hög grad specialtillverkningar. Beträffande halvfabrikaten, standardprodukterna m. m. — som alltså säljs i handeln — kan man nå god ekonomi genom långa serier. Men varför skall Almquist & Wiksell, som fått detta privilegium, ensamma bestämma hur god denna ekonomi kan vara? Jag tror att det finns åtskilligt för utredningen att titta närmare på.

De enda som har något att invända mot en ordentlig genomlysning av frågan är de två parter som har intresse av att privilegiet fortsätter, nämligen Vetenskapsakademien å ena sidan och det tryckeriföretag som har hand om monopolets praktiska tillämpning å andra sidan. Nuvarande förhållande har också lett till flera anmälningar till ombudsmannen för näringsfrihetsfrågor.

Av utskottets utlåtande framgår ju att Vetenskapsakademien i sitt remissvar bland annat talat om att intäkterna genom detta privilegium sätter akademien i stånd att fylla sina i grundstadgarna fastställda vetenskapliga uppgifter. Jag kunde förstått den synpunkten om vi befunnit oss i mitten av 1700-talet, men att vi skulle dras med ett statligt privilegium, med ett statligt monopol, för att understödja viss närmare angiven vetenskaplig verksamhet i mitten av 1900-talet förefaller mig ganska vilseledande. Man framhåller nu ifrån Vetenskapsakademiens sida att över 90 procent av dessa intäkter går till olika vetenskapliga institutioner. Jag har ingen

anledning att betvivla den summan, men jag vill göra det tillägget att det inte varit så helt med de rent vetenskapliga ambitionerna därvidlag. Det var ju inte så många år sedan man från Vetenskapsakademiens sida satsade, efter allt att döma, ganska många tiotusentals kronor för att betala advokatärvodena, när man skulle få professor Selling flyttad från sin befattning. Det är ju inte precis vanliga vetenskapliga uppgifter, tycker man.

Nu ställer sig emellertid Vetenskapsakademien inte helt avvisande till tanken på en viss översyn, men det skulle då vara inom ramen för privilegiet. Ombudsmannen för näringsfrihetsfrågor instämmer ju helt i vad jag som motionär yrkat, nämligen att man skulle genomföra en förutsättningslös utredning om formerna för detta privilegium, om man över huvud taget skall ha detta system kvar.

Det är mycket som finansieras med dessa privilegiemedel. Bland annat framgår av utskottets utlåtande att statskalendern finansieras med hjälp av dem. Det är en rätt besynnerlig metod att finansiera utgivningen av statliga publikationer. Detta borde väl rimligen ske på ett annat sätt, och över huvud taget borde vi väl stödja vetenskapen på det direkta sättet att vi vet vad vid gör och inte låta omfattningen av detta stöd bli beroende av ett relativt hasardat belopp som kan inflyta genom detta privilegium.

Det finns sålunda en lång rad starka skäl för att en översyn skall göras. Utskottet har ju inte precis begärt en grundläggande översyn av privilegiet som sådant utan har skrivit att man vill ge till känna vissa synpunkter på detta för Kungl. Maj:t, och det torde väl ankomma på Kungl. Maj:t att pröva den saken. Om jag skulle uttrycka en förhoppning så skulle det väl vara att man nu tänker om och funderar över om det inte vore på tiden att vi gör oss av med ett privilegium som har existerat i mer än 200 år och vilket som jag sade före-

Ang. jakten på rådjur

faller ganska hemlöst i vår tid. Det fyller inte alls längre de syften som man från början avsåg med det.

Häri instämde herr *Palm* (s).

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 26, i anledning av väckt motion om viss skärpning av förbudet mot användande av otillåtna jaktmetoder; och

nr 27, i anledning av väckta motioner angående stängselskyldigheten för järnväg.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. jakten på rådjur

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 28, i anledning av väckta motioner angående jakten på rådjur.

Tredje lagutskottet hade behandlat två inom riksdagen väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nr 228 i första kammaren av herr *Nyman m. fl.* och nr 274 i andra kammaren av herr *Enskog m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om sådan ändring i jaktstadgan, att *dels* jakt efter rådjur med drivande hund ej finge ske med mindre denna vore av långsamt drivande typ med en boghöjd av högst 38 cm, *dels* hund av annan typ och med en boghöjd överstigande 38 cm, som vanemässigt dreve rådjur, icke finge begagnas till jakt inom trakt, där rådjur uppehölle sig.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 228 och II: 274, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *NYMAN* (fp):

Herr talman! I detta utlåtande har behandlats ett motionspar angående jakten på rådjur eller närmare preciserat hur rådjursrivningar i möjligaste mån skall kunna undvikas i samband med jakt. Som motionär vill jag göra några kommentarer i denna behjärtansvärda fråga. Den gäller ju dels rådjursvärden ur djurskyddssynpunkt, dels hundhållningen vid rådjursjakt och annan jakt och vilka hundar som är lämpliga för jakt på rådjur, särskilt vintertid, ur djurskyddssynpunkt. Redan för 16 år sedan aktualiserades i riksdagen rådjursrivningarna av hundar, främst av långbent ras, i en interpellation i andra kammaren. Dåvarande chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sköld framhöll, att det var de högventa, skarp-sprungna hundarna som vid jakt utgjorde den största faran vid rådjursrivningar. Detta gäller fortfarande, även om man kan påvisa att rådjuren icke heller går helt fria från hundar av lågbent typ, i synnerhet då skaren icke bär. Statsrådet Sköld ville då icke gå förbudets väg utan önskade genom upplysning och propaganda vinna ökad förståelse bland hundägare och jägare för mer noggrann övervakning och dressyr av hundar i allmänhet och särskilt av hundar som används vid vinterjakt. Han ansåg att erfarenheter av jakt med lågbenta hundar borde avvaktas.

Härefter har upplysningsverksamheten fortgått, och antalet rivningar har minskat, inte minst sedan Svenska Dreverklubben tillkommit och de lågbenta hundarna ökat i antal och alltmer utnyttjas vid rådjursjakt. Trots allt vad som propagerats och trots att det övervägande antalet jägare är ansvarsmedvetna och lojala, förekommer enligt ut-sago ändå tillräckligt många rivningar, för att djurvänner och allmänheten skall känna sig otillfredsställda och uppröras varje gång en ny rådjursrivning upp-dagas.

Rivningar av rådjur i samband med

jakt är svåra att lokalisera när de inträffar på barmark eller djupt inne i skogar med tätningar och moras. Det är möjligen orsaken till att en del av dessa rivningar inte registreras. Det förekommer därför kanske fler rivningar i praktiken än i statistiken.

Det är emellertid inte endast mot rivningarna motionärerna vänder sig utan även mot de störningar på betes- och viloplatsen som rådjuren kan bli utsatta för av hundar. I vild panik får de fly för den för dem farliga hunden och söka skydd i kärr och mossar.

Från djurskyddshåll omvittnas, att stövarjakten på rådjur trots allt fortfarande bedrivs. Denna jaktform borde ej förekomma efter 30 års upplysningsverksamhet och propaganda. Anhängare av användande av stövare för rådjursjakt vill motverka rivningar genom att endast tillåta s. k. »rådjursrena» stövare löpa fria i jaktmarkerna. Hur testas nu stövare i »rådjursrenhet»? Det sker oftast genom att stövarna släpps fria i marker där det finns rådjur. Om de inte följer ett rådjur mer än högst tio minuter, betraktas de som »rådjursrena» — i sanning anspråkslöst. Under denna tid hinner ju ett rådjur förflytta sig 5—8 kilometer med en gläfsande stövare i hasorna. Dressyren borde endast få ske genom att hundens reaktion inför färskta rådjursspår registreras. Detta passar dock icke alla stövarvänner att döma av en artikel i en jaktidskrift helt nyligen. Hela frågan om s. k. »rådjursrenhet» och möjligheterna därtill borde analyseras mera objektivt.

Domänstyrelsen har föredömligt löst rådjursvården på sina marker i samband med jakt av kontraktbundna jägare. Därvid tillämpas det i motionerna föreslagna kravet på viss boghöjd å hund, något som av remissinstanser kritiserats som praktiskt ogenomförbart — åtminstone i en lagstiftning. Motionärerna har förståelse för att utskottet kan hysa betänkligheter mot att föreslå lagstiftning enligt vårt förslag på grund av svårigheterna att kontrollera efter-

levnaden av stadgan, boghöjden av hunden o. s. v. Det borde emellertid finnas stora möjligheter att i jaktstadgan komma fram till en skrivning, som klarlägger vilka typer av hundar som lämpligen bör användas vid rådjursjakt. Det är motionärernas förhoppning, att jordbruksministern tar upp den ånyo aktualiserade frågan om rådjursrivningar till omprövning. En stark opinion för djurskydd och rådjursvård, däri inbegripet alla jägare som lojalt följer organisationernas förslag till jakt med lämpliga hundtyper som drever, tax m. fl., önskar en lösning av frågan. Domänstyrelsen har visat vägen i handling. Utskottet har visat förståelse i skrivning, och motionären har talat för saken utan att ställa ett särskilt yrkande. Nu hoppas vi på jordbruksministern!

Herr KRISTIANSSON, SVANTE, (s):

Herr talman! Med hänsyn till att herr Nyman inte ställt något yrkande, skulle jag ha kunnat avstå från att göra något uttalande, men jag fann ändå att herr Nyman i viss mån var missnöjd med det utlåtande, som tredje lagutskottet har avgett. Jag vill därför gärna ge till känna att tredje lagutskottet i mycket stor utsträckning har sympatiserat med syftet i motionerna — kanske i ännu högre grad än vad som framgår av utlåtandet.

Det är naturligtvis riktigt, som motionärerna påpekar i sin motion, att det föreligger större risk för rådjuren vid jakt med högrenta och snabbt drivande hundar. Motionärerna menar att denna risk skulle kunna elimineras på så sätt, att man skapade förbud mot användande av denna typ av hundar under rådjursjakt, och detta skulle kunna ske genom en föreskrift i jaktstadgan om en högsta boghöjd för dessa hundar. Det är väl just på den punkten som utskottet inte kan dela motionärernas uppfattning. Det är ju inte nog med att det införes en sådan bestämmelse, utan den

Ang. jakten på rådjur

måste ju också kunna efterföljas, och det kan givetvis inte ske utan kontroll. Utskottet är av den meningen, att det nära nog skulle vara omöjligt att utöva någon effektiv kontroll av efterlevnaden av en sådan bestämmelse.

Utskottet har den uppfattningen, att det genom upplysning och propaganda bör kunna skapas ett bättre förhållande. Som herr Nyman erinrade om, har t. ex. domänstyrelsen i sina kontrakt om utarrendering av jaktområde föreskrivit att enbart dessa mindre hundar får användas vid rådjursjakt. Jag tycker nog att detta är någonting att rekommendera i varje fall för dem som har jakträtt att utarrendera. Då skulle man ju kunna uppnå det syfte, som motionärerna eftersträvar.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Jag vill bara betyga, att jag inte är missnöjd med utskottets skrivning, men det är givet att jag skulle ha önskat att man kunde ha kommit fram till någon lösning så att denna fråga bringades ur världen. Det är upprörande varje gång vi får uppleva eller läsa om en rådjursrivning, och jag tror att alla känner det på detta sätt.

Jag har emellertid också framhållit i mitt första anförande — och jag vill understryka det — att det är svårt att i en lag eller i en stadga skriva in ett förbud. Idealet är givetvis att man genom upplysning och propaganda kan vinna så många som möjligt för denna sak och helst alla jägare. Jag vill också understryka att det stora flertalet är förstående och försöker följa jaktstadgans anda på den denna punkt.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 29, i anledning av väckt motion angående bostadsförhållandena i Sverige för i utlandet tjänstgörande svenska medborgare, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av väckta motioner om kompensation till kommuner med fritidsbebyggelse; och

nr 22, i anledning av väckt motion om ersättning av statsmedel för skada på kommunal egendom.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

På framställning av herr talmannen medgav kammaren, att handläggningen av återstående ärende på föredragningslistan skulle uppskjutas till kammarens nästa sammanträde.

Tillika beslöts, på framställning av herr talmannen, att konstitutionsutskottets utlåtande nr 11 skulle sättas sist å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 154, angående ytterligare medel för svensk medverkan i FN:s fredsstyrka på Cypern; och

nr 155, angående höjning av vissa postavgifter.

Anmälades och bordlades en av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjord anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskontoret inkommit särskilda framställningar angående dels ny voteringsanläggning för riksdagen, dels ändringar i reglementet för riksgäldskontoret.

Interpellation ang. sammanslagningen till kommunblock

Anmälades och bordlades

statsutskottets memorial nr 75, angående överlämnande till särskilt utskott av vissa till statsutskottet remitterade ärenden;

bevillningsutskottets memorial nr 49, angående överlämnande till särskilt utskott att vissa till bevillningsutskottet hänvisade motioner; och

andra lagutskottets memorial nr 49, angående överlämnande till särskilt utskott av visst till lagutskott remitterat ärende.

Interpellation ang. sammanslagningen till kommunblock

Herr ÅKERLUND (h) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Regeringens beslut att till s. k. kommunblock sammanslå kommuner har väckt undran och oro i många av de berörda kommunerna. Denna oro förstärks av att därmed steg tagits till att söka sammanslå kommuner, vilka är från många synpunkter naturliga enheter och visat sig väl i stånd att förvalta sina angelägenheter var för sig. När riksdagen på sin tid anvisade riktlinjer för blockbildningen spelade önskemålen om frivilliga uppgörelser stor roll, och i den andan förordade många kommuner också samgående sinsemellan i block. Länsstyrelserna har

i allmänhet tagit hänsyn till kommunernas önskemål och format sina förslag i stort sett i enlighet därmed. Regeringen har däremot i många fall frångått länsstyrelsernas förslag och reducerat antalet block. Härigenom synes regeringen ha ersatt frivillighetens princip till förmån för andra principer. Inte heller har befolkningsstorleken, om vilken riksdagen uttalade sig, utgjort ledande princip utan frångåtts i flera fall.

Av den anledningen är det angeläget, att regeringen redovisar de principer, varpå den grundat sina beslut rörande blocksammanslagningen.

Under åberopande av det anförda får jag anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få rikta följande fråga:

Är herr statsrådet beredd att lämna kammaren en redogörelse för de principer vilka legat till grund för sammanslagningen till kommunblock?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågavarande spørsmål finge framställas.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 17.33.

In fidem
Fritz af Petersens